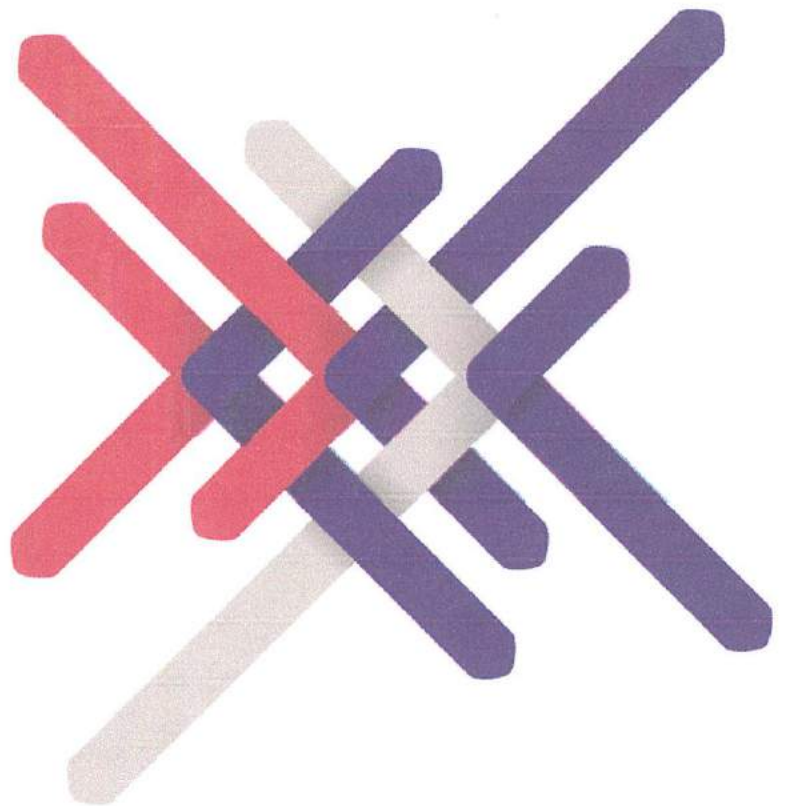

Санхүүгийн тайлан ба Хараат бус аудиторын тайлан

Төрийн банк ХК

2022 оны 12 дугаар сарын 31

Агуулга

Санхүүгийн тайлан ба Хараат бус аудиторын тайлан	1
Товчилсон үгсийн жагсаалт	4
Банкны талаарх мэдээлэл	5
Удирдлагын мэдэгдэл	7
Хараат бус аудиторын дүгнэлт	8
Ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан	13
Санхүүгийн байдлын тайлан	15
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан	17
Мөнгөн гүйлгээний тайлан	18
Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд	20
1 Үндсэн үйл ажиллагаа	20
2 Монголын бизнесийн орчин	20
3 Тайлан бэлтгэсэн суурь	20
4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд	22
5 Голлох нягтлан бодох бүртгэлийн тооцоолол ба үнэлэмж	37
6 Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого, зардал	38
7 Төлбөр хураамжийн орлого, зардал	39
8 Арилжааны цэвэр орлого	39
9 Үйл ажиллагааны бусад (зардал) орлого	39
10 Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын ашиг, алдагдал	40
11 Үйл ажиллагааны зардал	40
12 Орлогын татварын зардал	41
13 Бэлэн мөнгө ба Монголбанкн дахь харилцах	42
14 Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	44
15 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	44
16 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	45
17 Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	54
18 Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөс бусад хөрөнгө	55
19 Бусад хөрөнгө	57
20 Борлуулах зориулалттай хөрөнгө	58
21 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	59
22 Үндсэн хөрөнгө	60
23 Биет бус хөрөнгө	61

24	Ашиглах эрхтэй хөрөнгө ба түрээсийн өглөг	61
25	Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	62
26	Репө хэлцэл	63
27	Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	63
28	Зээлээр авсан эх үүсвэр	64
29	Бусад ер төлбөр	64
30	Энгийн хувьцаа, бусад нөөц ба ногдол ашиг	65
31	Мөнгөн гүйлгээний нэмэлт тодруулга	67
32	Болзошгүй ер төлбөр ба үүрэг	68
33	Урьдчилан тооцолоогүй нөхцөл байдал	68
34	Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ	69
35	Бодит үнэ цэнийн хэмжилт	71
36	Хөрөнгө, ер төлбөрийн төлөх хугацааны дүн шинжилгээ	78
37	Эрсдэлийн удирдлага	80
38	Өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ	95
39	Сегмент тайлагнал	97
40	Тайлагналын үеийн дараах үйл явдал	98
41	Орчуулга	98
42	Санхүүгийн тайлангийн баталгаажуулалт	99

Товчилсон үгсийн жагсаалт

АОУС	Аудитын олон улсын стандарт
БҮЦБДО	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлого
БҮЦАА	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдал
ДМ	Дефолтын магадлал
ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
ЗҮЦХА	Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал
ЖДҮ	Жижиг дунд үйлдвэрлэл
МБ	Монголбанк
НББОУС	Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт
СТОУС	Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт
ӨБҮХХ	Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө
ЧМ	Чанаргүйдлийн магадлал
ЭУХ	Эрсдэлийн удирдлагын хороо

Банкны талаарх мэдээлэл

Үүсгэн байгуулах шийдвэр:	Банк нь 2009 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдөр анх үүсгэн байгуулагдсан.	
Гэрчилгээ ба лиценз:	Банк нь 2022 оны 06 дугаар сарын 10-ны өдөр Монгол улсын Улсын бүртгэлийн ерөнхий газраас шинээр олгосон 5341469 регистрийн дугаар бүхий 9007001011 тоот Улсын Бүртгэлийн гэрчилгээг эзэмшдэг. Банк нь 2009 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдөр банкны үйл ажиллагаа эрхлэх 26 тоот Тусгай зөвшөөрлийг Монголбанкнаас авсан.	
Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн:	Б.Тэлмүүн	ТУЗ-ийн дарга (Сангийн яам, Татварын бодлогын газрын дарга)
	Б.Ганбат	ТУЗ-ийн гишүүн (Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын Тэргүүн дэд дарга)
	Д.Цолмон	ТУЗ-ийн гишүүн (Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, Хууль зүйн бодлогын газрын дарга)
	Б.Сүх-Очир	ТУЗ-ийн гишүүн (Сангийн яам, Санхүүгийн бодлогын газрын дарга)
	Г.Золбоо	ТУЗ-ийн гишүүн (Сангийн яам, Санхүү, төсвийн судалгааны газрын дарга)
	Л.Сонор	ТУЗ-ийн гишүүн (Сангийн яам, Санхүүгийн бодлогын газрын, Санхүүгийн зах зээл, даатгалын хэлтсийн дарга)
	М.Батжаргал	Хараат бус гишүүн
	Д.Энхжаргал	Хараат бус гишүүн
	С.Цэнд-Аюуш	Хараат бус гишүүн
Гүйцэтгэх удирдлага:	Ө.Гантөр	Гүйцэтгэх захирал
	Х.Лхагвасүрэн	Бизнесийн бодлого төлөвлөлтийн газрын захирал
	Б.Содонбаатар	Маркетинг, олон нийттэй харилцах газрын захирал
	Э.Батбаяр	Зээлийн газрын захирал
	Б.Амарсанаа	Хуулийн газрын захирал
	А.Батмөнх	Дотоод хяналт шалгалтын газрын захирал
	М.Гантуяа	Санхүүгийн газрын захирал
	Г.Энхтамир	Мэдээллийн технологийн газрын захирал
	Л.Болормаа	Хүний нөөцийн газрын захирал
	Д.Жадамбаа	Хөрөнгө зохицуулалтын газрын захирал
	З.Туяацэцэг	Салбарын удирдлагын газрын захирал
	Б.Агваанцэрэн	Даатгалын газрын захирал
	Ш.Алтанчимэг	Компанийн газрын захирал
	Н.Ганзориг	Үйл ажиллагааны газрын захирал

	Б.Сугар	Харилцагчийн үйлчилгээний газрын захирал
	Ц.Дамдинсүрэн	Эрсдэлийн удирдлагын газрын захирал
Үйл ажиллагаа:	Мөнгөн хадгаламж зээл, төлбөр тооцоо, гадаад валют, үнэт металл, эрдэнийн чулуу худалдан авах, худалдах, хадгалах, хадгалуулах, үнэт зүйл хадгалах, гадаад төлбөр тооцоо хийх, үнэт цаас гаргах, худалдах, худалдан авах	
Ажиллагсдын тоо:	3856	
Хаяг:	Монгол улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг, 1-р хороо, Бага тойруу 7/1 "Төрийн банк" ХК-ийн байр	
Аудитор:	"Грант Торнтон Аудит" ХХК Аудит, нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн зөвлөгөө, сургалт, үнэлгээний итгэмжлэгдсэн байгууллага	

Удирдлагын мэдэгдэл

Удирдлага нь санхүүгийн тайланг үнэн зөв бэлтгэж, банкны 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаарх санхүүгийн байдал, уг өдрөөр дуусвар болсон үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээ, өмчийн өөрчлөлтийг Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт (СТОУС)-ын дагуу зохистой толилуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг бэлтгэхдээ удирдлага дараах үүрэг хариуцлагыг биелүүлсэн. Үүнд:

- Нягтлан бодох бүртгэлийн тохиромжтой бодлогыг сонгох, тууштайгаар даган мөрдөж, үндэслэлтэй, нягт нямбай тооцоолол, үнэлгээ хийж, бүх холбогдох нягтлан бодох бүртгэлийн стандартыг мөрдсөн.
- Банкны эд хөрөнгийг хадгалан хамгаалах, аливаа заль мэх, зүй бус үйлдлээс сэргийлэх, ийм үйлдлийг илрүүлэхэд шаардлагатай арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлсэн.
- Санхүүгийн тайланг тасралтгүй үйл ажиллагаанд үндэслэн бэлтгэсэн.
- Өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд хуулийн дагуу эсвэл үүсмэл үүрэг хариуцлага хүлээсэн, ирээдүйн үйл ажиллагаанд алдагдал хүлээж болзошгүй зүйлсийг байнга хянаж байх үүрэгтэй бөгөөд хуулийн дагуу эсвэл үүсмэл үүрэг хариуцлага, болзошгүй зүйлсийн талаар тодруулсан.

"Төрийн банк" ХК-ийн ТУЗ-ийн дарга Б.Тэлмүүн, Гүйцэтгэх захирал Ө.Гантөр болон Санхүүгийн газрын захирал М.Гантуяа бид энэхүү тайлангийн 13-19 дүгээр хуудсанд үзүүлсэн банкны санхүүгийн тайлангууд нь 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх банкны санхүүгийн байдал, уг өдрөөр дуусгавар болсон жилийн үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээг Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлсэн гэдгийг үүгээр мэдэгдэж байна.

Гүйцэтгэх захирал
Ө.Гантөр
Огноо: 2023.03.10

М. Гантуяа
Санхүүгийн газрын захирал
М.Гантуяа
Огноо: 2023.03.10

“ГРАНТ ТОРНТОН АУДИТ” ХХК
Аудит, татвар, зөвлөх үйлчилгээний
дэлхийн сүлжээний бие даасан фирм

Далай тауэр, 9 давхар,
ЮНЕСКО гудамж - 31,
Сүхбаатар дүүрэг,
1 хороо Улаанбаатар
14230, Монгол улс
T + 976 70 110744
+ 976 70 110799

Dalai Tower, 9 floor,
UNESCO street - 31,
Sukhbaatar District-1,
Ulaanbaatar 14230,
Mongolia
T + 976 70 110744
+ 976 70 110799

Хараат бус аудиторын дүгнэлт

“Төрийн банк” ХК-ийн Хувьцаа эзэмшигчдэд

Зөрчилгүй дүгнэлт

Бид “Төрийн банк” ХК (цаашид “Банк”)-ийн 2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх дараах санхүүгийн тайлангуудад (цаашид “санхүүгийн тайлан” гэх)-д аудит хийлээ. Үүнд:

- Ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй тайлан,
- Санхүүгийн байдлын тайлан,
- Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан,
- Мөнгөн гүйлгээний тайлан болон
- Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогын хураангуй,
- Бусад тайлбар тодруулгууд.

Бидний дүгнэлтээр, “Төрийн банк” ХК-ийн 2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх санхүүгийн байдал ба уг өдрөөр дуусгавар болсон жилийн санхүүгийн үр дүн ба мөнгөн гүйлгээ нь бүх материаллаг зүйлсийн хувьд Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлэгдсэн байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид энэхүү аудитын ажлыг Аудитын олон улсын стандарт (АОУС)-уудын дагуу хийж гүйцэтгэв. Уг стандартуудын дагуу хүлээсэн үүрэг хариуцлагаа энэ тайлангийнхаа *Санхүүгийн тайлангийн аудитад хүлээх аудиторын үүрэг хариуцлага* гэсэн хэсэгт харуулав. Бид Нягтлан бодогчдын ёс зүйн Олон улсын стандартын зөвлөлийн мэргэжлийн нягтлан бодогчдын ёс зүйн дүрэм болон Монгол улсын мэргэшсэн нягтлан бодогчдын ёс зүйн дүрмийн санхүүгийн тайлангийн аудиттай холбоотой ёс зүйн зохих шаардлагуудын дагуу тус Банкнаас хараат бус бөгөөд эдгээр ёс зүйн шаардлагуудад нийцүүлэн бусад ёс зүйн үүрэг хариуцлагаа бүрэн биелүүлсэн болно. Олж авсан аудитын баримт нотолгоо нь бидний гаргасан дүгнэлтийн үндэслэл болоход хангалттай, зохистой гэж итгэж байна.

Аудитын гол асуудлууд

Бидний мэргэжлийн үнэлэмжээр аудитын гол асуудлууд гэж тайлант үеийн санхүүгийн тайлангийн аудитад хамгийн их нөлөөтэй асуудлууд юм. Санхүүгийн тайланд хийсэн аудитынхаа хүрээнд эдгээр асуудлуудыг нэгтгэсэн байдлаар авч үзсэн ба дүгнэлтээ гаргахдаа эдгээр асуудлуудад тус бүрчлэн тусдаа дүгнэлт гаргаагүй болно.

Аудитын гол асуудал
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хасагдуулга

Үйлчлүүлэгчдэд олгосон зээлийн ач холбогдол болон үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд үндэслэсэн таамаглалуудын субъектив байдлаас шалтгаалан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хасагдуулгыг аудитын гол асуудал гэж үзсэн. Олон янзын шийдэл, таамаглалыг ашиглах нь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хорогдуулгыг ихээхэн ялгаатай үр дүнд хүргэж болох ба энэ нь Банкны санхүүгийн үр дүнд материаллаг нөлөө үзүүлж болзошгүй юм.

Үнэлэмжийн голлох хамрах хүрээ нь Банкны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт тусгагдсан СТОУС 9-ийн хэрэглээний дагуу үнэ цэнийн бууралтыг тодорхойлох шаардлагуудын тайлбар, зээлийн чанар буурах эрсдэлийн тодорхойлолт болон бизнесийн түншийн санхүүгийн байдал, хүлээгдэж буй ирээдүйн мөнгөн гүйлгээ, макро эдийн засгийн хүчин зүйлсийн хэтийн төлөв, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт зохих ёсоор тусгагдаагүй одоо болон цаашид тохиолдох гадаад хүчин зүйлсийг тусгах нэмэлт зүйлийг ашиглах хэрэгцээ зэрэг хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт ашигласан таамаглалыг багтаасан.

Аудитын гол асуудалд авсан харуу арга хэмжээ

Үнэ цэнийн бууралтын аргачлалын хувьд бидний гүйцэтгэсэн аудитын горим дараах зүйлээс бүрдсэн:

- Бид Банкны СТОУС 9-д суурилсан үнэ цэнийн бууралтын эрсдэлийн сангийн бодлоготой танилцаж, түүнийг СТОУС 9-ийн шаардлагуудтай харьцуулалт хийсэн.
- Бид төлөвлөлтийг үнэлж, үнэ цэнийн бууралтын нөөцийг тодорхойлоход ашигласан өгөгдөлд хамаарах хяналтын үйл ажиллагааны үр нөлөөнд сорил хийсэн бөгөөд үүнд зээл үүсэх үед олж авсан ажил гүйлгээний мэдээлэл, дотоод зээлийн чанарын үнэлгээ, өгөгдөл хадгалалт, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт холбогдох интерфейсүүд багтсан болно.
- Бид төлөвлөлтийг үнэлж, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт хамаарах хяналтын үйл ажиллагааны үр нөлөөнд сорил гүйцэтгэсэн ба үүнд загвар боловсруулах, түүнийг батлах, түүнд тавих байнгын хяналт/баталгаажуулалт, загварын удирдлага, математикийн нарийвчлал зэрэг болно.
- Бид зээлийн эрсдэлийн өсөлтийг Банкнаас зүй зохистой, оновчтой тодорхойлсон эсэх болон үүнээс үүдэн гарах эрсдэлийг олон янзын үе шатанд ангилсан үндэслэлийг шалгасан.
- Эрсдэлд өртөх жишээний хувьд, бид Банкнаас авах арга хэмжээний үе шатыг зүй зохистой, оновчтой эсэхийг шалгасан.
- Бид Банкнаас мөрдсөн материаллаг загварчлалын таамаглал болон голлох загварчлалын таамаглалд чиглэсэн нэмэлт зүйлс ба загварчлалын таамаглалд өөрчлөлт оруулах нөхцөл байдалд үнэлгээ хийж, сорил гүйцэтгэсэн.
- Банкны удирдлагын хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоололд ашигласан таамаглалын хувьд, бид удирдлагатай уулзалт хийж, олон нийтэд нээлттэй мэдээллийг ашиглан таамаглалыг баримтаар нотлон баталгаажуулсан.
- Бид эрсдэлд өртөх жишээг шалгаж, зээлийн чанар буурах эрсдэлийг цаг тухайд нь тодорхойлох, эрсдэлийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцооллыг үнэлэх горимыг гүйцэтгэсэн.
- Бид онолын үндэслэлийн талаар мэдээлэл авч, мөрдсөн загварчлалын математикийн иж бүрэн байдалд сорил гүйцэтгэсэн.
- Гадаад нөөцөөс авсан өгөгдлийн хувьд, бид ийм өгөгдлийг сонгосон үйл явц, түүний банканд хамааралтай эсэх, эдгээр өгөгдөлд тавих хяналт, удирдлагын талаар мэдээлэл авсан;
- Бид тусгай мэдлэг шаардсан чиглэлд мэдээллийн технологийн мэргэжилтнүүдээ оролцуулсан (жишээ нь, өгөгдөл мэдээллийн найдвартай байдал, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загвар гэх мэт).
- Бид санхүүгийн тайлангийн тодруулгын үнэн зөв эсэхэд үнэлгээ хийсэн.

Онцлох асуудал

2021 оны 01 дүгээр сарын 29-ний өдөр Банкны тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт орсон ба энэхүү хуулийн хүрээнд банкны системд нөлөө бүхий банк нь нээлттэй хувьцаат Банк, бусад банк нь хувьцаат Банк хэлбэртэй байхаар зохицуулалтуудыг тусгаж өгсөн бөгөөд ингэснээр банкны сайн засаглалыг хөгжүүлж, хувьцаа эзэмшлийн хэт төвлөрлийг бууруулан, олон нийтийн хяналтын тогтолцоог бий болгох, жижиг хувьцаа эзэмшигчид, хөрөнгө оруулагчдын эрхийг хамгаалах үүднээс банкны хувьцаа эзэмших аливаа этгээд, түүний холбогдох этгээдийн хувьд банкны нийт саналын эрхтэй хувьцааны хувь хэмжээ 20 хувиас хэтрэхгүй байхаас гадна банкны тогтолцоонд шударга өрсөлдөөнийг дэмжиж, зах зээлд ноёлох болон өрсөлдөөнд харш аливаа үйл ажиллагаанаас урьдчилан сэргийлэх боломж бүрдэх юм.

Банкны тухай хуульд орсон энэхүү нэмэлт өөрчлөлт болон УИХ-ын 2022 оны 04 дүгээр сарын 29-ний өдрийн "Төрийн өмчит хуулийн этгээдийн хувьцааг 2022-2023 онд биржээр олон нийтэд нээлттэй худалдах үндсэн чиглэл батлах тухай" 16 дугаар тогтоолын дагуу Төрийн банк нь 2022 оны 09 дүгээр сарын 30-ны өдөр хувьцаагаа олон нийтэд танилцуулан, нийт 37.5 сая ширхэг, 250 төгрөгийн нэрлэсэн үнэ бүхий энгийн хувьцааг буюу нийт хувьцааны 5 хувийг олон нийтэд нээлттэй худалдаж, ХК-ийн буюу нээлттэй Банкны статустай болсон.

Бусад асуудал

"Төрийн банк" ХК-ийн 2021 оны 12 дугаар сарын 31-нээр дуусгавар болсон жилийн санхүүгийн тайланд "Эрнэт Энд Янг Монголия аудит" ХХК аудит хийсэн ба зөрчилгүй санал дүгнэлт өгсөн байна.

Бусад мэдээлэл

Удирдлага бусад мэдээлэлд хариуцлага хүлээнэ. Бусад мэдээлэл "Төрийн банк" ХК-ийн 2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх жилийн тайланд багтсан мэдээллээс бүрдэх ба харин санхүүгийн тайлан болон манай аудиторын тайланг багтаахгүй. Жилийн тайлан нь энэхүү аудиторын тайлан гарсан өдрөөс хойш бидэнд нээлттэй болно.

Санхүүгийн тайланд өгсөн бидний дүгнэлт бусад мэдээллийг хамраагүй бөгөөд бид аливаа хэлбэрээр баталгаажуулалтын дүгнэлт илэрхийлэхгүй.

Санхүүгийн тайланд бидний хийсэн аудиттай холбоотой бидний үүрэг хариуцлага бол дээр тодорхойлсон бусад мэдээлэл бидэнд нээлттэй болсон үед уншиж танилцах, ингэхдээ уг бусад мэдээлэл нь санхүүгийн тайлан эсвэл аудитаар бидний олж авсан мэдлэгтэй материаллаг хэмжээгээр харшилж байгаа эсвэл өөрөөр материаллаг байдлаар буруу илэрхийлэгдсэн эсэхийг авч үзэх юм.

Удирдлага болон Засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүдийн Санхүүгийн тайланд хүлээх үүрэг хариуцлага

Банкны удирдлага эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартын дагуу бэлтгэх, үнэн зөв толилуулах үүрэгтэй. Удирдлагын тодорхойлох энэхүү дотоод хяналт нь санхүүгийн тайланг аливаа алдаа эсвэл залилангийн улмаас үүсэж болох материаллаг буруу илэрхийлэлгүй бэлтгэхэд шаардлагатай байдаг.

Удирдлага нь санхүүгийн тайланг бэлтгэхдээ Банкны үйл ажиллагааг зогсоох юм уу татан буулгахаар төлөвлөсөн эсвэл ингэхээс өөр бодит сонголт байхгүй байхаас бусад тохиолдолд санхүүгийн тайлангуудыг гаргахдаа тасралтгүй байх зарчмын дагуу үйл ажиллагаагаа зогсолтгүй явуулах банкны чадамжийг үнэлэх, боломжтой бол тасралтгүй байх зарчимтай холбоотой асуудлуудыг тодруулах, нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх суурийг хэрэглэх үүрэг хариуцлагыг хүлээнэ.

Засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүд нь Банкны санхүүгийн тайлагналын үйл явцад хяналт тавих үүрэг хариуцлагатай байна.

Санхүүгийн тайлагналын аудитад хүлээх аудиторын үүрэг хариуцлага

Залилан эсвэл алдаанаас үүссэн материаллаг буруу илэрхийллээс санхүүгийн тайланг нь бүхэлдээ анги эсэх талаарх үндэслэлтэй нотолгоо олж авах, дүгнэлт бүхий аудиторын тайлан гаргах нь бидний зорилго юм. Үл үндэслэлтэй нотолгоо гэдэг нь өндөр түвшний нотолгоо боловч АОУС-ын дагуу хийгдсэн аудитаар оршин байгаа материаллаг алдаа зөрчлийг байнга илрүүлдэг гэсэн нотолгоо болохгүй.

Буруу илэрхийлэх явдал нь залилан эсвэл алдаанаас үүсэж болох ба хэрэв тэр нь дангаараа эсвэл нийтдээ санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргасан хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх магадлалтай бол материаллагт тооцогддог.

АОУС-ын дагуу аудитын нэг хэсэг байдлаар бид мэргэжлийн шийдэл ашиглаж аудитын ажлын явцад мэргэжлийн үл итгэх үзлийг баримтлан ажилладаг. Үүнд:

- Залилан эсвэл алдааны улмаас санхүүгийн тайлан материаллаг буруу илэрхийлэгдэх эрсдэлийг тодорхойлж, түүнийг үнэлэн уг эрсдэлд тохирохуйц аудитын горимыг боловсруулан хэрэгжүүлж өөрсдийн дүгнэлтийнхээ үндэслэл болохуйц хангалттай, тохиромжтой аудитын баримт нотолгоог олж авдаг. Залилангаас үүссэн материаллаг буруу илэрхийллийг илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдаанаас үүссэн буруу илэрхийллийг илрүүлэхгүй байх эрсдэлээс харьцангуй их байдаг, учир нь залиланд хуйвалдаан, бичиг баримт хуурамчаар үйлдэх, санаатайгаар орхигдуулах, буруу илэрхийлэх болон дотоод хяналтыг орхигдуулах явдлууд багтсан байж болно.
- Банкны дотоод хяналтын үр ашигтай байдалд санал дүгнэлт өгөх зорилгоор биш харин тухайн нөхцөл байдалд тохирохуйц аудитын горим боловсруулах зорилгоор аудитын ажилтай холбоотой дотоод хяналтын талаар ойлголт олж авдаг.
- Удирдлагын ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын тохиромжтой байдал, нягтлан бодох бүртгэлийн тооцоолол болон холбогдох тодруулгын үл үндэслэлтэй, байдлыг үнэлдэг.
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх суурийг удирдлага зохистой хэрэглэсэн эсэх, мөн олж авсан аудитын баримт нотолгоонд үндэслэн Банкны тасралтгүй үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэн явуулах чадамжид мэдэгдэхүйц эргэлзээ үүсгэхүйц үйл явдал, нөхцөл байдалтай холбоотой материаллаг тодорхой бус байдал оршин байгаа эсэхийг тодорхойлдог. Хэрэв материаллаг хэмжээний тодорхой бус байдал оршин байна гэж үзвэл аудиторын тайландаа санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгад анхаарал хандуулах эсвэл ийм тодруулга хийх нь хангалтгүй бол дүгнэлтээ өөрчлөх шаардлагатай болдог. Аудиторын тайлан гарах өдөр хүртэлх олж авсан аудитын баримт нотолгоондоо үндэслэн бид дүгнэлтээ гаргадаг. Гэхдээ ирээдүйн үйл явдал, эсвэл нөхцөл байдал Банк тасралтгүй байх зарчмын дагуу үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэн явуулах боломжгүй болгоход хүргэж болно.
- Тодруулгыг багтаагаад санхүүгийн тайлангийн ерөнхий толилуулга, бүтэц, агуулгыг үнэлж, санхүүгийн тайланд үнэн зөв толилуулгын шаардлагыг хангахуйц хэмжээнд гол гол ажил гүйлгээ, үйл явдлыг илэрхийлсэн эсэхийг тодорхойлдог.

Бид аудитын ажлын төлөвлөсөн хамрах хүрээ, цаг хугацаа болон аудитын явцад олж илрүүлсэн дотоод хяналтын мэдэгдэхүйц доголдлыг багтаагаад нөлөө бүхий аудитын илрүүлэлтүүд, бусад томоохон асуудлуудаар засаглах эрх мэдэл бүхий удирдлагатай харилцдаг.

Бид хараат бус байдлын талаар холбогдох ёс зүйн шаардлагуудад нийцсэн гэдгээ засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүдэд мэдэгддэг ба мөн бид тэдгээр хүмүүстэй бүх харилцаа холбоо болон шаардлагатай гэж үзвэл холбогдох хамгаалалт зэрэг бидний хараат бус байдлын хүрээнд бодолцож үзвэл зохих асуудлуудаар харилцдаг.

Засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүдтэй харилцсан асуудлуудаас тайлант үеийн санхүүгийн тайлангийн аудитад чухал асуудлуудыг тодорхойлж тэдгээр асуудлаа аудитын гол асуудлууд гэж үздэг. Хууль, дүрэм журмаар аливаа асуудлыг олон нийтэд мэдээлэхийг хориглосон эсвэл тун ховор тохиолдолд аудиторын тайландаа аливаа асуудлаар харилцах нь тухайн харилцаанаас хүртэх олон нийтийн үр өгөөжөөс илүү сөрөг үр дагавартай учраас аудиторын тайландаа харилцахгүй байх нь зүйтэй гэж үзсэнээс бусад тохиолдолд тэдгээр асуудлыг аудиторын тайландаа тодорхойлдог.

Энэхүү Хараат бус аудиторын тайланг гаргахад оролцсон Гэрээт ажлын партнер нь Н.Эрдэнэцог болно.

Н.ЭРДЭНЭЦОГ
ГЭРЭЭТ АЖЛЫН ПАРТНЕР

Огноо: 2023.03.10

Ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2022 он	2021 он
Үр ашигт хүүний аргачлалаар бодсон хүүний орлого	6	396,145,491	363,500,188
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	6	8,784,428	21,973,641
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	6	(182,859,623)	(190,640,521)
Цэвэр хүүгийн орлого		222,070,296	194,833,308
Хураамж ба шимтгэлийн орлого	7	34,132,518	29,053,607
Хураамж ба шимтгэлийн зардал	7	(8,828,413)	(6,718,631)
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого		25,304,105	22,334,976
Арилжааны цэвэр орлого	8	13,461,603	4,006,641
Үйл ажиллагааны бусад зардал	9	(2,559,306)	(17,541,753)
Үйл ажиллагааны нийт орлого		258,276,698	203,633,172
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн орлого/(зардал)	10	4,157,793	(32,012,690)
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого		262,434,491	171,620,282
Ерөнхий удирдлагын зардал	11	(138,280,871)	(110,605,423)
Татварын өмнөх ашиг		124,153,620	61,014,859
Орлогын албан татварын зардал	12	(26,858,777)	(15,267,271)
Тайлант жилийн ашиг		97,294,843	45,747,588
Нэгж хувьцаанд ноогдох ашиг			
Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг	30	0.129	257.0

Ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2022 он	2021 он	
Бусад дэлгэрэнгүй орлого:				
<i>Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилвагдах бусад дэлгэрэнгүй орлого – (татварын дараах):</i>				
	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэлийн бодит үнэ цэнийн цэвэр өөрчлөлт	30	(15,035,131)	(4,987,873)
<i>Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилвагдахгүй бусад дэлгэрэнгүй орлого – (татварын дараах):</i>				
	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээ	30	11,135	-
	Нийгмийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт	30	(37,950)	(37,378)
	Бусад дэлгэрэнгүй орлого		(15,061,946)	(5,025,251)
	Тайлант жилийн татварын дараах нийт дэлгэрэнгүй орлого		82,232,897	40,722,337

Энэхүү Ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланг 20-с 99 дүгээр хуудсан дах уг санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болох тодруулгуудын хамт уншина.

Санхүүгийн байдлын тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	13	726,396,277	250,920,691
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	14	231,538,852	28,534,316
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	15	15,034,433	759,107
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	16	1,868,626,502	2,237,147,348
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – арилжаалах зориулалттай	17	10,896,733	7,310,813
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	17	128,002,947	80,844,572
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	18	957,771,729	967,315,767
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	18	120,466	118,385
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэгсэл	18	68,223,496	67,786,597
Бусад хөрөнгө	19	18,278,807	21,266,799
Борлуулах зориулалттай хөрөнгө	20	12,894,113	6,762,299
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	21	2,848,500	2,364,878
Үндсэн хөрөнгө	22	118,046,524	115,918,630
Биет бус хөрөнгө	23	5,940,582	5,630,775
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	24	20,573	53,279
Нийт хөрөнгө		4,164,641,534	3,792,734,256

Санхүүгийн байдлын тайлан (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	25	315,533,091	115,952,799
Рело хэлцэл	26	333,230,213	153,809,693
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	27	2,749,360,513	2,856,798,045
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	15	2,286,265	1,549,920
Зээлээр авсан эх үүсвэр	28	234,934,137	252,376,321
Бусад өр төлбөр	29	26,360,480	15,847,976
Түрээсийн өглөг	24	197,130	234,557
Орлогын татварын өр төлбөр	12	1,196,135	4,865,246
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	12	5,334,391	2,815,761
Нийт өр төлбөр		3,668,432,355	3,404,250,318
Банкны хувьцаа эзэмшигчидэд ногдох өөрийн хөрөнгө			
Энгийн хувьцаа	30	188,774,063	178,000,000
Нэмж төлөгдсөн капитал	30	14,652,725	-
Бусад нөөц	30	14,215,779	29,368,212
Хуримтлагдсан ашиг		278,566,612	181,115,726
Нийт өөрийн хөрөнгө		496,209,179	388,483,938
Нийт өр төлбөр ба өөрийн хөрөнгө		4,164,641,534	3,792,734,256

Энэхүү Санхүүгийн байдлын тайланг 20-с 99 дүгээр хуудсан дах уг санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болох тодруулгуудын хамт уншина.

Уг санхүүгийн байдлын тайланг 2023 оны 3 дугаар сарын 10-ны өдөр батлав:

Гүйцэтгэх захирал
Ө.Гантөр

Санхүүгийн газрын захирал
М.Гантуяа

Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

Мянган төгрөгөөр	Энгийн хувьцаа	Нэмж төлөгдсөн капитал	Нөөцийн сан	Хуримтлаг дсан ашиг	Хоёрдогч өглөг	Нийт өөрийн хөрөнгө
2021 оны 1 дүгээр сарын 1-ний үлдэгдэл	133,900,000	-	34,393,463	135,368,138	44,100,000	347,761,601
Тайлант жилийн ашиг	-	-	-	45,747,588	-	45,747,588
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	-	-	(5,025,251)	-	-	(5,025,251)
Энгийн хувьцаанд хөрвөсөн хоёрдогч өглөг	44,100,000	-	-	-	(44,100,000)	-
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	178,000,000	-	29,368,212	181,115,726	-	388,483,938
2021 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл	178,000,000	-	29,368,212	181,115,726	-	388,483,938
Тайлант жилийн ашиг	-	-	-	97,294,843	-	97,294,843
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	-	-	(15,061,946)	-	-	(15,061,946)
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	-	-	(15,061,946)	97,294,843	-	82,232,897
Өмчид гарсан өөрчлөлт	10,774,063	14,652,725	-	65,558	-	25,492,344
Дахин үнэлгээний хэрэгжсэн дүн	-	-	(90,487)	90,487	-	-
2022 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл	188,774,063	14,652,725	14,215,779	278,586,612	-	496,209,179

Энэхүү Өмчийн өөрчлөлтийн тайланг 20-с 99 дүгээр хуудсан дах уг санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болох тодруулгуудын хамт уншина.

Мөнгөн гүйлгээний тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2022 он	2021 он
Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Татварын өмнөх ашиг		124,153,620	61,014,859
<i>Тохируулгууд:</i>			
Санхүүгийн деривативуудын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт		(13,538,982)	359,615
Арилжаалах зориулалттай санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт		(2,565,371)	(733)
Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгийн эрсдэлийн сан	9	4,641,891	3,553,750
Зээл ба авлагын үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй алдагдал	10	(4,157,793)	32,012,890
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	11	13,183,381	13,147,220
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулга	11	766,441	924,743
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдэл	11	32,708	3,621,726
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	11	223,902	174,792
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл		(483,622)	-
Зээлээр авсан эх үүсвэрийн хүүгийн зардал	31	6,714,912	7,201,088
Гэрээний нөхцөл өөрчлөлтийн цавар алдагдал	9,31	-	13,930,889
Гэрээний нөхцөл өөрчлөлтийн алдагдалаас үүссэн цавар хүүгийн хорогдол	31	-	(10,429,557)
Түрээсийн өглөгийн хүүгийн зардал	6	7,572	344,962
Нийгмийн хөгжлийн сангийн царцуулалт	30	(37,950)	(37,378)
Дахин үнэлгээний нөөцийн зарцуулалт	30	11,135	-
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн бус гүйлгээ		(22,880,162)	32,110
Ажлын капиталын өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагааны ашиг		106,071,680	125,850,886
Үйл ажиллагааны хөрөнгө өр төлбөрийн өөрчлөлтүүд:			
Монголбанк дахь заавал байлгах нөөц		(33,805,186)	(22,735,604)
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж		(201,939)	(142,535)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		371,134,331	(516,812,315)
Бусад хөрөнгө		(788,076)	1,638,393
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө		(6,131,814)	(2,168,688)
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж		199,580,292	(18,212,994)
Рело хэлцэл		179,420,520	82,567,237
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж		(107,437,532)	178,355,689
Бусад өр төлбөр		10,512,504	2,858,698
Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ		718,354,780	(168,801,133)
Орлогын албан татварын төлөлт	12	(28,782,984)	(11,961,341)
Түрээсийн өглөгийн хүүгийн хэсэгт хамаарах төлөлт	31	(7,572)	(344,962)
Зээлээр авсан эх үүсвэрт төлсөн хүү	31	(6,456,396)	(6,383,780)
Үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		685,127,828	(187,491,216)
Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээ			
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт худалдан авалт		(23,970,892,184)	(18,334,174,054)
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт борлуулсны орлого		23,659,267,079	18,359,834,907
Үндсэн хөрөнгө худалдан авалт	22	(15,535,177)	(11,960,305)
Биет бус хөрөнгө худалдан авалт	23	(1,076,248)	(1,109,742)
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(328,236,530)	12,590,806

Мөнгөн гүйлгээний тайлан (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2022 он	2021 он
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Зээлээр татсан эх үүсвэр	31	611,597,875	274,843,524
Зээлээр татсан эх үүсвэрийн эргэн төлөлт	31	(636,050,626)	(250,173,749)
Түрээсийн өглөгийн үндсэн хэсэгт хамаарах төлөлт	31	(37,427)	(4,256,897)
Хувьцаа болон өмчийн бусад үнэт цаас гаргаснаас хүлээн авсан		25,426,788	-
Санхүүгийн үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ		936,610	20,412,878
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт (бууралт)			
		357,827,908	(154,487,532)
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		797,998,193	952,465,725
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	31	1,156,826,101	797,998,193
Мөнгөн бус үйл ажиллагаанууд:			
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	24	-	479,609
Түрээсийн өглөг	24	-	(479,609)

Энэхүү Мөнгөн гүйлгээний тайланг 20-с 99 дүгээр хуудсан дах уг санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болох тодруулгуудын хамт уншина.

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд

1. Үндсэн үйл ажиллагаа

"Төрийн банк" (цаашид "Банк" гэх) нь Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хаалттай хувьцаат Банк юм. Банк нь Монгол улсын хууль тогтоомжийн дагуу үйл ажиллагаагаа явуулдаг бөгөөд Монгол Улсын Төв банкнаас (цаашид "МБ" гэх) 2009 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдөр олгосон 26 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй.

Банк нь олон нийтээс хадгаламж хүлээн авч, зээл олгох, Монгол болон гадаадад төлбөр тооцоо хийх, валют солих, банкны бусад үйлчилгээг арилжааны болон жижиглэнгийн харилцагчдад үзүүлдэг. Банкны төв байр нь Улаанбаатар хотод байрладаг ба Улаанбаатар хот болон бусад бүс нутаг, аймаг, сум орон нутагт 496 салбартай.

Банкны хувьцааны 49.26%-ийг Монгол улсын Сангийн яам, Хадгаламжийн даатгалын корпораци 45.03%, олон нийт 5.71% эзэмшиж байна.

Банкны албан ёсны бүртгэлтэй хаяг нь: "Төрийн банк" ХК-ийн байр, Бага тойруу, 7/1, 1-р хороо, Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот-210644, Монгол улс

Олон улсын үнэлгээний Банк Moody's Investors Service/Standard & Poor's-ийн үнэлгээгээр тус Банканд В3 үнэлгээ өгсөн.

2. Монголын бизнесийн орчин

Монгол Улсын улс төр, эдийн засгийн орчны өөрчлөлт, хууль эрх зүй, татвар, хууль тогтоох тогтолцооны хөгжил тасралтгүй үргэлжлэх шинж чанартай байгаа ба Монгол Улсын эдийн засгийн тогтвортой хөгжил нь эдгээр өөрчлөлтөөс ихээхэн хамаардаг.

Коронавируст халдвар (COVID-19)-ын цар тахалтай холбоотой хямралын дараа Монголын эдийн засаг тогтвортой сэргэх үе шатанд орсон. "COVID-19"-ын халдварын нөхцөл байдлыг аажмаар сайжруулах, төр, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг өргөжүүлэх зэрэг Монгол улсын Засгийн газраас авч хэрэгжүүлсэн зарим арга хэмжээ нь 2022 оны эдийн засгийн өсөлтөд түлхэц болно гэж үзэж байна. Бизнесийн орчныг сайжруулах, ЖДҮ-ийн санхүүжилтийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, эдийн засгийг нэн тэргүүнд сэргээн босгож хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэхэд чиглэсэн Засгийн газрын хүчин чармайлт, хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлэх үйл ажиллагааны өргөтгөсөн төлөвлөгөө нь Монголын эдийн засгийн тогтвортой байдал, хөгжилд зохих хувь нэмэр оруулах төлөвтэй байна.

Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь тус Банкны үйл ажиллагаанд Монголын бизнесийн орчны үзүүлэх нөлөөллийн талаарх удирдлагын үнэлгээг тусгасан. Гэсэн хэдий ч банкны үйл ажиллагаанд нөлөө үзүүлэх ирээдүйн эдийн засаг, улс төрийн нөхцөл байдал нь удирдлагын одоогийн хүлээлтээс өөр байж болно.

3. Тайлан бэлтгэсэн суурь

3.1 Нийцлийн стандарт

Эдгээр санхүүгийн тайланг Нягтлан бодох бүртгэлийн Олон улсын стандартын зөвлөл ("НББОУСЗ")-өөс баталсан Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт ("СТОУС") болон Санхүүгийн тайлагналын олон улсын тайлбарын хороо (СТОУТХ)-ноос гаргасан тайлбаруудын дагуу бэлтгэсэн.

Банк нь Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу зохицуулах байгууллагуудад тайлан гаргадаг. Эдгээр санхүүгийн тайланг СТОУС-д нийцүүлэх зорилгоор тохируулж, дахин ангилсан Банкны данс, бүртгэлд үндэслэсэн болно.

3.2 Бүртгэлийн суурь

Санхүүгийн тайланг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдалд бүртгэх болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод илэрхийлэх санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн үндсэн

дээр бэлтгэсэн. Бусад санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг хорогдуулсан өртгөөр, санхүүгийн бус хөрөнгө, өр төлбөрийг түүхэн өртгөөр (дахин үнэлсэн хөрөнгүүдээс бусад) тус тус бүртгэнэ.

3.3 Үйл ажиллагааны болон толилуулгын валют

Банкны үйл ажиллагааны мөнгөн тэмдэгт нь банкны үйл ажиллагаа явуулж буй тухайн эдийн засгийн орчны мөнгөн тэмдэгт болно. Банкны үндсэн үйл ажиллагаа болон ажил гүйлгээний эдийн засгийн бодит байдлыг хамгийн тохиромжтой илэрхийлж байгаа учраас Банкны үйл ажиллагааны мөнгөн тэмдэгт болон Банкны толилуулж буй мөнгөн тэмдэгт нь Монгол улсын мөнгөн тэмдэгт "Төгрөг" байна. Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг (өөрөөр заагаагүй бол) Монгол төгрөгөөр толилуулна. Монгол төгрөгөөр илэрхийлсэн санхүүгийн бүх мэдээлэл мянган төгрөгөөр бүхэлтгэн илэрхийлэгдсэн.

3.4 Харьцуулагдсан мэдээлэл

Харьцуулагдсан мэдээллийг тайлант үеийн толилуулгад оруулсан өөрчлөлтөд нийцүүлэн дахин ангилна.

Санхүүгийн байдлын тайлангийн толилуулгад гарсан гол өөрчлөлтүүдийн нөлөө дараах байдалтай байна:

"Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө" дээрх Монголбанкинд гадаад валютаар байршуулсан заавал байлгах нөөцийн дүнг "Санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө" мөрөнд толилуулан.

3.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтүүд

Банк нь 2022 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойшхи хугацаанд хүчин төгөлдөр болсон зарим стандарт, нэмэлт өөрчлөлтийг анх удаа хэрэгжүүлсэн. Хүчин төгөлдөр мөрдөх хугацаа болоогүй өөрчлөлт оруулсан стандарт ба түүний тайлбарууд болон нэмэлт өөрчлөлтүүд байгаа ба Банк нь тэдгээр стандарт болон өөрчлөлтийг урьдчилан мөрдөж эхлээгүй байгаа болно.

2022 онд анх удаа хэрэгжүүлсэн Банкны санхүүгийн тайланд материаллаг нөлөө үзүүлэхүйц шинэ стандарт, нэмэлт өөрчлөлт байхгүй.

2022 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж эхлэх мэдэгдлүүд байгаа бөгөөд тэдгээр нь Банкны санхүүгийн үр дүн болон байдалд томоохон нөлөө үзүүлэхээргүй байна

Банканд хамааралтай дараах стандарт болон нэмэлт өөрчлөлт нь 2022 оны санхүүгийн үйл ажиллагаанд мөрдөгдөж эхэлсэн. Үүнд:

- СТОУС 3 "Бизнесийн нэгдэл"-д орсон нэмэлт өөрчлөлт - Суурь үзэл баримтлалын хүрээний зөвлөмж
- СТОУС 16 "Түрээс"-д орсон нэмэлт өөрчлөлт - Ковид 19-тэй холбоотой 2021 оны 6 дугаар сарын 30-наас хойш үйлчлэх Түрээсийн хөнгөлөлтийн нэмэлт өөрчлөлт
- НББОУС 16 "Үндсэн хөрөнгө"-д орсон нэмэлт өөрчлөлт-Үндсэн хөрөнгө: Зориулалтын дагуу ашиглаж эхлэхээс өмнөх хөрөнгийн орлого
- НББОУС 37 "Нөөц, болзошгүй өр төлбөр ба болзошгүй хөрөнгө"-д орсон нэмэлт өөрчлөлт - Алдагдалтай гэрээ: Гэрээг биелүүлэх өртөг
- Жил бүрийн сайжруулалтууд (2018-2020 оны мөчлөг):
 - СТОУС 1-ийн нэмэлт өөрчлөлт-анх удаа хэрэгжүүлсэн охин компани
 - СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэгсэл – Санхүүгийн өр төлбөрийг хэрэгсэхгүй болгох '10%' -тай тэнцэх төлбөрийн хураамжийн тест
 - СТОУС 16-д орсон нэмэлт өөрчлөлт - Түрээсийн урамшуулал
 - НББОУС 41-д орсон нэмэлт өөрчлөлт - Бодит үнэ цэнийн хэмжилт дэх татвар

3.6 Банкны мөрдөж эхлээгүй стандартууд, стандартын нэмэлт өөрчлөлт болон тайлбарууд

Санхүүгийн тайланг баталсан өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр мөрдөх хугацаа болоогүй НББОУС3-ийн өөрчлөлт оруулсан стандарт болон түүний тайлбарууд байгаа ба Банк нь тэдгээр стандарт болон өөрчлөлтийг урьдчилан мөрдөж эхлээгүй байгаа юм.

Удирдлага нь тухайн бүх өөрчлөлтүүдийг хүчин төгөлдөр болох өдөр эсвэл түүний дараагаар Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогод тусган мөрдөж эхлэхээр төлөвлөж байна.

Удирдлага нь эдгээр стандарт, нэмэлт өөрчлөлтөөс шалтгаалан банкны санхүүгийн тайланд томоохон нөлөө үзүүлэхийг урьдчилан тооцоолоогүй бөгөөд тэдгээрийг доор үзүүлэв. Үүнд:

- СТОУС 17 "Даатгалын гэрээ"
- СТОУС 17 "Даатгалын гэрээ"-нд оруулсан нэмэлт өөрчлөлт (СТОУС 17 ба СТОУС 4-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлт)
- НББОУС 1 "Санхүүгийн тайлангийн толилуулга"-д орсон нэмэлт өөрчлөлт - Өр төлбөрийн богино болон урт хугацааны ангилал
- НББОУС 1 "Санхүүгийн тайлангийн толилуулга"-д орсон нэмэлт өөрчлөлт – НББОУС3-өөс 2021 оны 2-р сард НББОУС 1 болон СТОУС-ын практик мэдэгдэл 2 "Материал байдлын талаар үнэлэмж гаргах"-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан бөгөөд энэ нь нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын тодруулгыг сайжруулах зорилготой юм.
- НББОУС 12 "Орлогын татвар" -т орсон нэмэлт өөрчлөлт - Нэг удаагийн гүйлгээнээс үүссэн хөрөнгө, өр төлбөртэй холбоотой хойшлогдсон татвар
- НББОУС 8 "Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, НББ-ийн тооцооллын өөрчлөлт ба алдаа"-д орсон нэмэлт өөрчлөлт - 2021 оны 2-р сард НББОУС3-өөс НББОУС 8-д нэмэлт өөрчлөлт оруулсан бөгөөд энэ өөрчлөлтөөр тайлагнагч байгууллагууд нь нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтийг нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлтөөс хэрхэн ялгах ёстойг илүү тодорхой болгож өгсөн.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд

Санхүүгийн тайланг бэлтгэхдээ дараах нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг баримталсан болно. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг тууштай хэрэгжүүлэн мөрдсөн.

4.1 Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт

Эдийн засгийн үр өгөөжийг Банк хүртэх болон орлогыг найдвартай хэмжих боломжтой бол тэр хэмжээгээр нь орлогыг хүлээн зөвшөөрнө. Эдийн засгийн үр өгөөж нь Банкнаас гарах бөгөөд зардлыг найдвартай хэмжих боломжтой бол тэр хэмжээгээр нь зардлыг хүлээн зөвшөөрнө. Орлогыг хүлээн зөвшөөрөхөөс өмнө дараах тодорхой шалгуурыг хангасан байх ёстой:

Үр ашигт хүүгийн хэмжээний аргачлал

Хүүгийн орлого, зардлыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. "Үр ашигт хүүгийн хувь" гэдэг нь санхүүгийн хэрэглүүрийн ашиглалтын хугацаанд ирээдүйд авахаар тооцоолсон мөнгөн төлбөр эсхүл орлогыг доорх дүн хүртэл дискантчилах хувь хэмжээ юм:

- санхүүгийн хөрөнгийн нийт дансны үнэ; эсхүл
- санхүүгийн өр төлбөрийн хорогдуулсан өртөг.

Худалдан авсан эсхүл үнэ цэнэ буурсан хөрөнгөөс бусад санхүүгийн хэрэглүүрийн үр ашигт хүүг тооцоолохдоо Банк санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний бүх нөхцөлийг харгалзан ирээдүйн мөнгөн гүйлгээг тооцоолдог, гэхдээ хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоолдоггүй. Худалдан авсан эсхүл үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгийн хувьд зээлийн тохируулсан үр ашигт хүүгийн хувийг хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг оруулан тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн гүйлгээг ашиглан тооцоолдог. Үр ашигт хүүгийн тооцооллод үр ашигт хүүгийн хувийн салшгүй хэсэг болох ажил гүйлгээний өртөг, шимтгэл, төлсөн буюу хүлээн авсан цэг багтана. Ажил гүйлгээний өртөгт санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрийг олж авах, гаргахтай шууд холбоотой нэмэлт зардал орно.

Хорогдуулсан өртөг ба нийт дансны үнэ

Санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрийн "хорогдуулсан өртөг" нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр хэмжсэн санхүүгийн хөрөнгө эсвэл санхүүгийн өр төлбөрөөс үндсэн зээлийн эргэн төлөлтийг хассан дүн, үүн дээр хуримтлагдсан хорогдлыг нэмж эсхүл хассан дүн байна. Хуримтлагдсан хорогдол нь тухайн анхны хүлээн зөвшөөрөх дүн болон төлбөр төлөх дүн хоорондын зөрүүг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тооцсон дүн бөгөөд санхүүгийн хөрөнгийн хувьд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хасагдуулгыг тохируулсан дүн юм. "Санхүүгийн хөрөнгийн нийт дансны үнэ" нь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хасагдуулгыг тохируулахаас өмнөх санхүүгийн хөрөнгийн хорогдуулсан өртөг юм.

Хүүгийн орлого болон зардлын тооцоолол

Хүүгийн орлого, зардлыг тооцоолохдоо үр ашигт хүүгийн хувийг тухайн хөрөнгийн нийт дансны үнэ (хөрөнгийн үнэ цэнэ буураагүй үед) эсхүл өр төлбөрийн хорогдуулсан өртөгт тооцно.

Харин анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа үед үнэ цэнийн бууралтад орсон санхүүгийн хөрөнгийн хувьд санхүүгийн хөрөнгийн цэвэр хорогдуулсан өртөгт үр ашигт хүүгийн хувийг тооцох замаар хүүгийн орлогыг тооцно. Хэрэв хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтгүй болсон бол хүүгийн орлогын тооцооллыг нийт суурь руу буцаана.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр үнэ цэнэ нь буурсан санхүүгийн хөрөнгийн хувьд тохируулсан үр ашигт хүүг хөрөнгийн хорогдуулсан өртөгт тооцох замаар хүүгийн орлогыг тооцоолно. Хөрөнгийн зээлийн эрсдэл сайжирсан ч гэсэн хүүгийн орлогын тооцоолол нь нийт суурь руу буцахгүй.

Бусад хүүгийн орлого

Бусад хүүгийн орлогыг тооцоолохдоо нэрлэсэн хүүгийн хувийг нийт хөрөнгийн үнэ цэнд шулуун шугамаар хамааруулна.

Хураамж, шимтгэлийн орлого

Санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрийн үр ашигт хүүгийн хувьтай салшгүй холбоотой хураамж, шимтгэлийн орлого, зардлыг үр ашигт хүүгийн хувь (хэмжээ)-д багтаасан.

Бусад хураамж, шимтгэлийн орлого - үүнд дансны үйлчилгээний хураамж, хөрөнгө оруулалтын менежментийн хураамж, борлуулалтын шимтгэл, байршуулалтын хураамж, синдикатын хураамж зэргийг холбогдох үйлчилгээг гүйцэтгэсэн гэж хүлээн зөвшөөрнө. Зээлийн гэрээний үүрэг нь зээлийг татан авахад хүргэхгүй гэж үзвэл холбогдох зээлийн гэрээний үүргийн хураамжийг тухайн гэрээний үүргийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар хүлээн зөвшөөрнө.

Банкны санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн санхүүгийн хэрэглүүрийг бий болгосон харилцагчтай хийсэн гэрээ нь СТОУС 9-ийн болон СТОУС 15-ын хамрах хүрээний нэг хэсэг байж болно. Хэрэв тийм бол Банк СТОУС 9-ийн хамрах хүрээнд хамаарах гэрээний хэсгийг салгаж, хэмжихийн тулд эхлээд СТОУС 9-ийг хэрэглэж, дараа нь СТОУС 15-ыг үлдэх хэсэгт нь хэрэглэнэ.

Бусад хураамж, шимтгэлийн зардал нь үндсэндээ ажил гүйлгээний болон үйлчилгээний хураамжид хамаарах бөгөөд энэ нь үйлчилгээг хүлээн авах үед гарах зардал юм.

Ногдол ашгийн орлого

Банкны төлбөр хүлээн авах эрх үүссэн үед орлогыг хүлээн зөвшөөрнө.

Арилжааны цэвэр орлого

Арилжааны цэвэр орлого нь арилжааны зориулалттай хөрөнгө, өр төлбөртэй холбоотой алдагдлыг хассан олзноос бүрдэх ба энэ нь арилжааны хөрөнгө, өр төлбөртэй холбоотой бүх хэрэгжсэн болон хэрэгжээгүй бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт, хүү, ногдол ашиг, валютын ханшийн зөрүү багтана. Мөн арилжааны цэвэр орлогод гадаад валютаар хийсэн арилжааны алдагдлыг хассан олз багтах ба холбогдох үйлчилгээ үзүүлэх үед ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

4.2 Гадаад валют

Гадаад валютаар хийсэн ажил гүйлгээг ажил гүйлгээ гарсан өдрийн үйл ажиллагааны валютын ханшаар бүртгэнэ. Арилжааны хөрөнгийг хөрвүүлснээс үүссэн олз, алдагдлыг ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд арилжааны цэвэр орлогоор, харин арилжааны бус хөрөнгийг хөрвүүлснээс үүссэн алдагдлыг хасаж тооцсон олзыг ашиг алдагдлын тайланд бусад орлого эсхүл бусад зардлаар хүлээн зөвшөөрнө. Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн хөрөнгө, өр төлбөрийг балансын тооцооны өдрийн үйл ажиллагааны валютын ханшаар дахин хөрвүүлнэ.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод илэрхийлэх үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт гэж ангилсан гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн хэлбэрээр үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг үнэт цаасны хорогдуулсан өртгийн өөрчлөлт болон үнэт цаасны дансны үнийн бусад өөрчлөлтөөс үүссэн хөрвүүлэлтийн зөрүүний хооронд дүн шинжилгээ хийнэ. Хорогдуулсан өртгийн

өөрчлөлттэй холбоотой хөрвүүлэлтийн зөрүүг ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрч, дансны үнийн бусад өөрчлөлтийг өөрийн өмчид хүлээн зөвшөөрнө.

Гадаад валютаарх түүхэн өртгөөр хэмжигддэг мөнгөн бус зүйлийг ажил гүйлгээ гарсан өдрийн валютын ханшаар хөрвүүлнэ. Бодит үнэ цэнийг гадаад валютаар хэмжсэн мөнгөн бус зүйлийг бодит үнэ цэнийг тогтоосон өдрийн ханшаар хөрвүүлнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод илэрхийлэх өмч гэх мэт мөнгөн бус зүйлийн хөрвүүлэлтийн зөрүүг бодит үнэ цэнийн олз, алдагдлын хэсэг болгон тайлагнана. Бусад дэлгэрэнгүй орлогын бодит үнэ цэнийн дараа үеийн өөрчлөлтийг сонгосон өмчийн хөрөнгө оруулалтад ангилагдсан өмч зэрэг мөнгөн бус зүйлийн хөрвүүлэлтийн зөрүүг өмчийн бодит үнэ цэнийн нөөцөд оруулна.

Санхүүгийн тайланг бэлтгэхэд үндсэн валютаас бусад валютаар илэрхийлэгдсэн бүх хөрөнгө, өр төлбөр болон ажил гүйлгээг тайлагналын өдрөөрх ханшаар хөрвүүлнэ. Тайлант хугацаанд банкны үйл ажиллагааны мөнгөн тэмдэгт өөрчлөгдөөгүй.

Нэлтгэлд хөрөнгө, өр төлбөрийг тайлагналын өдрийн хаалтын ханшаар төгрөгт хөрвүүлнэ. Тайлант хугацаанд гарсан орлого болон зардлыг тайлант үеийн дундаж ханш ашиглан хөрвүүлнэ. Хөрвүүлэлтээс үүссэн ханшийн зөрүүг бусад дэлгэрэнгүй орлогын өмчид гарсан валютын ханшийн тэгшитгэлийн нөөц дансанд хүлээн зөвшөөрнө. Гадаад аж ахуй нэгжийг борлуулах үед түүнд хамаарах хуримтлагдсан ханшийн зөрүүг ашиг алдагдлаар дахин ангилах ба борлуулалтын олз, гарзын нэг хэсгээр хүлээн зөвшөөрнө. Гадаадын аж ахуй нэгжийг худалдан авсантай холбоотой үүссэн гүдвилл болон зах зээлийн үнийн тохируулгыг тухайн аж ахуйн нэгжийн хөрөнгө, өр төлбөрөөр бүртгэх ба тайлагналын өдрийн хаалтын ханш ашиглан хөрвүүлнэ.

Тодорхой ажил гүйлгээний гэрээн дээр тусгасан ханш болон гүйлгээ хийгдсэн өдрийн дундаж ханшийн хоорондох зөрүүг гадаад валют арилжааны алдагдлыг хасаж тооцсон олз руу багтааж арилжааны цэвэр орлогод бүртгэнэ.

Банкнаас санхүүгийн тайлан бэлтгэхдээ ашигласан жилийн эцсийн ханшийг дараах байдлаар харуулав. Үүнд:

Валют	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Ам.доллар	3,444.60	2,848.80
Евро	3,869.02	3,222.99
Рубль	48.85	38.34
Юань	495.40	447.15
Иен	26.07	24.74
Фунт	4,156.60	3,836.19
Вон	2.73	2.40

4.3 Орлогын албан татвар

Тайлант жилийн ашгийн орлогын албан татвар нь тухайн тайлант хугацааны болон хойшлогдсон татвараас бүрдэнэ. Орлогын албан татварыг өмчид шууд хүлээн зөвшөөрсөн зүйлд хамаарахаас бусад тохиолдолд ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Тайлант үеийн татвар гэдэг нь тайлант оны эцсээр хүчинтэй болсон эсвэл хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй татварын хувь хэмжээг ашиглан тухайн оны татвар ногдох орлогод төлөх татварын өглөг болон өмнөх онуудтай холбоотой татварын өллөгийн залруулга юм. Санхүүгийн тайлан гаргаж батлуулахаас өмнө татвар ногдох ашиг, алдагдлыг тооцоолсон зохих татварын тайланг гаргана. Татварын алба татварын хууль тогтоомжийг тайлбарлах, татварын тооцоололд хяналт тавихдаа илүү хатуу чанга байр суурьтай байж болох талтай. Энэ үүднээс татварын алба зарим ажил гүйлгээнд нэмэлт татвар төлөхийг шаардаж магадгүй юм. Үүнээс шалтгаалан ихээхэн хэмжээний нэмэлт татвар, торгууль, алданги төлөх шаардлага үүсэх магадлалтай. Татварын хяналт шалгалт нь тухайн тайлант жилээс өмнөх хуанлийн 3 жилийг хамарч болно. Тодорхой нөхцөл байдалд татварын хяналт шалгалт нь бүр ч олон жилийг хамруулах боломжтой байдаг.

Хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөрийг түр зөрүүний хувьд өр төлбөрийн аргыг ашиглан тооцоолно. Бизнесийн нэгдэл биш ажил гүйлгээний гүүдвил, хөрөнгө, өр төлбөрийн анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн хойшлогдсон орлогын албан татвараас бусад тохиолдолд хойшлогдсон орлогын албан татварыг хөрөнгө болон өр төлбөрийн татварын сууриудын хооронд үүссэн бүх түр зуурын зөрүү болон тэдгээрийн санхүүгийн тайлангийн зорилгоорх дансны үнээр хүлээн зөвшөөрөх ба ажил гүйгээ хийх үед нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг ба татвар ногдох орлого, алдагдлын аль алинд нөлөөлөхгүй.

Хойшлогдсон татварын хөрөнгийг зөвхөн түр хасагдах зөрүүг ашиглаж болохуйц хэмжээний татвар ногдох ашиг олох магадлалтай байгаа үед хүлээн зөвшөөрнө. Хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөр нь хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй эсвэл тайлант оны эцсээр хүчин төгөлдөр болсон татварын хувь хэмжээнд үндэслэн тухайн өр төлбөрийг барагдуулах эсхүл хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрөх тайлант онд мөрдөгдөхөөр хүлээгдэж буй татварын хувь хэмжээгээр хэмжигдэнэ.

Монгол Улс банкны үйл ажиллагаанд олон төрлийн татвар ногдуулдаг. Эдгээр татварыг ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бусад зардлын бүрэлдэхүүн хэсэгт тусгасан.

4.4 Санхүүгийн хэрэглүүр

4.4.1 Хүлээн зөвшөөрөлт ба анхдагч хэмжилт

Банк нь зээл, урьдчилгаа, хадгаламж, гаргасан өрийн үнэт цаас, хоёрдогч өр төлбөрийг үүссэн өдрөөр нь хүлээн зөвшөөрдөг. Бусад бүх санхүүгийн хэрэглүүрийг (санхүүгийн хөрөнгийн ердийн худалдан авалт, борлуулалтыг оруулаад) Банк нь гэрээний нэг тал болон арилжаа хийсэн өдрөөр хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг бодит үнэ цэнээр хэмжинэ. Түүнчлэн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдалд бүртгэх зүйлсийн хувьд худалдан авах эсхүл гаргахтай шууд холбоотой ажил гүйлгээний зардлыг бодит үнэ цэнээр хэмжинэ.

4.4.2 Ангилал

Санхүүгийн хөрөнгө

Анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөд санхүүгийн хөрөнгийг Хорогдуулсан өртөг, Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлого (БҮЦБДО), Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдлаар (БҮЦАА) хэмжин ангилна.

Дараах хоёр нөхцөл биелсэн тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг хорогдуулсан өртгөөр хэмжинэ (БҮЦАА-аар ангилагдаагүй үед):

- Тухайн санхүүгийн хөрөнгийг гэрээний мөнгөн урсгал "цуглуулах ба борлуулах зорилгоор санхүүгийн хөрөнгө эзэмшдэг" бизнесийн загварын хүрээнд эзэмшиж байгаа бол, мөн,
- Санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөлүүд нь тодорхой нэг өдөр мөнгөн урсгал бий болгодог ба энэ нь зөвхөн үндсэн ба хүүгийн төлбөр (SPPI) байвал.

Өрийн хэрэглүүрийг зөвхөн дараах хоёр нөхцөл биелсэн тохиолдолд болон БҮЦАА-р ангилагдаагүй үед бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хэмжинэ:

- Тухайн санхүүгийн хөрөнгийг гэрээний мөнгөн урсгал "цуглуулах ба борлуулах зорилгоор санхүүгийн хөрөнгө эзэмшдэг" бизнесийн загварын хүрээнд эзэмшиж байгаа бол, мөн
- Санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөлүүд нь тодорхой нэг өдөр мөнгөн урсгал бий болгодог ба энэ нь зөвхөн үндсэн ба хүүгийн төлбөр (SPPI) байвал.

Борлуулах зорилгоор эзэмшээгүй өмчийн хөрөнгө оруулалтыг анхлан хүлээн зөвшөөрөхдөө Банк нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын бодит үнэ цэнийн дараа үеийн өөрчлөлтийг харуулах үүднээс үүнийг сонгож болно. Энэ сонголтыг хөрөнгө оруулалт тус бүрээр хийнэ.

Бусад санхүүгийн хөрөнгийг БҮЦАА-аар хэмжин ангилна.

Түүнчлэн анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөд банк нь санхүүгийн хөрөнгийг БҮЦАА-гийн тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр эсхүл БҮЦБДО-оор хүлээн зөвшөөрч болох ба ингэсэн тохиолдолд энэ нь үүсэж болзошгүй нягтлан бодох бүртгэлийн үл нийцлийг арилгах эсхүл бууруулах юм.

Бизнес загварын үнэлгээ

Хөрөнгийг багцын түвшинд эзэмших бизнесийн загварын зорилгод банк үнэлгээг хийдэг, учир нь энэ нь бизнесийг удирдах, удирдлагад мэдээлэл өгөх арга замыг хамгийн сайн тусгаж өгдөг. Харгалзан үзэх мэдээлэлд дараах зүйлс орно. Үүнд:

- Багц болон тэдгээр бодлогын үйл ажиллагаанд тусгасан бодлого, зорилтууд, Ялангуяа, удирдлагын стратеги нь гэрээний хүүгийн орлого олох, тодорхой хүүгийн хувь хэмжээг барих, санхүүгийн хөрөнгийн үргэлжлэх хугацааг тэдгээр хөрөнгийг санхүүжүүлж буй өр төлбөрийн хугацаатай тааруулах эсхүл хөрөнгийг борлуулах замаар мөнгөн урсгалыг хэрэгжүүлэхэд чиглэгдсэн эсэх талаарх мэдээлэл;
- багцын гүйцэтгэлийг хэрхэн үнэлж, банкны удирдлагад тайлагнах талаарх мэдээлэл;
- бизнесийн загварын гүйцэтгэлд нөлөөлж буй эрсдэлүүд (мөн бизнесийн загварын зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө) болон эдгээр эрсдэлийг хэрхэн удирдаж байгаа талаарх мэдээлэл;
- урамшууллыг бизнесийн менежерүүдэд хэрхэн олгодог вэ - жишээ нь, урамшуулал нь удирдаж буй хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ эсхүл гэрээний дагуу цуглуулсан мөнгөн урсгалд үндэслэсэн эсэх; болон
- өмнөх үеийн борлуулалтын давтамж, хэмжээ, хугацаа болон борлуулах шалтгаан, цаашдын борлуулалтын үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл. Гэхдээ борлуулалтын үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийг тусад нь салгаж авч үзэхгүй, харин үүнийг санхүүгийн хөрөнгийг удирдах талаар Банкны тодорхойлсон зорилт хэрхэн хэрэгжиж, мөнгөн урсгал хэрхэн хэрэгжиж байгаа талаарх ерөнхий үнэлгээний нэг хэсэг болгон авч үзнэ.

"Зөвхөн үндсэн төлбөр ба хүү төлөлт" ("SPPI") гэрээний мөнгөн урсгалын шинж чанарын сорил

Энэхүү үнэлгээний зорилгоор "үндсэн төлөлт" нь санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөх үеийн бодит үнэ цэнэ гэж тодорхойлогдоно. "Хүү" нь мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ, цаг хугацааны тодорхой үеийн үндсэн төлөлтийн үлдэгдэлтэй холбоотой зээлийн эрсдэл, бусад үндсэн зээлийн эрсдэл, зардал (тухайлбал, хөрвөх чадварын эрсдэл ба захиргааны зардал) болон ашгийн хэмжээг харгалзан авч үзсэнээр тодорхойлогддог. Гэрээний мөнгөн урсгал нь зөвхөн үндсэн болон хүүгийн төлөлтөөс бүрдэж буй эсэхийг үнэлэхдээ банк нь тухайн хэрэглүүрийн гэрээний нөхцөлийг авч үздэг. Үүнд санхүүгийн хөрөнгө нь гэрээний мөнгөн урсгалын хугацаа эсхүл хэмжээг өөрчилж болох гэрээний нөхцөлийг агуулсан эсэх болон энэ нөхцөлийг хангахгүй байгаа эсэх зэргийг үнэлэх багтана.

Үнэлгээ хийхдээ Банк дараах зүйлийг авч үзнэ:

- мөнгөн урсгалын хэмжээ, хугацааг өөрчлөх урьдчилан тооцоогүй үйл явдал;
- санхүүгийн хараат байдлын шинж тэмдэг;
- урьдчилсан төлөлт болон сунгах нөхцөл;
- тодорхой хөрөнгөөс мөнгөн урсгал руу банкны нэхэмжлэлийг хязгаарлах нөхцөл (жишээ нь: ашиглалтгүй хөрөнгийн зохицуулалт); болон
- Мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнийг харгалзан үзэхийг өөрчилдөг шинж чанарууд - жишээлбэл, хүүгийн хэмжээг үе үе дахин тохируулах.

Банк нь урт хугацаат тогтмол хүүтэй зээлийн багцыг эзэмшиж байгаа ба хүүгийн түвшинг тогтмол хугацаанд шинэчлэн тогтоох боломжтой. Энэхүү дахин тохируулах эрх нь өөрчлөлт хийх тухайн үеийн зах зээлийн ханшаар хязгаарлагддаг. Зээлдэгч нар шинэчилсэн хүүг хүлээн зөвшөөрөх эсхүл зээлээ торгуульгүйгээр буцаан эргүүлэн төлөх боломжтой. Банк нь тэдгээр зээлийн гэрээний мөнгөн гүйлгээг зөвхөн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөр гэж тодорхойлсон ба энэ сонголт нь мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ, зээлийн эрсдэл, зээлийн бусад үндсэн эрсдэл, үндсэн зээлийн үлдэгдэлтэй холбоотой зардлыг харгалзан үзсэнээр хүүгийн хэмжээг өөрчилдөг.

Дахин анилал

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийг удирдах бизнесийн загвараа өөрчилснөөс хойших хугацааг эс тооцвол санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрсний дараах үед дахин ангилдаггүй. Санхүүгийн өр төлбөрийг хэзээ ч дахин ангилдаггүй.

Санхүүгийн өр төлбөр

Банк нь санхүүгийн өр төлбөрөө хорогдуулсан өртгөөр эсхүл БҮЦАА-р хэмжин ангилдаг.

4.4.3 Үл хүлээн зөвшөөрөлт

Санхүүгийн хөрөнгө

Санхүүгийн хөрөнгийн мөнгөн гүйлгээний гэрээний эрх дуусгавар болох үед эсхүл санхүүгийн хөрөнгийн өмчлөлийн үндсэн бүх эрсдэл, үр өгөөжийг шилжүүлэх үйл ажиллагаагаар гэрээний мөнгөн гүйлгээг хүлээн авах эрхийг шилжүүлэх үед, эсхүл банк нь өмчлөлийнхөө үндсэн бүх эрсдэл, үр өгөөжийг шилжүүлсэн болон хадгалан авч үлдсэн ч гэсэн санхүүгийн хөрөнгийн хяналтыг тогтоон авч үлдээгүй бол Банк нь санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөхдөө хөрөнгийн дансны үнэ (эсхүл үл хүлээн зөвшөөрөгдсөн хөрөнгийн тухайн хэсэгт хуваарилсан дансны үнэ) болон (i) хүлээн авсан дүн (шинээр хүлээн авсан өр төлбөрийг хассан шинэ хөрөнгийг оруулаад) ба (ii) бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан олз, гарзын хоорондох зөрүүг ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

БҮЦБДО-оор илэрхийлсэн өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын хувьд бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрөн аливаа хуримтлагдсан олз/гарзыг тухайн үнэт цаасыг үл хүлээн зөвшөөрөхдөө ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөхгүй. Банкны үүсгэсэн эсхүл хадгалсан үл хүлээн зөвшөөрөгдөх шаардлагыг хангаж шилжүүлсэн санхүүгийн хөрөнгийн аливаа хүүг тусдаа хөрөнгө эсхүл өр төлбөр гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Банк нь санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгийг шилжүүлэх хэлцлийг хийдэг ба харин шилжүүлсэн хөрөнгийн эрсдэл, үр өгөөжийг бүхэлд нь эсхүл зарим хэсгийг нь өөртөө хадгалан авч үлддэг. Ийм тохиолдолд шилжүүлсэн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрдөггүй. Ийм ажил гүйлгээний жишээ нь үнэт цаасаар зээл олгох болон борлуулах, буцаан худалдан авах хэлцэл юм.

Хөрөнгийг нийт үр өгөөжтэй нь хамт гуравдагч этгээдэд худалдахад уг хэлцлийг борлуулах, буцаан худалдан авах хэлцэлтэй адил баталгаатай санхүүжилтийн хэлцэл гэж тооцдог, учир нь банк ийм хөрөнгийн эрсдэл, үр өгөөжийг бүхэлд нь өөртөө хадгалан авч үлддэг.

Банк санхүүгийн хөрөнгийн бүх эрсдэл, үр өгөөжийг өөртөө хадгалан үлдээдэггүй, шилжүүлдэггүй, мөн уг хөрөнгийн хяналтыг хэвээр хадгалдаг хэлцлийн хувьд, банк нь өөрийн хувь оролцооны хэмжээгээр уг хөрөнгийг үргэлжлүүлэн хүлээн зөвшөөрнө.

Зарим тодорхой хэлцлийн хувьд Банк нь шилжүүлсэн санхүүгийн хөрөнгөд төлбөртэй үйлчилгээ үзүүлэх үүргээ хадгалан авч үлддэг. Үл хүлээн зөвшөөрөх шалгуурыг хангасан тохиолдолд шилжүүлсэн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн өр төлбөр

Гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй эсхүл цуцалсан эсхүл хугацаа нь дууссан үед банк нь санхүүгийн өр төлбөрийг үл хүлээн зөвшөөрнө.

4.4.4 Санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрийн өөрчлөлт

Санхүүгийн хөрөнгө

Санхүүгийн хөрөнгийн нөхцөлийг өөрчилсөн тохиолдолд банк нь өөрчлөлт орсон хөрөнгийн мөнгөн гүйлгээнд зөрүү байгаа эсэхийг үнэлнэ. Хэрэв мөнгөн гүйлгээнд зөрүү байгаа бол анхны санхүүгийн хөрөнгийн гэрээ дуусгавар болсон гэж үзнэ. Энэ тохиолдолд анхны санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрч (Тодруулга 4.4.3-г үзнэ үү) шинэ санхүүгийн хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрч, холбогдох хэлцлийн зардлыг нэмж тооцно.

Хэрэв хорогдуулсан өртгөөр тооцсон өөрчлөлт орсон хөрөнгийн мөнгөн гүйлгээнд зөрүү байхгүй бол уг өөрчлөлт нь санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөхөд хүргэхгүй. Энэ тохиолдолд банк нь санхүүгийн хөрөнгийн нийт дансны үнийг дахин тооцоолж, нийт дансны үнийг тохируулснаар үүсэх дүнг ашиг, алдагдалд өөрчлөлтийн олз, гарз гэж хүлээн зөвшөөрнө. Хэрэв зээлдагчийн санхүүгийн хүндрэлийн улмаас ийм өөрчлөлт орсон бол (Тодруулга 4.4.6-г үзнэ үү) олз, гарзыг үнэ цэнийн бууралтын гарзын хамт бүртгэнэ. Бусад тохиолдолд хүүгийн орлогоор бүртгэнэ.

Санхүүгийн өр төлбөр

Банк нь санхүүгийн өр төлбөрийн нөхцөлд өөрчлөлт орсон, мөн өөрчлөлт оруулсан өр төлбөрийн мөнгөн гүйлгээ нь зөрүүтэй бол түүнийг үл хүлээн зөвшөөрнө. Энэ тохиолдолд өөрчилсөн нөхцөл дээр үндэслэсэн санхүүгийн шинэ өр төлбөрийг бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрнө. Дуусгавар болсон санхүүгийн өр төлбөрийн дансны үнэ болон өөрчилсөн нөхцөлтэй шинэ санхүүгийн өр төлбөрийн хоорондох зөрүүг ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

4.4.5 Цэвэр дүн гаргах (Хөрөнгө, өр төлбөрийг хооронд нь хаах)

Холбогдох хууль шийдвэрийг сахин биелүүлэх хүрээнд хүлээн зөвшөөрсөн дүнд цэвэр дүн гаргах шаардлага байгаа бол эсхүл данс тооцоог цэвэр дүнгээр гаргах зорилготой бол эсхүл хөрөнгийг борлуулах ба өр төлбөрийг барагдуулахыг нэгэн зэрэг хэрэгжүүлэх бол хөрөнгө ба өр төлбөр болон орлого ба зардлыг хооронд нь хааж, цэвэр дүнг санхүүгийн тайланд тайлагнана.

Орлого, зардлыг зөвхөн СТОУС-ын дагуу гаргахыг зөвшөөрсөн тохиолдолд цэвэр дүнгээр гаргана эсхүл банкны арилжааны үйл ажиллагаа дахь ижил төстэй бүлэг ажил гүйлгээнээс үүссэн олз, гарзыг тооцоолох үүднээс цэвэр дүнг гаргана.

4.4.6 Үнэ цэнийн бууралт

БУЦАА-р хэмжээгүй дараах санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг ирээдүйн төлөвийн үндсэн дээр үнэлдэг:

- хорогдуулсан өртгөөр хэмжсэн санхүүгийн хөрөнгө
- бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогоор илэрхийлсэн санхүүгийн хөрөнгө
- түрээсийн авлага
- зээл олгох зээлийн үүрэг
- санхүүгийн баталгааны гэрээ

Үнэ цэнийн бууралтын гарзыг өмчийн хөрөнгө оруулалт дээр хүлээн зөвшөөрдөггүй.

Банк нь алдагдлын нөөцийг ашиглалтын хугацааны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сантай тэнцүү хэмжээгээр тооцдог ба дараахаас бусад тохиолдолд тэдгээрийг 12 сарын хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал гэж тооцдог:

- тайлангийн өдрөөр зээлийн эрсдэл багатай гэж тодорхойлогдсон өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт; болон
- Зээлийн эрсдэл нь анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш бодитойгоор нэмэгдээгүй бусад санхүүгийн хэрэглүүр.

Зазлжих эрсдэлийн үнэлгээ нь "хөрөнгө оруулалтын зэрэглэл" гэсэн дэлхийн хэмжээний тодорхойлолттой тэнцэж үед банк нь өрийн үнэт цаасыг эрсдэл багатай гэж үзнэ.

12 сарын хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал гэдэг нь тайлант өдрөөс хойших 12 сарын дотор санхүүгийн хэрэглүүр дээр үүргээ үл биелүүлэх үйл явдлаас үүдэн бий болох хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал юм.

Ашиглалтын хугацааны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал гэдэг нь санхүүгийн хэрэглүүрийн ашиглалтын хугацаанд үүргээ үл биелүүлэх үйл явдлаас үүдэн бий болох хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал юм.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилт

Ашиглалтын хугацааны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал болон 12 сарын хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хоёуланд нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үндсэн багцын шинж чанараас шалтгаалан салангид эсхүл хамтад нь тооцоолдог.

Банк нь тайлангийн хугацаа бүрийн эцэст санхүүгийн хэрэглүүрийн үлдэгдэл ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй төлбөрийн үүргээ биелүүлээгүй эрсдэлийн өөрчлөлтийг харгалзан санхүүгийн хэрэглүүрийн зээлийн эрсдэл анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш нэмэгдсэн эсэхэд үнэлгээ хийх бодлогыг гаргасан. Энэ талаар Тодруулга 38.1.2-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

Дээрх үйл явц дээр үндэслэн, банк нь санхүүгийн хэрэглүүрээ дор дурдсаны дагуу Шатлал 1, Шатлал 2, Шатлал 3, Худалдан авсан эсхүл зээлийн үнэ цэнэ буурсан гэж бүлэглэдэг:

- Шатлал 1: Зээлийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед банк нь 12 сарын хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал дээр үндэслэн нөөцийг хүлээн зөвшөөрдөг. Шатлал 1-ийн зээлд мөн зээлийн эрсдэл сайжирсан болон Шатлал 2-оос зээлийг дахин ангилсан зээлүүд багтана.
- Шатлал 2: Зээл үүссэнээс хойш зээлийн эрсдэл нэмэгдсэн тохиолдолд банк нь ашиглалтын хугацааны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын нөөцийг бүртгэдэг. Шатлал 2-ын зээлд зээлийн эрсдэл сайжирсан болон Шатлал 3-аас зээлийг дахин ангилсан зээлүүд багтана.
- Шатлал 3: Зээлийн үнэ цэнэ буурсан гэж тооцогдсон зээл. Банк нь ашиглалтын хугацааны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын нөөцийг бүртгэнэ.
- Худалдан авсан эсхүл зээлийн үнэ цэнэ буурсан: Худалдан авсан эсхүл зээлийн үнэ цэнэ буурсан хөрөнгө нь анх хүлээн зөвшөөрөх үед зээлийн үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгө юм. Худалдан авсан эсхүл зээлийн үнэ цэнэ буурсан хөрөнгийг анхлан хүлээн зөвшөөрсөн бодит үнэ цэнээр бүртгэж, хүүгийн орлогыг зээлийн тохируулсан үр ашигт хүүгийн түвшин дээр үндэслэн дараа үед хүлээн зөвшөөрдөг. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг зөвхөн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын дараа үед өөрчлөлт гарсан тохиолдолд л хүлээн зөвшөөрч, чөлөөлдөг.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь дараах байдлаар тодорхойлогддог Дефолтын магадлал (PD), Дефолт болох үеийн үлдэгдэл (EAD) болон Дефолт болох алдагдал (LGD)-ын дискаунтлагдсан бүтээгдэхүүн юм:

Дефолтын магадлал гэдэг нь тухайн цаг хугацаанд үүргээ биелүүлж чадахгүй байх (дефолт) магадлалын тооцоолол юм. Хэрэв уг зээлийг өмнө нь үл хүлээн зөвшөөрөөгүй ба багцад байсаар байгаа бол үнэлсэн тодорхой хугацаанд л дефолт тохиолдоно.

Дефолт болох үеийн үлдэгдэл гэдэг нь ирээдүйд дефолт тохиолдоход үүсэх зээлийн үлдэгдлийн тооцоолол юм. Үүнд гэрээнд заасан хуваарийн дагуу үндсэн зээл болон хүүгийн төлөлт хийгдэж буй эсэх, зээл төлөлтийн хэмжээ буурах болон төлөгдөөгүй төлбөрөөс үүссэн хуримтлагдсан хүү зэрэг тайлангийн өдрөөс хойших эрсдэлийн хүлээгдэж буй өөрчлөлтийг харгалзан үздэг.

Дефолт болох алдагдал гэдэг нь тухайн цаг хугацаанд дефолт гарсан тохиолдолд үүсэх алдагдлын тооцоолол юм. Энэ нь гэрээний дагуу төлөх ёстой мөнгөн гүйлгээ болон барьцаа хөрөнгийг борлуулснаас ирэх хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээний зөрүү дээр суурилдаг. Энэ нь ихэвчлэн дефолт болох үеийн үлдэгдлийн хувиар илэрхийлэгддэг.

Дефолтын магадлал (PD), Дефолт болох үеийн үлдэгдэл (EAD) болон Дефолт болох алдагдал (LGD)-ын талаар Тодруулга 37.1.1-д дэлгэрэнгүй тусгасан.

Бүтэц өөрчлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгө

Зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлийн улмаас санхүүгийн хөрөнгийн нөхцөлийг дахин тохиролцох, өөрчлөх эсхүл одоо байгаа санхүүгийн хөрөнгийг шинээр солих тохиолдолд уг санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөх шаардлагатай эсэх талаар үнэлгээ хийх (Тодруулга 4.4.4-г үзнэ үү) ба хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг дараах байдлаар хэмждэг.

- Хэрэв хүлээгдэж буй бүтцийн өөрчлөлт нь одоо байгаа хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөлтөд хүргэхгүй бол өөрчлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгөөс бий болох хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээ нь одоо байгаа хөрөнгийн дутагдаж байгаа мөнгөн хөрөнгийг багтаасан эсэхийг тооцоолно.
- Хэрэв хүлээгдэж буй бүтцийн өөрчлөлт нь одоо байгаа хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөлтөд хүргэх бол шинэ хөрөнгийн хүлээгдэж буй бодит үнэ цэнийг үл хүлээн зөвшөөрөгдөх одоо байгаа санхүүгийн хөрөнгийн эцсийн мөнгөн урсгал гэж үзнэ. Энэ дүнг үл хүлээн зөвшөөрөхөөр хүлээгдэж буй өдрөөс эхлэн тайлангийн өдөр хүртэлх хугацаанд одоо байгаа санхүүгийн хөрөнгийн анхны үр ашиг хүүгийн түвшинг ашиглан дискаунтлагдсан мөнгөн хөрөнгийн дутагдлыг тооцоолоход оруулсан.

Үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгө

Тайлангийн өдөр тус бүрээр банк нь хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн санхүүгийн хөрөнгө болон БҮЦБДО-д бүртгэсэн өрийн санхүүгийн хөрөнгөд зээлийн үнэ цэнэ буурсан эсэхэд үнэлгээ хийдэг. Санхүүгийн хөрөнгийн ирээдүйн тооцоолсон мөнгөн гүйлгээнд сөрөг нөлөө үзүүлэх нэг буюу хэд хэдэн үйл явдал тохиосон тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг "зээлийн үнэ цэнэ буурсан" гэж үзнэ. Санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн үнэ цэнэ бууралтын нотолгоо нь дараах ажиглагдах боломжтой өгөгдлийг багтаасан:

- зээлдэгч нь санхүүгийн ноцтой хүндрэлтэй учирсан;
- үүргээ биелүүлээгүй эсхүл төлөлтийн хугацаа хэтрүүлсэн гэх мэтээр гэрээг зөрчсөн;
- зээл болон урьдчилгааг дахин бүтэцлэхийг банк хүлээн авахгүй байх нөхцөл;
- зээлдэгч дампуурах болон бусад санхүүгийн өөрчлөн зохион байгуулалтад орох магадлалтай болсон; эсхүл
- санхүүгийн хүндрэлээс болж үнэт цаасны идэвхтэй зах зээлээс алга болсон.

Гэрээний мөнгөн гүйлгээ хийгдэхгүй байх эрсдэл буурсан болон үнэ цэнийн бууралтын бусад үзүүлэлт байхгүй болсон гэх нотолгоо үгүй тохиолдолд зээлдэгчийн нөхцөл байдал муудсаны улмаас дахин тохиролцсон зээлийг ихэвчлэн зээлийн үнэ цэнэ буурсан гэж үздэг. Өрөнд оруулсан хөрөнгө оруулалт нь зээлийн үнэ цэнийн бууралттай эсэх талаар үнэлгээ хийхдээ, банк дараах хүчин зүйлсийг харгалзан үздэг.

- Бондын өгөөжид тусгагдсан зээл төлөх чадварын зах зээлийн үнэлгээ.
- Үнэлгээний агентлагуудын зээл төлөх чадварын талаарх үнэлгээ.
- Тухайн орны шинэ өр гаргах талаар капиталын зах зээлд нэвтрэх чадвар.

Санхүүгийн байдлын тайланд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг толилуулах

Санхүүгийн байдлын тайланд толилуулсан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг дараах байдлаар харуулав:

- хорогдуулсан өртгөөр хэмжсэн санхүүгийн хөрөнгө: хөрөнгийн нийт дансны үнээс хасагдсан;
- БҮЦБДО-р хэмжсэн өрийн хэрэглүүр: эдгээр хөрөнгийн дансны үнэ нь бодит үнэ цэнэ учраас санхүүгийн байдлын тайланд алдагдлын хасагдуулгыг хүлээн зөвшөөрөхгүй. Гэхдээ алдагдлын хасагдуулгыг тусгаж, бодит үнэ цэнийн нөөцөд хүлээн зөвшөөрнө.
- зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгааны гэрээ: ерөнхийдөө дараах тохиолдолд нөөц болгон тооцно;
 - Татаж аваагүй зээлийн үүргийн ашиглалтын хугацааны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоходоо, банк нь хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацаанд татаж авах зээлийн үүргийн хүлээгдэж буй хэсгийг тооцоолдог. Хүлээгдэж буй бэлэн мөнгөний хомсдолыг зээлийн хүлээгдэж буй үр ашигт хүүтэй ойролцоо хэмжээгээр дискаунтлана.
 - Санхүүгийн хэрэглүүр нь татаж авсан болон татаж аваагүй бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг агуулсан бол, банк нь зээлийн үүргийн бүрэлдэхүүн хэсэг дэх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг татаж авсан бүрэлдэхүүн хэсгээс тусад нь тодорхойлох боломжгүй; Банк хоёр бүрэлдэхүүн хэсэгт хоёуланд нь хосолсон алдагдлын хасагдуулгыг толилуулдаг. Хосолсон дүнг татан авсан бүрэлдэхүүн хэсгийн нийт дансны үнээс хассан байдлаар толилуулна. Татаж авсан бүрэлдэхүүн хэсгийн нийт дүнгээс хэтэрсэн аливаа алдагдлын хасагдуулгыг нөөцөөр тусгана;
 - Баталгаа тус бүрээр банкны өр төлбөрийг анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан хорогдлыг хассан дүн болон хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын нөөцөөр хэмжинэ. Энэ зорилгоор Банк нь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг эзэмшигчид учирсан зээлийн алдагдлыг нөхөхийн тулд хүлээгдэж буй төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнэд үндэслэн тооцоолдог. Хомсдолыг эрсдэлтэй холбоотой эрсдэлийн тохируулсан хүүгийн хэмжээгээр дискаунтлана. Санхүүгийн баталгааны гэрээтэй холбоотой хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг Нөөцийн хүрээнд хүлээн зөвшөөрнө.

Данснаас хасах

Зээл, өрийн үнэт цаасыг нөхөх бодитой хэтийн төлөв байхгүй үед (хэсэгчилсэн эсхүл бүрэн хэмжээгээр) данснаас хасдаг. Зээлдэгч нь данснаас хасах дүнг төлөхөд хангалттай мөнгөн гүйлгээг бий болгож чадах хөрөнгө, орлогын эх үүсвэргүй гэж банкнаас тодорхойлсон тохиолдолд энэ нь ихэвчлэн тохиолддог. Хугацаа хэтэрсэн төлөгдөх ёстой төлбөрийг нөхөн төлөх банкны журмыг дагаж мөрдөх үүднээс данснаас хасагдсан санхүүгийн хөрөнгө нь хууль сахиулах үйл ажиллагаанд хамрагдах боломжтой хэвээр байдаг.

4.5 Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө нь касс дахь бэлэн мөнгө, Монгол Улсын Төв банк дахь харилцах дансны үлдэгдэл болон богино хугацаанд бэлэн мөнгө болгон хөрвүүлэх боломжтой бусад банканд байршуулсан мөнгөн хөрөнгө, үүнд хугацаа нь 90 хоногийн дотор дуусгавар болох, тодорхой хэмжээний бэлэн мөнгө болгон хөрвөх боломжтой, үнэ цэнийн өөрчлөлтийн эрсдэл багатай өндөр хөрвөх чадвартай хөрөнгө оруулалт зэргээс бүрдэнэ.

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

4.6 Бусад санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө

Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад банк нь бусад банканд янз бүрийн хугацаатай урьдчилгаа эсхүл хадгаламжийг байршуулдаг. Банканд олгосон тогтмол хугацаатай зээл, урьдчилгааг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр хэмжинэ. Тогтмол хугацаагүй урьдчилгаа, хадгаламжийг удирдлагаас тооцоолсон төлөх хугацааг үндэслэн хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ. Бусад санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын нөөцийг хассан цэвэр дүнгээр бүртгэнэ.

4.7 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө ба өр төлбөр

"Арилжааны хөрөнгө, өр төлбөр" гэдэг нь банк ойрын хугацаанд худалдах, эргүүлэн худалдаж авах зорилгоор худалдан авсан эсхүл бий болгосон, эсхүл богино хугацааны ашиг эсхүл байр суурь олж авах зорилгоор хамтран удирддаг багцын нэг хэсэг болгон эзэмшдэг хөрөнгө, өр төлбөр юм. Арилжааны хөрөнгө, өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнэ цэнээр анх болон дараа үед хүлээн зөвшөөрөн, хэмжиж гүйлгээний зардлыг ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Бодит үнэ цэнийн бүх өөрчлөлтийг арилжааны цэвэр орлогын нэг хэсэг болгон ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Банк нь ердийн бизнесийн үйл ажиллагааны явцад гадаад валют, хөрөнгийн зах зээл дээр фьючерс, форвард, своп, опцион зэрэг төрөл бүрийн үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хэлцэлд ордог. Ийм санхүүгийн хэрэглүүрийг арилжааны зорилгоор эзэмшдэг ба санхүүгийн хэрэглүүрийг анхлан хүлээн зөвшөөрөх бодлогын дагуу анх хүлээн зөвшөөрч, дараа үед бодит үнэ цэнээр нь үнэлдэг. Бодит үнэ цэнийг тогтсон зах зээлийн үнэ эсхүл үнийн загварт үндэслэн тухайн хэрэглүүрийн одоогийн зах зээлийн ба гэрээний үнэ болон бусад хүчин зүйлсийг харгалзан тооцоолдог. Деривативуудыг бодит үнэ цэнэ нь эерэг байвал хөрөнгөөр бүртгэх ба сөрөг бол өр төлбөрөөр бүртгэнэ.

4.8 Зээл ба урьдчилгаа

Зээл ба урьдчилгаа нь банкнаас авлагыг арилжих зорилгогүйгээр шууд зээлдэгчид мөнгө олгох үед үүсдэг тогтмол буюу тодорхойлсон төлбөртэй санхүүгийн хөрөнгө юм.

Банкнаас олгосон тогтмол хугацаатай зээл нь бодит үнэ цэнэ дээр холбогдох ажил гүйлгээний зардлыг нэмсэн дүнгээр хүлээн зөвшөөрөгддөг. Бодит үнэ цэнэ нь зээлийн бодит үнэ цэнэтэй ойролцоо бус бол

жишээ нь зээлийг зах зээлийн ханшаас доогуур үнээр олгосон тохиолдолд уг зүйлийн бодит үнэ болон зээлийн бодит үнэ цэнийн зөрүүг анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн алдагдал гэж хүлээн зөвшөөрөх ба ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хөрөнгийн алдагдал гэж тусгана. Дараа үед зээлийн дансны үнийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хэмжинэ. Тогтмол хугацаагүй харилцагчдад олгосон зээлийг хүлээгдэж буй хугацаанд үндэслэн үр ашигт хүүгийн аргаар бүртгэнэ. Харилцагчдад олгосон зээлийг үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын хасагдуулгыг хассан цэвэр дүнгээр бүртгэнэ.

4.9 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Санхүүгийн байдлын тайлангийн "өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт" нь дараах байдлаар байна:

- Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт; үүнийг анхдагч бодит үнэ цэнэ дээр шууд нэмэгдсэн ажил гүйлгээний зардлыг нэмж анхлан бүртгэх ба, дараа үед үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ;
- Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар зайлшгүй хэмжигдэх өрийн болон өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт; эдгээрийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөр тооцож, шууд ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө;

- Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт; болон
- Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт.

БҮЦБДО-р хэмжсэн өрийн хөлбэрээрх үнэт цаасны хувьд хорогдуулсан өртгөөр хэмжсэн санхүүгийн хөрөнгийн нэгэн адил ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрсөн дараахаас бусад тохиолдолд олз, гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод тусгана:

- үр ашигт хүүгийн аргыг ашигласан хүүгийн орлого;
- Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал болон буцаалт
- гадаад валютын ханшийн ашиг, алдагдал.

БҮЦБДО-д бүртгэсэн өрийн үнэт цаасыг үл хүлээн зөвшөөрөх үед бусад дэлгэрэнгүй орлогод өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан олз, гарзыг өмчөөс ашиг, алдагдалд дахин ангилна.

Банк нь арилжааны зорилгоор бус өмчийн хэрэглүүрт оруулсан тодорхой хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэсэн. Энэ нь хэрэглүүр дээр анх хүлээн зөвшөөрсний үндсэн дээр бүртгэсэн ба буцаах боломжгүй юм.

Тус өмчийн хэрэглүүрийн олз, гарзыг хэзээ ч ашиг, алдагдалд дахин ангилдаггүй ба үнэ цэнийн бууралтыг ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрдөггүй. Ногдол ашгийг хөрөнгө оруулалтын зардлын зарим хэсгийн нөхөлтөд тодорхой илэрхийлэхгүй бол ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөх ба энэ тохиолдолд тэдгээрийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрнө. Бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан олз, гарзыг данснаас хассан хөрөнгө оруулалтын хуримтлагдсан ашигт шилжүүлнэ.

4.10 Репо хэлцэл ба урвуу репо хэлцэл

Борлуулах болон буцаан худалдан авах гэрээг ("репо") хэлцлийг баталгаатай санхүүгийн хэлцэл гэж үзнэ. Худалдах, буцаан худалдан авах гэрээний дагуу худалдсан үнэт цаасыг санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэх ба хэрэв шилжүүлэгч нь гэрээний дагуу борлуулах, дахин барьцаалах эрхтэй бол борлуулах, буцаан худалдан авах гэрээгээр барьцаалсан үнэт цаас гэж дахин ангилж, тусдаа тайлан баланс гаргана. Холбогдох өр төлбөрийг санхүүгийн байгууллагын болон харилцагчийн байршуулсан хөрөнгө гэж толилуулна.

Буцаан худалдах гэрээний дагуу ("урвуу репо") худалдан авсан үнэт цаасыг бусад санхүүгийн байгууллагаас байршуулсан хөрөнгө, эсхүл харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгаа гэж бүртгэх ба санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөгддөггүй. Борлуулах ба буцаан худалдан авах үнийн зөрүүг хүү гэж тооцож, үр ашигт өгөөжийн аргыг ашиглан репо хэлцлийн хугацаанд хуримтлуулан тооцно.

Буцаан худалдах гэрээгээр худалдаж авсан хөрөнгийг гуравдагч этгээдэд худалдсан тохиолдолд үнэт цаасыг буцааж өгөх үүргийг арилжааны өр төлбөр гэж бүртгэж, бодит үнэ цэнээр нь үнэлнэ.

4.11 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Түрээсийн орлого олох /эсхүл капиталын зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгийг анх хэлцлийн зардлыг оролцуулан өртгөөр нь хэмжинэ. Анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа үед хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгийг НББОУС 40-ын дагуу түүхэн өртгийн загвараар хэмжинэ.

Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгийн түрээсийн орлого болон үйл ажиллагааны зардлыг орлого болон бусад зардалд тус тус тусгана.

Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн олз, гарзыг тухайн үеийн ашиг, алдагдалд оруулна.

4.12 Түрээс

Аливаа шинэ гэрээний хувьд гэрээ нь түрээсийн гэрээ мөн эсэхийг Банк авч үздэг. Түрээсийг "хөрөнгийг (үндсэн хөрөнгө) тодорхой хугацааны туршид төлбөр төлж ашиглах эрхийг шилжүүлэх гэрээ буюу гэрээний нэг хэсэг" гэж тодорхойлдог. Энэхүү тодорхойлолтыг хэрэгжүүлэхийн тулд Банк гэрээ нь дараах гурван үндсэн үнэлгээг хангаж байгаа эсэхийг үнэлдэг:

- Гэрээ нь тодорхойлогдсон хөрөнгийг тусгасан байгаа бөгөөд энэ нь гэрээнд тодорхой заасан эсхүл тухайн хөрөнгийг банкны мэдэлд өгөх үед тодорхойлогдсон байдлаар шууд бусаар тусгасан,
- Банк нь гэрээнд заасан эрхийн хүрээнд ашиглалтын хугацаанд тухайн хөрөнгийг ашигласнаас гарсан бүх эдийн засгийн үр өгөөжийг бүрэн авах эрхтэй,
- Банк нь тодорхойлсон хөрөнгийг ашиглалтын бүх хугацаанд ашиглахад удирдах эрхтэй. Банк нь ашиглалтын хугацаанд уг хөрөнгийг хэрхэн, ямар зорилгоор ашиглахыг удирдах эрхтэй эсэхийг үнэлнэ.

Түрээс хүлээн зөвшөөрөлт ба хэмжилт

Банк түрээслэгчийн хувьд

Түрээс эхлэх өдрөөр банк нь санхүүгийн байдлын тайландаа ашиглах эрхийн хөрөнгө болон түрээс өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Ашиглах эрхийн хөрөнгийг өртгөөр нь хэмжих ба энэ нь түрээсийн өр төлбөрийн анхны хэмжилт, банкны зарцуулсан аливаа шууд зардал, түрээсийн хугацааны эцэст хөрөнгийг буулгах, нураахтай холбоотой тооцоолсон зардал болон түрээс эхлэх өдрөөс өмнө хийгдсэн урьдчилгаа төлбөрийн нийлбэр юм.

Банк нь ашиглах эрхийн хөрөнгийг шулуун шугамын аргаар гэрээний нөхцөл болон тухайн хөрөнгийн ашиглах жилийн аль багаар элэгдүүлнэ. Мөн ашиглах эрхийн хөрөнгөнд үнэ цэнэ буурах нөхцөл бүрдсэн бол үнэ цэнийг бууруулна. Түрээсийн сайжруулалтыг шууд шугамын үндсэн дээр түрээсийн хугацаа болон ашиглалтын хугацаанаас богино хугацаанд капиталжуулж, элэгдүүлнэ.

Түрээс эхлэх өдөр өр төлбөрийг тооцоходоо Банк нь ирээдүйн түрээсийн төлбөрүүдийн өнөөгийн үнэ цэнийг түрээсийн нуугдмал хүүгийн төвшинг (тодорхойлох боломжгүй бол зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүгийн түвшинг) ашиглан дискаунтчилан тооцно.

Түрээсийн өр төлбөрийн тооцооллод тогтмол төлбөрүүд, индекс эсвэл ханш дээр суурилсан хувьсах төлбөрүүд, гэрээт хугацааны эцэст төлөх нь тодорхой болсон бусад төлбөрүүд хамаарна.

Дараа үеийн хэмжилтийн үед өр төлбөр нь төлсөн төлбөрөөр буурч, тооцоолсон хүүгээр өснө. Өр төлбөр нь гэрээлсэн тогтмол төлбөрт өөрчлөлт орох үед болон аливаа бусад төлбөрийн тооцооллод өөрчлөлт орох үед дахин тооцоологдоно.

Түрээсийн өр төлбөр дахин тооцоологдоход түүнд хамаарах ашиглах эрхийн хөрөнгөнд тохируулга хийгдэх ба хэрэв ашиглах эрхийн хөрөнгө үлдэгдэлгүй болсон бол ашиг алдагдалд тохируулга хийгдэнэ.

Банк нь богино хугацааны түрээс, бага өртөг бүхий хөрөнгийн түрээсийг өөрийн практик туршлагад үндэслэн ангилан бүртгэнэ. Тэдгээр хөрөнгүүдийг ашиглах эрхийн хөрөнгө болон түрээсийн өр төлбөр гэж бүртгэхгүй ба харин холбогдох төлбөрийг түрээсийн хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар ашиг, алдагдалд зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Банк нь гадаад янз бүрийн эх үүсвэрээс авсан зээлдээ дүн шинжилгээ хийх замаар зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүг тодорхойлж, түрээсийн нөхцөл, түрээсэлсэн хөрөнгийн төрлийг тусган тодорхой зохицуулалт хийдэг.

Санхүүгийн байдлын тайланд ашиглах эрхийн хөрөнгийг үндсэн хөрөнгөд, түрээсийн өр төлбөрийг бусад өр төлбөрт тусгана.

Банк түрээслүүлэгчийн хувьд

Түрээслүүлэгчийн хувьд банк түрээсийг үйл ажиллагааны болон санхүүгийн түрээс гэж ангилдаг.

Түрээс нь үндсэн хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүх эрсдэл, үр дүнг шилжүүлсэн тохиолдолд санхүүгийн түрээс гэж ангилагддаг бөгөөд бусад тохиолдолд үйл ажиллагааны түрээс гэж ангилагдана.

Түрээсийн эхлэх өдөр гэдэг нь түрээслэгч нь түрээсийн хөрөнгийг ашиглах эрхээ хэрэгжүүлэх эрхтэй болсон өдөр юм. Энэ нь түрээсийн гэрээг анх хүлээн зөвшөөрсөн өдөр юм. Санхүүгийн түрээсийг эхлүүлэх үед Банк түрээсийн цэвэр хөрөнгө оруулалтыг хүлээн зөвшөөрдөг бөгөөд энэ нь түрээсийн төлбөрийн авлагын хамгийн бага хэмжээ бөгөөд түрээсийн гэрээнд тусгагдсан хүүгийн хэмжээгээр дискаунталсан байна. Нийт хөрөнгө оруулалт болон түүний өнөөгийн үнэ цэнийн зөрүүг урьдчилж орсон санхүүгийн түрээсийн орлого гэж бүртгэнэ.

Санхүүгийн түрээсийн орлогыг санхүүгийн түрээсийн цэвэр хөрөнгө оруулалтын өгөөжийн тогтмол хувь хэмжээг тусгасан загварт үндэслэн хүлээн зөвшөөрдөг. Анхны шууд зардлыг түрээсийн авлагын анхны хэмжилтэд оруулсан.

Банк дуусгавар болсон түрээсийн гэрээгээр санхүүгийн түрээсийн хөрөнгийг эзэмшилдээ авахдаа тухайн хөрөнгийг бодит бодит үнэ цэнэ болон бараа материалын хорогдуулсан түүхэн өртгийн багаар хэмждэг.

4.13 Үнэт металл

Алт болон бусад үнэт металлыг бодит үнэ цэнтэй ойролцоо Монголбанкны үнээр бүртгэж, Лондонгийн үнэт металлын зах зээлийн ханшийн дагуу үнэлнэ. Үнэт металлыг санхүүгийн байдлын тайлангийн бусад хөрөнгөд оруулна.

Санал болгож буй үнийн өөрчлөлтийг бусад орлого/зардлаар, үнэт металлын үйл ажиллагааны цэвэр олз/гарзаар бүртгэнэ.

4.14 Үндсэн хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгийг түүхэн өртгөөр нь хуримтлуулсан элэгдлийг хасаж бүртгэнэ. Түр гэж тооцогдохгүй нөхцөл байдлын улмаас үндсэн хөрөнгийн нөхөгдөх үнэ нь дансны үнээс доогуур байвал, тухайн хөрөнгийг нөхөж болох үнэ хүртэл нь бүртгэнэ.

Элэгдлийг тухайн хөрөнгийн ашиглалтын хугацааг үндэслэн шулуун шугамын аргаар тооцоолно. Дараах байдлаар элэгдлийн хувь хэмжээг тооцно:

	Ашиглалтын хугацаа (жил)	Хувь
Байшин	40	2.5%
Компьютер	2	50.0%
Тээврийн хэрэгсэл	10	10.0%
Бусад үндсэн хөрөнгө	10	10.0%

Түрээсийн сайжруулалтыг шулуун шугамын аргаар түрээсийн хугацаа болон ашиглалтын хугацаанаас богино хугацаагаар капиталжуулж, элэгдүүлнэ. Баригдаж байгаа хөрөнгийг бодит зардлаас үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хасаж тооцно. Барилгын ажил дууссаны дараа хөрөнгийг үндсэн хөрөнгөд шилжүүлж, дансны үнээр нь бүртгэнэ. Баригдаж байгаа хөрөнгийг ашиглалтад орох хүртэл элэгдэл тооцохгүй.

Засвар, үйлчилгээний зардлыг тухайн үеийн ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тусгана. Их засварын зардлыг тухайн хөрөнгийг бий болсон үед болон хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрөх шалгуурыг хангасан тохиолдолд дансны үнэд тусгана. Их засварын ажлыг холбогдох хөрөнгийн ашиглалтын үлдсэн хугацаагаар элэгдэлд тооцно.

Орлогыг дансны үнэтэй харьцуулах замаар зарж борлуулсны олз, гарзыг тодорхойлох ба үйл ажиллагааны ашигт тусгана.

Газар болон барилгыг ойролцоогоор 3-5 жилийн дараа дахин үнэлдэг. Дахин үнэлгээний давтамж нь хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс хамаарна. Дахин үнэлсэн хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ болон тэдгээрийн дансны үнийн хооронд ихээхэн зөрүү гарсан тохиолдолд дахин үнэлгээ хийнэ. Дахин үнэлгээг үндсэн хөрөнгийн бүх ангилалд хийнэ.

Өмнө нь орлогын тайланд тусгагдсан ижил хөрөнгийн дахин үнэлгээний бууралтыг буцаахаас бусад тохиолдолд, дахин үнэлгээний нэмэгдлийг балансын өмчийн хэсэг дэх үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөцөд тусгагдсан үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөцөд тооцно, энэ тохиолдолд өсөлтийг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Дахин үнэлгээний гарзыг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Үндсэн хөрөнгийг ашиглахтай зэрэгцэн хөрөнгийн дахин үнэлсэн дүнгээр тооцоолсон элэгдлийн зөрүү, хөрөнгийн өртөгт үндэслэн тооцоолсон элэгдлийн зөрүүг хуримтлагдсан ашигт шилжүүлнэ

Үндсэн хөрөнгийг борлуулах, данснаас хассан тохиолдолд тухайн үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөцөд хамаарах үлдэгдэл бүхэлдээ хуримтлагдсан ашигт шилжинэ.

4.15 Биет бус хөрөнгө

Биет бус хөрөнгөд компьютерын программ хангамж, лиценз болон бусад зүйлс орно.

Тус тусад нь олж авсан биет бус хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө өртгөөр нь хэмжинэ. Биет бус хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрсний дараа хуримтлагдсан хорогдол болон хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан өртгөөр нь бүртгэнэ. Биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацааг хязгаартай эсвэл тодорхойгүй гэж үнэлдэг. Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийг 1-ээс 10 жил хүртэлх эдийн засгийн ашигтай хугацаанд шулуун шугамын аргаар хорогдуулах ба биет бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын шинж тэмдэг илэрсэн тохиолдолд үнэ цэнийн бууралтыг үнэлдэг. Хязгаарлагдмал ашиглалтын хугацаатай биет бус хөрөнгийн элэгдлийн хугацаа, аргачлалыг санхүүгийн жил бүрийн төгсгөлд хянадаг.

Хязгааргүй ашиглалтын хугацаатай биет бус хөрөнгийг хорогдуулдаггүй, харин жил бүр дангаар нь эсвэл мөнгө үүсгэгч нэгжийн түвшинд үнэ цэнийн бууралтыг шалгадаг. Хязгааргүй ашиглалтын хугацаатай биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацааг жил бүр хянадаг бөгөөд энэ нь тодорхой бус ашиглалтын үнэлгээ хэвээр байгаа эсэхийг тодорхойлох болно.

Компьютерын программ хангамжийн засвар үйлчилгээтэй холбоотой зардлыг гарсан үед нь зардалд бүртгэнэ. Программ хангамж хөгжүүлэх зардлыг (шинэ эсвэл мэдэгдэхүйц сайжруулсан программ хангамжийн дизайн, туршилттай холбоотой) зөвхөн банк программ хангамжийг ашиглах, худалдахад бэлэн болгох техникийн боломжтойг нотлон харуулж чадсан тохиолдолд л биет бус хөрөнгө гэж хүлээн зөвшөөрч, иж бүрэн байдал, тухайн хөрөнгийг ашиглах, борлуулах чадвар, тухайн хөрөнгө нь ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөжийг хэрхэн бий болгох, дуусгах нөөц боломж, бүтээн байгуулалтын явцад гарсан зардлыг найдвартай хэмжих чадвартай болно. Программ хангамж боловсруулах бусад зардлыг гарсан үед нь зардал гэж хүлээн зөвшөөрдөг.

4.16 Өмчлөх бусад хөрөнгө

Банкны бодлого нь буцаан өмчилсөн хөрөнгийг дотоод үйл ажиллагаандаа хамгийн сайн ашиглаж болох уу, эсвэл зарах ёстой эсэхийг тодорхойлоход оршино. Дотоод үйл ажиллагаанд ашиг тустай гэж тодорхойлсон хөрөнгийг эргүүлэн авсан үнэ эсвэл баталгаажсан анхны хөрөнгийн дансны үнээс бага багаар нь холбогдох хөрөнгийн ангилалд шилжүүлнэ. Худалдах нь илүү тохиромжтой гэж тодорхойлсон хөрөнгийг Банкны бодлогын дагуу эргүүлэн худалдан авах бодит үнэ цэнээр нь (хэрэв санхүүгийн хөрөнгө бол) болон санхүүгийн бус хөрөнгийг борлуулах өртгийг хассан бодит үнэ цэнээр нь худалдах зориулалттай хөрөнгө рүү шилжүүлнэ.

Тодорхой нөхцөл байдалд хугацаа хэтэрсэн зээлийг хурааж авсны дараа хөрөнгийг буцаан авдаг. Буцааж авсан хөрөнгийг өөрийн өртөг болон бодит үнэ цэнийн ба борлуулах зардлыг хассанаар үнэлнэ.

4.17 Санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Хойшлогдсон татвараас бусад санхүүгийн бус хөрөнгийг тайлант өдөр бүр үнэ цэнийн бууралтын шинж тэмдэг байгаа эсэхийг үнэлдэг. Санхүүгийн бус хөрөнгийн нөхөгдөх дүн нь борлуулалтын зардал болон ашиглалтын үнэ цэнийг хассан үнийн дүнгээс их байх болно. Ашиглалтын үнэ цэнийг үнэлэхдээ мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнийн өнөөгийн зах зээлийн үнэлгээ болон хөрөнгийн эрсдэлийг тусгасан татварын өмнөх хөнгөлөлтийн хувь хэмжээг ашиглан ирээдүйн тооцоолсон мөнгөн гүйлгээг өнөөгийн үнэ цэнэд нь хямдруулна.

Бусад хөрөнгөөс ихээхэн хамааралгүй мөнгөн орлого үүсгэдэггүй хөрөнгийн хувьд нөхөгдөх дүнг тухайн хөрөнгө хамаарах бэлэн мөнгө үүсгэгч нэгжээр тодорхойлно. Хөрөнгийн дансны үнэ эсвэл түүний мөнгө үүсгэгч нэгжийн үнэ нөхөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн тохиолдолд үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн бус хөрөнгийн бүх үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрч, нөхөн сэргээгдэх дүнг тодорхойлоход ашигласан тооцоонд өөрчлөлт орсон тохиолдолд л буцаана. Хэрэв үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөөгүй бол тухайн хөрөнгийн үнэ нь алэгдэл, хорогдлыг хассан дансны үнээс хэтрээгүй тохиолдолд л буцаан олгогдоно.

4.18 Зээл

Төв банк болон Засгийн газарт төлөх ёстой зээл, санхүүгийн байгууллагад төлөх дүн, харилцагчдад төлөх дүн, гаргасан өрийн үнэт цаас, хоёрдогч өрийг шууд хассан бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрч, энэ нь

гүйлгээний зардалд шууд хамаарал нь бага байна. Зээлүүдийг анх хүлээн зөвшөөрсний дараа үр ашигтай хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр хэмжинэ. Олз, алдагдлыг ер төлбөрийг данснаас хассан, түүнчлэн хорогдуулах үйл явцаар дамжуулан ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрдөг.

4.19 Санхүүгийн баталгаа ба зээлийн үүрэг

"Санхүүгийн баталгаа" гэдэг нь өрийн хэрэгслийн нөхцөлийн дагуу тодорхой хариуцагч төлбөрөө төлөөгүйгээс учирсан хохирлыг эзэмшигчид нөхөн төлөхийн тулд Банкнаас тодорхой төлбөр хийхийг шаарддаг гэрээ юм. "Зээлийн үүрэг" гэдэг нь урьдчилан тогтоосон нөхцөлүүдийн дагуу зээл олгох хатуу үүрэг амлалт юм.

Гаргасан санхүүгийн баталгаа эсвэл зах зээлийн хүүгээс доогуур хүүтэй зээл олгох амлалтыг эхлээд бодит үнэ цэнээр нь үнэлдэг. Дараа нь тэдгээрийг СТОУС 9-ийн дагуу тодорхойлсон алдагдлын нөөц ба анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс СТОУС 15-ын зарчмуудын дагуу хүлээн зөвшөөрсөн орлогын хуримтлагдсан дүнг хасаж тооцсон дүнгээс хамгийн их хэмжээгээр хэмжинэ.

Санхүүгийн баталгаа, зээлийн амлалтаас үүсэх ер төлбөрийг эрсдэлийн санд тусгана.

4.20 Нөөц

Банк өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд одоогийн хууль эрх зүйн болон бүтээмжтэй үүрэг хүлээсэн бөгөөд уг үүргийг барагдуулахын тулд эдийн засгийн үр өгөөжийг агуулсан эх үүсвэрийн гадагш урсгал шаардагдах, үүргийн дүнг найдвартай тооцоолох боломжтой тохиолдолд нөөцийг хүлээн зөвшөөрдөг.

4.21 Өмч

Хувьцаат капитал

Энгийн хувьцаа болон эргүүлэн авах боломжгүй давуу эрхийн хувьцааг ногдол ашиг гэж ангилдаг. Бизнесийн нэгдлээс бусад шинэ хувьцаа гаргахтай шууд холбоотой гадаад зардлыг өөрийн хөрөнгийн орлогоос хасалт болгон харуулна. Хүлээн авсан төлбөрийн бодит үнэ цэнийг гаргасан хувьцааны нэрлэсэн үнээс илүү гарсан тохиолдолд нэмэлт төлсөн капитал гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Нэмж төлөгдсөн капитал

Хувьцааны урамшуулалд хувьцаа гаргаснаас авсан аливаа урамшуулал багтана. Хувьцаа гаргахтай холбоотой хэлцлийн аливаа зардлыг хувьцааны урамшууллаас хасна.

Хуримтлагдсан ашиг

Одоогийн болон өмнөх үеийн хуримтлагдсан ашгийг оруулна.

Халаасны хувьцаа

Банк Банкны хувьцааг худалдан авах тохиолдолд төлсөн төлбөрийг орлогын албан татвар хассан гүйлгээний зардлыг оруулан цуцлах буюу дахин гаргах хүртэл нийт өөрийн хөрөнгөөс мөнгөн сангийн хувьцаа болгон хасна. Ийм хувьцааг дараа нь худалдсан эсвэл дахин гаргасан тохиолдолд хүлээн авсан төлбөрийг өөрийн хөрөнгөд оруулна. Мөнгөн сангийн хувьцааг жигнэсэн дундаж өртгөөр бүртгэнэ.

Ногдол ашиг

Ногдол ашгийг тайлангийн өдрөөс өмнө буюу тайлангийн өдөр зарласан тохиолдолд л ер төлбөр гэж хүлээн зөвшөөрч, тайлангийн өдөр өөрийн хөрөнгөөс хасаж тооцно. Ногдол ашгийг тайлангийн өдрөөс өмнө санал болгосон эсвэл тайлангийн өдрөөс хойш санал болгосон буюу зарласан боловч санхүүгийн тайлан гаргах зөвшөөрөл олгохоос өмнө тодруулна.

Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээний үлдэгдлийг барилга байгууламжийн бодит үнэ цэнийн өсөлтийг бүртгэхэд ашигладаг бөгөөд ийм бууралт нь өмнө нь өөрийн хөрөнгөд хүлээн зөвшөөрөгдсөн ижил хөрөнгийн өсөлттэй холбоотой хэмжээгээр буурдаг.

БҮЦБДО-д илэрхийлэх үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийн нөөц

Энэхүү нөөц нь хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бодит үнэ цэнээр бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бүртгэдэг.

5 Голлох нягтлан бодох бүртгэлийн тооцоолол ба үнэлэмж

Санхүүгийн тайланг СТОУС-ын дагуу бэлтгэх нь удирдлагаас бодлого хэрэгжүүлэх, тайлагнасан хөрөнгө, өр төлбөр, орлого, зардлын хэмжээнд нөлөөлөхүйц дүгнэлт, тооцоолол, таамаглал гаргахыг шаарддаг. Тооцоолол болон холбогдох таамаглалууд нь тухайн нөхцөл байдалд үндэслэлтэй гэж үзэж буй түүхэн туршлага болон бусад янз бүрийн хүчин зүйлс дээр үндэслэсэн бөгөөд үр дүн нь бусад эх сурвалжаас тодорхой бус хөрөнгө, өр төлбөрийн үнэ цэнийн талаарх дүгнэлт гаргах үндэс суурь болдог. Хэдийгээр эдгээр тооцоолол нь одоогийн үйл явдал, үйл ажиллагааны талаарх удирдлагын хамгийн сайн мэдлэгт үндэслэсэн боловч эцсийн дүндээ бодит үр дүн нь эдгээр тооцооллоос ялгаатай байж болно.

Тооцоолол болон үндсэн таамаглалыг байнга хянаж байдаг. Нягтлан бодох бүртгэлийн тооцоололд хийсэн засварыг тооцооллыг засварласан тайлант хугацаанд болон ирээдүйд нөлөөлсөн аливаа хугацаанд хүлээн зөвшөөрнө.

5.1 Үнэлэмж

Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал:

Банк нь тухайн хөрөнгийг эзэмшиж буй бизнесийн загварыг үнэлж, санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөл нь зөвхөн үндсэн төлбөрийн үлдэгдэл төлбөр болон хүүгийн төлбөр мөн эсэхийг үнэлдэг (Тодруулга 4.4.2-г үзнэ үү).

Зээлийн хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцоолох шалгуурыг бий болгох

Банк нь анх хүлээн зөвшөөрөгдсөнөөс хойш санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн эсэхийг тодорхойлох шалгуурыг тогтоож, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтэд ирээдүйн мэдээллийг тусгах аргачлалыг тодорхойлж, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хэмжихэд ашигласан загваруудыг сонгож, баталдаг.

5.2 Төсөөлөл ба тооцооллын тодорхойгүй байдал

Бодит үнэ цэнийн хэмжилт

Удирдлага нь санхүүгийн хэрэгсэл (зах зээлийн идэвхтэй үнийн санал байхгүй тохиолдолд) болон санхүүгийн бус хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо үнэлгээний аргыг ашигладаг. Үүнд зах зээлд оролцогчид уг хэрэгслийг хэрхэн үнэлж байгаатай нийцсэн тооцоолол, таамаглалыг боловсруулах шаардлагатай. Удирдлага нь аль болох ажиглагдах боломжтой өгөгдөл дээр үндэслэн таамагладаг боловч энэ нь үргэлж боломжтой байдаггүй. Энэ тохиолдолд удирдлага хамгийн сайн мэдээллийг ашигладаг. Тооцоолсон бодит үнэ цэнэ нь тайлагналын өдөр бие даасан гүйлгээнд хүрэх бодит үнээс ялгаатай байж болно.

Үндсэн хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа

Үл хөдлөх хөрөнгө, тоног төхөөрөмжийн ашиглалтын үнэлгээ нь ижил төстэй хөрөнгөтэй холбоотой туршлага дээр үндэслэн дүгнэлт хийсний үр дүн юм. Ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөжийг эд хөрөнгөд тусгаж, голчлон ашиглалтын хамт хэрэглэдэг. Удирдлага нь үлдэгдэл ашиглалтын хугацааг хөрөнгийн одоогийн техникийн нөхцөл, тооцоолсон хугацааны дагуу үнэлдэг бөгөөд энэ хугацаанд Банк ашиг хүртэнэ гэж тооцдог. Үлдсэн ашиглалтын хугацааг үнэлэхдээ дараах үндсэн хүчин зүйлсийг харгалзан үздэг:

ашиглалтын хүчин зүйл, засвар үйлчилгээний хөтөлбөрөөс хамааран хөрөнгийн хүлээгдэж буй ашиглалт, энэ нь зах зээлийн нөхцөл байдлын өөрчлөлтөөс үүдэлтэй элэгдэл юм.

Түрээсийг сунгах сонголт

Банк түрээсийн хугацааг сунгах боломжтой болсон үед удирдлага нь сонголтоо хэрэгжүүлэх нь үндэслэлтэй эсэхийг тодорхойлохын тулд өөрийн дүгнэлтийг ашигладаг. Удирдлага нь түрээсийн хугацааг тодорхойлоход нь туслахын тулд өмнөх практик болон сунгах сонголтыг аваагүй тохиолдолд хөрөнгийг өөрчлөхөд гарах аливаа зардлыг багтаасан бүх баримт, нөхцөл байдлыг харгалзан үздэг.

Санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнийн бууралт

Банк санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийг анх хүлээн зөвшөөрч, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтэд тусгаснаас хойш санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн эсэх, түүнчлэн нөхөгдөх мөнгөн гүйлгээг тооцоолоход ашигласан гол таамаглалуудыг үнэлдэг. (Тодруулга 4.4.6 г үзнэ үү)

6 Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого, зардал

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
<i>Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар бодсон хүүгийн орлого</i>		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	297,887,897	284,110,046
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	68,363,362	66,874,415
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	10,358,274	4,717,491
Свопын хүүгийн орлого	7,047,692	2,957,016
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	5,638,178	227,926
Урвуу репо хэлцэл	165,858	27,112
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэгсэл	6,684,430	4,585,182
	396,145,491	363,500,188
<i>Бусад хүү болон түүнтэй адилтгах орлого</i>		
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	8,620,643	4,804,139
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	183,785	17,169,502
	8,784,428	21,973,641
Нийт хүүгийн орлого	404,929,919	385,473,829
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	(148,844,708)	(163,871,036)
Зээлээр авсан эх үүсвэр	(6,714,912)	(7,201,098)
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	(8,964,910)	(7,011,837)
Репо хэлцэл	(8,758,981)	(6,330,750)
Свопын хүүгийн зардал	(9,570,542)	(5,880,838)
Түрээсийн өглөгийн хүүгийн зардал (Тодруулга 24)	(7,572)	(344,962)
Нийт хүүгийн зардал	(182,859,623)	(190,640,521)
Нийт цэвэр хүүгийн орлого	222,070,296	194,833,308

2022 онд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдсэн өрийн хэрэгсэлд орж байгаа Засгийн газрын бонд нь 11,169,148 мянган төгрөг (2021: 8,312,960 мянган төгрөг) байна.

7 Төлбөр хураамжийн орлого, зардал

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
<i>Хураамж ба шимтгэлийн орлого</i>		
Дансны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	8,750,354	8,549,438
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	12,865,870	10,816,596
Цахим банкны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	9,749,506	7,331,789
Зээлтэй холбоотой үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	2,297,112	1,775,743
Мөнгөн гуйвуулга үйлчилгээний орлого	469,676	580,043
Нийт хураамж, шимтгэлийн орлого	34,132,518	29,053,607
<i>Хураамж ба шимтгэлийн зардал</i>		
Банкны үйлчилгээний хураамж	(3,535,927)	(2,799,309)
Картын гүйлгээний хураамж	(5,082,595)	(3,736,940)
Бусад шимтгэлийн зардал	(199,891)	(182,382)
Нийт хураамж, шимтгэлийн зардал	(8,828,413)	(6,718,631)
Шимтгэл, хураамжийн цэвэр орлого	25,304,105	22,334,976

8 Арилжааны цэвэр орлого

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Гадаад валютын цэвэр орлого	13,461,603	3,689,825
Өрийн үнэт цаас	-	306,816
Нийт арилжааны цэвэр орлого	13,461,603	4,006,641

Өрийн үнэт цаасны орлогод өрийн үнэт цаасны худалдан авах, худалдах арилжааны үр дүн, тэдгээрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтүүд болон холбогдох хүүгийн орлого, зардал орно. Гадаад валютын орлогод спот форвард болон бусад санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн хэлцлээс бий болсон ашиг алдагдлууд орно.

9 Үйл ажиллагааны бусад (зардал) орлого

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Гадаад валютын арилжааны бус (гарз)/олз, цэвэр	(852,564)	(946,812)
Хураан авсан хөрөнгийн эрдэлийн санг буцаасны олз/гарз (Тодруулга 19)	(4,641,891)	(3,553,750)
Гэрээ өөрчилсний гарз, цэвэр (1)	-	(13,930,889)
Бусад (2)	2,935,149	889,698
Нийт үйл ажиллагааны бусад (зардал) орлого	(2,559,306)	(17,541,753)

(1) Тайлант жилд Монгол улсын засгийн газар Ковид-19-тэй холбоотойгоор зээлийн эргэн төлөлтийг хойшлуулахаар мэдээлсэн бөгөөд энэхүү шийдвэр нь ямар нэгэн шалгуургүйгээр бүх ипотекийн орон сууцны зээл болон хэрэглээний зээлтэй зээлдэгчдэд хамааралтай. Үүнтэй холбоотойгоор, Банк нь 2021

оны 12 сарын 31- ний байдлаар гэрээний нөхцөл өөрчлөлтийн алдагдал болох 13.9 тэрбум төгрөгийг бүртгэсэн (2020: 8,2 тэрбум төгрөг)

(2) Банк нь ажилтнууддаа олгосон дэмжлэг, тусламжаас НДШ-ийг суутгаж, зардлаар хүлээн зөвшөөрсөн байсан ба тайлант хугацаанд буцааж, орлогоор хүлээн зөвшөөрч бүртгэсэн байна.

10 Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын ашиг (алдагдал)

Тайлант жилд ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэгслийн ЗҮЛЦХА (Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал)-ын нэмэгдэл болон буцаалт.

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 13, 14)	130,254	5,295
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 16)	(2,866,859)	30,434,785
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэгсэл (Тодруулга 18)	(771,399)	1,234,614
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл (Тодруулга 18)	217,033	(39,428)
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 19)	(866,822)	377,624
Нийт үнэ цэнийн бууралтын алдагдал/буцаалт	(4,167,793)	32,012,890

11 Ерөнхий удирдлагын зардал

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Цалин, хөлс ба урамшуулал	71,481,651	54,004,638
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	9,029,526	7,832,996
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 22)	13,183,381	13,147,220
Дявталлын хураамж	5,982,122	6,230,839
Харилцаа холбооны зардал	5,127,929	4,814,040
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 24)	32,706	3,621,726
Зар сурталчилгаа, маркетингийн зардал	3,890,967	2,315,985
Ашиглалтын зардал	2,391,206	2,157,363
Бичиг хэргийн зардал	3,425,535	1,858,138
Харуул хамгаалалтын зардал	1,481,822	1,278,679
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулга (Тодруулга 23)	766,441	924,743
Албан томилолтын зардал	1,244,718	581,542
Тээврийн зардал	1,025,236	781,791
Аудит болон мэргэжлийн үйлчилгээний зардал	3,917,685	1,049,414
Түрээсийн зардал	5,714,442	727,050
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	223,902	174,792
Бусад шимтгэл, хураамж	9,361,602	9,104,647
Нийт ерөнхий удирдлагын зардал	138,280,871	110,605,423

12 Орлогын татварын зардал

12 дугаар сарын 31-нээр дуусгавар болсон орлогын албан татварын зардал нь дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Тайлант жилийн татвар:		
Тайлант жилийн орлогын үр дүнд ногдох орлогын албан татвар	23,093,873	14,700,127
Хойшлогдсон орлогын албан татвар	3,764,904	557,144
Нийт орлогын татварын зардал	26,858,777	15,267,271

Банк нь санхүүгийн тайланд орлогын дүнг орлогын татварын хуульд заасан чөлөөлөгдөх эсвэл үл чөлөөлөгдөх зүйлүүдээр залруулсан дүнг үндэслэн орлогын татварын зардлыг тооцдог. Банк 6 тэрбум төгрөг (2021: 6 тэрбум) хүртэл ашгаас 10%-ийн, 6 тэрбумаас дээш төгрөгийн ашгаас 25%-ийн орлогын албан татвар төлдөг. Засгийн Газрын бондын хүүгийн орлогод орлогын татвар тооцохгүй. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралт орлогын татварын зорилгоор хасагдах зардал болно.

Татварын өмнөх ашгаас хуулиар тогтоосон хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардлыг Банканд хүчин төгөлдөр үйлчлэх орлогын татварын хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардалд 2022 болон 2021 оны 12 дугаар сарын 31-нээр хэрхэн тохируулсныг дараах байдлаар үзүүлэв. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Татварын өмнөх ашиг	124,153,620	61,014,859
25%-ийн орлогын албан татвар (2021 онд 25%)	31,061,027	15,253,715
Татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал	5,451,440	3,255,518
Татвараас чөлөөлөгдөх орлого	(4,477,587)	(2,078,240)
Татварын шатлалын нөлөө	(6,242,152)	(1,692,950)
Тусгай хувь хэмжээгээр татвар ногдох орлогын нөлөө	1,066,049	519,128
Татварын зардал	26,858,777	15,267,271

2022 онд ногдох үр ашигт татварын хувь хэмжээ нь 22 % (2021: 25%) байна.

12.1 Орлогын албан татварын өглөг

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
1 сарын 1-ээрх орлогын татварын өглөг	4,865,246	2,126,460
Тайлант жилийн орлогын татварын зардал	23,093,873	14,700,127
Төлсөн татвар	(26,762,884)	(11,961,341)
12 сарын 31-ээрх орлогын татварын өглөг	1,196,135	4,865,246

12.2 Хойшлогдсон татвар

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр		
1-р сарын 1-нээр	2,815,761	3,910,382
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 30)	(1,246,274)	(1,661,765)
Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн	3,764,904	567,144
12-р сарын 31-нээр	6,334,391	2,815,761
Мянган төгрөгөөр		
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр		
Үнэ цэнийн бууралт (түр зөрүү)	3,764,904	567,144
Өрийн болон өмчийн хэрэгсэл	1,569,487	2,248,617
	5,334,391	2,815,761

13 Бэлэн мөнгө ба Монголбанкн дахь харилцах

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Бэлэн мөнгө	50,185,617	45,780,309
Монголбанкн дахь харилцах	676,357,622	205,185,650
Нийт дүн	726,543,239	250,965,959
Хасах нь: Монголбанкнд байршуулсан бэлэн мөнгөний үнэ цэнийн бууралтын сан	(146,982)	(45,268)
Монголбанкн дахь цэвэр мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	726,396,277	250,920,691

Монголбанкнд байршуулах бэлэн мөнгөний зайлшгүй байлгах нөөцийн үлдэгдэл нь 14 хоногийн татан төвлөрүүлсэн эх үүсвэрийн дундаж үлдэгдлийн төгрөгийн 8.0% болон валютын 18%-аас багагүй байна. 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны заавал байлгах шаардлагатай хоёр (2) долоо хоногийн дундаж нөөцийн хэмжээ төгрөгөөр 190,345 сая төгрөг (2021 онд 168,815 сая төгрөг) ба гадаад валютаар 61,719 сая төгрөг (2021 онд 49,444 сая төгрөг) байна.

Монголбанкнд байршуулсан бэлэн мөнгөний заавал байлгах нөөцийн үнэ цэнийн бууралтын сан

Доорх хүснэгтэд 12 сарын ЧМ-ын хүрээ болон жилийн эцсийн ангиллын Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний систем дээр үндэслэсэн зээлийн чанар, зээлийн эрсдэлийн хамгийн их хэмжээг харуулав. Оруулсан дүн нь ЗҮЦХА -ын нийт сан юм. Банкны дотоод үнэлгээний систем, үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ ба хэмжилтийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 37-д тайлбарласан болно.

Мянган төгрөгөөр		2022 оны 12 сарын 31			
Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
АА- аас АА зэрэгтэй	0.002 - 0.022%	-	-	-	-
Ваа- аас Ва зэрэгтэй	0.108 - 0.519%	-	-	-	-
В зэрэгтэй	2.37%	676,357,622	-	-	676,357,622
Саа-ээс С зэрэгтэй	12.00%	-	-	-	-
Үнэлэгдээгүй	-	50,185,617	-	-	50,185,617
Нийт		726,543,239	-	-	726,543,239
Мянган төгрөгөөр		2021 оны 12 сарын 31			
Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
АА- аас АА зэрэгтэй	0.002 - 0.022%	-	-	-	-
Ваа- аас Ва зэрэгтэй	0.108 - 0.519%	-	-	-	-
В зэрэгтэй	2.41%-2.76%	205,185,650	-	-	205,185,650
Саа-ээс С зэрэгтэй	11.997%	-	-	-	-
Үнэлэгдээгүй	-	45,780,309	-	-	45,780,309
Нийт		250,965,959	-	-	250,965,959

Монголбанкинд байршуулах бэлэн мөнгөний заввал байлгах нөөцийн үнэ цэнийн бууралтын сан

2022 оны 12 сарын 31-ээрх дансны үнэ болон ЗҮЦХА-н сангийн тохируулгыг доорх хүснэгтээс харна уу:

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	
	Шатлал 1	
	Нийт дүн	ЗҮЦХА
2022 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр	250,965,959	45,268
Нэмэгдсэн	40,135,616,987	345,342
Хасагдсан	(39,675,362,180)	(243,648)
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	144,233	-
Валютын ханшны тохируулга	15,178,240	-
12-р сарын 31-ний байдлаарх үлдэгдэл	726,543,239	146,962

2021 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ болон ЗҮЦХА-н сангийн тохируулгыг доорх хүснэгтээс харна уу.

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31	
	Шатлал 1	
	Нийт дүн	ЗҮЦХА
2021 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр	238,814,049	39,973
Нэмэгдсэн	38,882,319,357	45,268
Хасагдсан	(38,669,975,239)	(39,973)
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	205,473	-

Валютын ханшны тохируулга	(396,681)	-
12-р сарын 31-ний байдлаарх үлдэгдэл	250,965,969	45,268

14 Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Гадаадын банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	30,476,584	22,051,825
Гадаадын банк ба санхүүгийн байгууллага дахь олон улсын төлбөрийн картны барьцаа	958,350	784,971
Дотоодын банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	200,132,479	5,697,520
Нийт дүн	231,667,413	28,534,316
Хасах нь: үнэ цэнийн бууралтын сан	(28,561)	-
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийн дүн	231,538,852	28,534,316

Бусад банк санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж нь дотоодын болон гадаадын санхүүгийн байгууллага дахь дотоод болон гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн харилцах болон хадгаламжийн дансуудыг хэлнэ.

15 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Валютын своп болон хүүгийн своп хэлцэл нь нэг мөнгөн гүйлгээг нөгөөгөөр солилцох төлбөрийн хариуцлага юм. Своп нь валютын эдийн засгийн солилцооны үр дүнд бий болдог. Банкны зээлийн эрсдэл нь хэрэв эсрэг тал нь үүргээ биелүүлээгүй бол своп хэлцлийн гэрээг орлох болзошгүй зардлыг илэрхийлдэг.

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний болон нарлэсэн үнийн хувьд хэрэглүүр нь тохиромжтой эсхүл тохиромжгүй байвал үүсмэл санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ нь ихээхэн хэлбэлзэж болно.

Эзэмшиж буй үүсмэл хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг доор харуулав.

Мянган төгрөгөөр	Нэрлэсэн үнэ	Хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ	Өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ
Своп			
2022	104,385,600	14,979,687	(2,286,265)
2021	96,877,740	759,107	(1,549,920)
Опцион			
2022	580,110	54,746	-
2021	-	-	-

Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн хувьд анхны хөрөнгө оруулалт бага байх буюу эсвэл огт шаардагдахгүй. Хэдий тийм боловч эдгээр санхүүгийн хэрэгслүүд нь ихэвчлэн хөшүүргийн зэргийг өндөрсгөх бөгөөд нэлээн тогтворгүй байдаг. Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн хэлцлийн хөрөнгө, түвшин, индексийн үнэлгээний бага хэмжээний өөрчлөлт нь ч банкны ашиг, алдагдалд томоохон нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Банк нь Монголбанкттай 2022 оны 01 дүгээр сарын 31-ны өдрөөс 2023 оны 02 дугаар сарын 03-ны өдөр дуусах 11 сая ам доллар, 2022 оны 08 дугаар сарын 05-ны өдрөөс 2023 оны 08 дугаар сарын 15-ны өдөр дуусах 23 сая ам долларын своп хэлцэлийн гэрээнд гарын үсэг зурсан.

Опцион хэсэгт "Хан-Алтай" ХХК-ийн төгрөгийн 2022 оны 07 сарын 08-ны өдөр дотосдын зах зээлд гаргасан бондын төлбөрийг ам.долларын ханштай уясан опцион гэрээг тусгасан.

Банк нь үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд хянадаг. Эрсдэлийн удирдлагийн стратеги мөн хэрхэн эрсдэлийг удирдлагын тодруулга 37-д харуулав.

16 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Бизнесийн зээл	681,176,479	888,371,182
Орон сууцны зээл	260,706,562	194,488,825
Хэрэглээний зээл	832,905,282	800,576,037
Хөдөө аж ахуйн зээл	373,373,231	381,160,452
	1,948,161,554	2,264,596,496
Үнэ цэнийн бууралтын сан	(191,274,581)	(193,344,129)
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх цэвэр харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,756,886,973	2,071,252,367
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	111,739,529	165,894,981
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,868,626,502	2,237,147,348

2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх банкны харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сангийн өөрчлөлтийг харуулбал дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн	Орон сууцны	Хэрэглээний	Хөдөө аж ахуйн	Нийт
2022 оны 1-р сарын 1-нээр	157,681,287	9,831,284	25,211,344	620,214	193,344,129
Нэмэгдсэн	3,380,666	286,172	6,687,855	1,541,866	11,896,559
Хасагдсан	(34,104,469)	(2,429,859)	(14,534,459)	(2,204,881)	(53,273,668)
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	34,049,833	870,141	6,929,689	2,229,274	44,078,937
Тооцооллын өөрчлөлт	(4,030,808)	20,898	(1,572,010)	13,133	(5,568,687)
Тайлант хугацааны цэвэр зардал/(буцаалт) (Тодруулга 10)	(704,778)	(1,252,548)	(2,488,925)	1,579,392	(2,866,859)
Данснаас хассан дүн	(2,503)	-	(109,364)	(3,941)	(115,808)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	801,220	44,064	67,835	-	913,119
2022 оны 12-р сарын 31-нээр	157,775,226	8,622,800	22,680,890	2,195,665	191,274,581

2021 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх банкны харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сангийн өөрчлөлтийг харуулбал дараах байдалтай байна. Үүнд:

2021 оны 1-р сарын 1-нээр	126,057,444	14,290,714	22,336,766	307,093	162,992,017
Нэмэгдсэн	3,025,163	202,937	4,298,418	1,476,063	9,002,581
Хасагдсан	(31,395,558)	(1,124,327)	(14,724,770)	(1,935,137)	(49,179,792)
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	35,431,092	2,059,980	14,718,334	555,551	52,764,957
Тооцоллын өөрчлөлт	24,553,146	(5,598,020)	(1,334,731)	216,644	17,847,039
Тайлант хугацааны цэвэр зардал/(буцаалт) (Тодруулга 10)	31,623,843	(4,459,430)	2,957,251	313,121	30,434,785
Данснаас хассан дүн	-	-	(37,528)	-	(37,528)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	-	-	(45,145)	-	(45,145)
2021 оны 12-р сарын 31-нээр	157,681,287	9,831,284	25,211,344	620,214	193,344,129

Бизнесийн зээл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ -ын хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тодруулга 37-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31				
	Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3
Маш сайн	0.02% - 8.36%	454,661,038	7,312,575	-	461,973,613
Сайн	0.07% - 8.4%	-	15,580,728	-	15,580,728
Хавийн бус	100%	-	-	11,233,680	11,233,680
Эргэлзээтэй	100%	-	-	13,054,900	13,054,900
Муу	100%	-	-	50,819,153	50,819,153
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	941,222	9,525,439	118,047,744	128,514,405
Нийт		455,602,260	32,418,742	193,155,477	681,178,479

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31				
	Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3
Маш сайн	0.001% - 8.400%	665,260,098	6,968,805	-	672,228,903
Сайн	0.002% - 4.628%	-	12,409,084	-	12,409,084
Хавийн бус	100%	-	-	11,863,620	11,863,620
Эргэлзээтэй	100%	-	-	14,018,841	14,018,841
Муу	100%	-	-	45,524,467	45,524,467
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	964,865	12,109,493	119,252,109	132,326,267
Нийт		666,224,763	31,487,382	190,659,037	888,371,182

2022 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулбал дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31			
	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Дотоодын үнэлгээ				
Нийт дүн				
2022 оны 1 сарын 1	666,224,763	31,487,382	190,659,037	888,371,182
Нэмэгдсэн	107,133,218	900,000	2,800,000	110,833,218
Хасагдсан	(272,621,601)	(7,715,190)	(35,268,401)	(315,605,192)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	11,304,440	(6,319,155)	(4,985,285)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(61,878,743)	61,878,743	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(3,999,272)	(37,316,058)	41,315,330	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	(824,830)	212,188	(175,322)	(787,964)
Бүтцийн өөрчлөлтийн нөлөө	-	-	-	-
Данснаас хассан дүн	-	-	(2,503)	(2,503)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	10,264,285	(10,709,168)	(1,187,379)	(1,632,262)
2022 оны 12 сарын 31	455,602,260	32,418,742	193,155,477	681,176,479
ЗҮЦХА-н сан				
2022 оны 1 сарын 1	1,484,617	5,367,002	150,829,668	157,681,287
Нэмэгдсэн	535,666	45,000	2,800,000	3,380,666
Хасагдсан	(1,363,108)	(385,759)	(32,355,602)	(34,104,469)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	3,014,762	(284,362)	(2,730,400)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(2,784,543)	2,784,543	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(3,079,275)	(7,463,212)	10,542,487	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	3,014,762	2,215,820	28,819,251	34,049,833
Тооцооллын өөрчлөлт	534,035	696,963	(5,261,806)	(4,030,808)
Тайлант жилд байгуулсан	(127,701)	(2,391,007)	1,813,930	(704,778)
Данснаас хассан дүн	-	-	(2,503)	(2,503)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	-	-	801,220	801,220
2022 оны 12 сарын 31	1,356,916	2,975,995	153,442,315	157,775,226

2021 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулбал дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31			
	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Дотоодын үнэлгээ				
Нийт дүн				
2021 оны 1 сарын 1	300,602,463	35,930,190	175,023,729	511,556,382
Нэмэгдсэн	669,895,485	322,303	-	670,217,788
Хасагдсан	(249,807,021)	(11,959,909)	(13,721,947)	(275,488,877)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	49,598,552	(39,230,640)	(10,367,912)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(102,995,694)	102,995,694	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(9,814,962)	(54,885,230)	64,700,192	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	(948,075)	(2,260,315)	(217,574)	(3,425,964)
Бүтцийн өөрчлөлтийн нөлөө	-	-	-	-
Данснаас хассан дүн	-	-	-	-
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	9,694,015	575,289	(24,757,451)	(14,488,147)

2021 оны 12 сарын 31	666,224,763	31,487,382	190,659,037	888,371,182
ЗҮЦХА-н сан				
2021 оны 1 сарын 1	8,381,971	6,812,621	110,862,852	126,057,444
Нэмэгдсэн	3,025,148	15	-	3,025,163
Хасагдсан	(1,012,418)	(11,168,830)	(18,214,310)	(31,395,558)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	6,763,311	(1,765,379)	(4,997,932)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(4,634,806)	4,634,806	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(4,232,396)	(10,983,533)	15,215,929	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	6,763,311	1,104,049	27,563,732	35,431,092
Тооцооллын өөрчлөлт	(13,569,504)	16,733,253	21,399,397	24,563,146
Тайлант жилд байгуулсан	(6,897,354)	(1,445,818)	39,966,816	31,623,843
Данснаас хассан дүн	-	-	-	-
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	-	-	-	-
2021 оны 12 сарын 31	1,484,617	5,367,002	150,829,668	157,681,287

Орон сууцны зээл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ -ын хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлахийг тодруулга 37-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31				
	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Дотоодын үнэлгээ					
Маш сайн	0.06% - 8.97%	251,220,774	366,110	-	251,586,884
Сайн	0.07% - 8.83%	-	803,844	-	803,844
Хэвийн бус	100%	-	-	245,799	245,799
Эргэлзээтэй	100%	-	-	168,832	168,832
Муу	100%	-	-	7,901,203	7,901,203
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	-	-	-	-
Нийт		251,220,774	1,169,954	8,315,834	260,706,562
Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31				
	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Дотоодын үнэлгээ					
Маш сайн	0.011% - 5.411%	183,943,995	204,251	-	184,148,246
Сайн	0.011% - 5.411%	-	192,322	-	192,322
Хэвийн бус	100%	-	-	1,549,479	1,549,479
Эргэлзээтэй	100%	-	-	729,322	729,322
Муу	100%	-	-	7,869,456	7,869,456
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	-	-	-	-
Нийт		183,943,995	396,573	10,148,257	194,488,825

2022 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулбал дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31			
	Дотоодын үнэлгээ	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3
Нийт дүн				
2022 оны 1 сарын 1	183,843,995	396,573	10,148,257	194,488,825
Нэмэгдсэн	57,444,662	-	-	57,444,662
Хасагдсан	(21,844,781)	(83,836)	(2,352,187)	(24,280,804)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	1,028,398	(360,584)	(667,814)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(1,281,992)	1,281,992	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(285,336)	285,336	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	15,481	4,450	(257)	19,674
Бүтцийн өөрчлөлтийн нөлөө	-	-	-	-
Данснаас хассан дүн	-	-	-	-
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	31,915,012	216,694	902,499	33,034,205
2022 оны 12 сарын 31	251,220,775	1,169,953	8,315,834	260,706,562
ЗҮЦХА-н сан				
2022 оны 1 сарын 1	523,245	73,047	9,234,992	9,831,284
Нэмэгдсэн	286,172	-	-	286,172
Хасагдсан	(109,224)	(4,192)	(2,316,444)	(2,429,860)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	446,217	(16,226)	(429,981)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(57,689)	57,689	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(57,067)	57,067	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	446,217	25,237	398,887	870,141
Тооцооллын өөрчлөлт	(978,854)	(45,976)	1,045,828	20,998
Тайлант жилд байгуулсан	32,839	(40,635)	(1,244,853)	(1,252,548)
Данснаас хассан дүн	-	-	-	-
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	27,780	-	16,285	44,065
2022 оны 12 сарын 31	583,864	32,512	8,006,424	8,622,800

2021 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь

харуулбал дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31			
	Дотоодын үнэлгээ	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3
Нийт дүн				
2021 оны 1 сарын 1	172,040,671	523,954	12,106,784	184,671,409
Нэмэгдсэн	53,157,571	63,936	1,212	53,222,719
Хасагдсан	(28,824,912)	(285,534)	(703,488)	(29,913,934)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	6,891,732	(2,455,368)	(4,426,364)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(6,562,434)	6,562,434	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(932,230)	(4,909,170)	5,841,400	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	(25,979)	(20,369)	(15,583)	(61,911)
Бүтцийн өөрчлөлтийн нөлөө	(14,912,376)	(8,517)	-	(14,920,893)
Данснаас хассан дүн	-	-	(3,849)	(3,849)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	3,211,952	935,207	(2,651,875)	1,495,284
2021 оны 12 сарын 31	183,943,995	396,573	10,148,257	194,488,825
ЗҮЦХА-н сан				

2021 оны 1 сарын 1	3,814,972	31,295	10,444,447	14,290,714
Нэмэгдсэн	201,851	-	1,086	202,937
Хасагдсан	(113,982)	(253,168)	(757,177)	(1,124,327)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	2,140,958	(110,942)	(2,030,016)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(295,310)	295,310	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(753,522)	(1,353,453)	2,106,975	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	2,140,958	73,426	(154,404)	2,059,980
Тооцооллын өөрчлөлт	(6,612,680)	1,390,579	(375,919)	(5,598,020)
Тайлант жилд байгуулсан	(3,291,727)	41,752	(1,209,455)	(4,459,430)
Данснаас хассан дүн	-	-	-	-
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	-	-	-	-
2021 оны 12 сарын 31	523,245	73,047	9,234,992	9,831,284

Хэрэглээний зээл

Дорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ -ын хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тодруулга 37-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

Мянган төгрөгөөр		2022 оны 12 сарын 31			
Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Маш сайн	0.02% - 8.75%	600,716,138	81,514	-	600,797,652
Сайн	0.05% - 7.84%	-	4,202,543	589	4,203,132
Хэвийн бус	100%	-	-	3,673,958	3,673,958
Эргэлзээтэй	100%	-	-	4,033,229	4,033,229
Муу	100%	-	-	20,197,311	20,197,311
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	-	-	-	-
Нийт		600,716,138	4,284,057	27,905,087	632,905,282

Мянган төгрөгөөр		2021 оны 12 сарын 31			
Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Маш сайн	0.001% - 8.400%	764,724,493	189,355	-	764,913,848
Сайн	0.001% - 8.400%	-	3,405,384	237,106	3,642,490
Хэвийн бус	100%	-	-	3,480,795	3,480,795
Эргэлзээтэй	100%	-	-	8,801,107	8,801,107
Муу	100%	-	-	19,737,797	19,737,797
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	-	-	-	-
Нийт		764,724,493	3,594,739	32,256,805	800,576,037

2022 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулбал дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31			
Дотоодын үнэлгээ	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Нийт дүн				
2022 оны 1 сарын 1	764,724,493	3,594,739	32,256,806	800,576,037
Нэмэгдсэн	1,311,778,545	110,686	311,909	1,312,201,140
Хасагдсан	(1,443,041,923)	(6,998,360)	(10,504,239)	(1,460,544,522)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	21,106,775	(17,267,947)	(3,838,828)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(36,577,519)	36,538,041	39,478	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(96,499)	(11,567,678)	11,664,177	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	946,346	(19,171)	(7,779)	919,396
Бүтцийн өөрчлөлтийн нөлөө	-	-	-	-
Данснаас хассан дүн	-	-	(109,364)	(109,364)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	(18,124,080)	(106,253)	(1,907,072)	(20,137,405)
2022 оны 12 сарын 31	600,716,138	4,284,057	27,905,087	632,905,282

ЗҮЦХА-н сан				
2022 оны 1 сарын 1	622,764	969,281	23,619,299	25,211,344
Нэмэгдсэн	6,556,147	4,646	127,062	6,687,855
Хасагдсан	(7,215,210)	(339,685)	(6,979,564)	(14,534,459)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	2,843,610	(777,057)	(2,066,553)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(1,645,988)	1,658,686	(12,698)	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(60,149)	(2,330,942)	2,391,091	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	2,843,611	104,571	3,981,507	6,929,689
Тооцооллын өөрчлөлт	(3,694,103)	1,201,320	920,773	(1,572,010)
Тайланг жилд байгуулсан	(372,082)	(478,461)	(1,838,382)	(2,488,925)
Данснаас хассан дүн	-	-	(109,364)	(109,364)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	28,646	-	39,189	67,835
2022 оны 12 сарын 31	279,328	490,820	21,910,742	22,680,890

2021 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулбал дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31			
Дотоодын үнэлгээ	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Нийт дүн				
2021 оны 1 сарын 1	756,806,723	2,256,100	26,442,951	785,505,774
Нэмэгдсэн	1,124,768,580	1,880,032	731,915	1,127,380,527
Хасагдсан	(1,105,937,546)	(2,703,197)	(5,706,531)	(1,114,347,274)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	12,725,366	(5,084,565)	(7,640,801)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(27,052,624)	27,052,624	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(4,012,263)	(20,015,287)	24,027,550	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	(1,441,938)	(112,990)	(52,181)	(1,607,109)
Бүтцийн өөрчлөлтийн нөлөө	-	-	-	-
Данснаас хассан дүн	-	-	(37,528)	(37,528)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	8,868,195	322,022	(5,508,570)	3,681,647
2021 оны 12 сарын 31	764,724,493	3,594,739	32,266,806	800,576,037
ЗҮЦХА-н сан				

2021 оны 1 сарын 1	3,694,106	142,489	18,500,191	22,336,766
Нэмэгдсэн	3,849,379	110,091	338,948	4,298,418
Хасагдсан	(3,995,123)	(5,116,510)	(5,613,137)	(14,724,770)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	3,931,739	(255,806)	(3,675,933)	-
Шатлал 2-рүү шилжсэн	(1,394,967)	1,425,572	(30,605)	-
Шатлал 3-рүү шилжсэн	(1,124,708)	(4,481,152)	5,605,860	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	3,931,739	913,981	9,872,634	14,718,334
Тооцооллын өөрчлөлт	(8,268,401)	8,230,656	(1,295,986)	(1,334,731)
Тайлант жилд байгуулсан	(3,071,342)	826,812	5,201,781	2,957,251
Данснаас хассан дүн	-	-	(37,528)	(37,528)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	-	-	(45,145)	(45,145)
2021 оны 12 сарын 31	622,764	969,281	23,619,299	25,211,344

Хөдөө аж ахуйн зээл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ -ын хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тодруулга 37-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31					
	Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Маш сайн	0% - 8.18%	366,016,270	-	-	-	366,016,270
Сайн	0% - 9.18%	-	3,191,769	-	-	3,191,769
Хэвийн бус	100%	-	-	1,663,465	-	1,663,465
Эргэлзээтэй	100%	-	-	1,337,949	-	1,337,949
Муу	100%	-	-	1,163,778	-	1,163,778
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	-	-	-	-	-
Нийт		366,016,270	3,191,769	4,165,192		373,373,231

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31					
	Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Маш сайн	0.001% - 3.630%	379,703,869	-	-	-	379,703,869
Сайн	0.001% - 3.830%	-	255,510	41,758	-	297,268
Хэвийн бус	100%	-	-	282,972	-	282,972
Эргэлзээтэй	100%	-	-	502,344	-	502,344
Муу	100%	-	-	373,999	-	373,999
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	-	-	-	-	-
Нийт		379,703,869	255,510	1,201,073		381,160,452

2022 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулбал дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31				
	Дотоодын үнэлгээ	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Нийт дүн					
2022 оны 1 сарын 1	379,703,869	255,610	1,201,073	381,160,452	
Нэмэгдсэн	308,373,200	-	-	308,373,200	
Хасагдсан	(309,508,752)	(3,501,499)	(1,080,244)	(314,090,495)	
Шатлал 1-рүү шилжсэн	7,736,296	(7,467,550)	(268,746)	-	
Шатлал 2-руу шилжсэн	(17,392,204)	17,392,204	-	-	
Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(4,129,598)	4,129,598	-	
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	(3,484,858)	195,398	42,038	(3,247,422)	
Бүтцийн өөрчлөлтийн нөлөө	-	-	-	-	
Данснаас хассан дүн	-	-	(3,941)	(3,941)	
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	588,719	447,304	145,414	1,181,437	
2022 оны 12 сарын 31	366,016,270	3,191,769	4,165,192	373,373,231	
ЗҮЦХА-н сан					
2022 оны 1 сарын 1	26,840	11,673	581,701	620,214	
Нэмэгдсэн	1,541,866	-	-	1,541,866	
Хасагдсан	(1,547,544)	(175,075)	(482,262)	(2,204,881)	
Шатлал 1-рүү шилжсэн	415,182	(336,040)	(79,142)	-	
Шатлал 2-руу шилжсэн	(782,649)	782,649	-	-	
Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(825,920)	825,920	-	
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	415,182	110,570	1,703,522	2,229,274	
Тосцооллын өөрчлөлт	(42,678)	630,530	(574,719)	13,133	
Тайланг жилд байгуулсан	(641)	186,714	1,393,319	1,579,392	
Данснаас хассан дүн	-	-	(3,941)	(3,941)	
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	-	-	-	-	
2022 оны 12 сарын 31	26,199	198,387	1,971,079	2,195,665	

2021 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулбал дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31				
	Дотоодын үнэлгээ	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Нийт дүн					
2021 оны 1 сарын 1	369,624,664	51,768	572,385	360,248,817	
Нэмэгдсэн	376,166,590	404,720	-	376,561,310	
Хасагдсан	(354,333,389)	(630,458)	(343,746)	(355,207,593)	
Шатлал 1-рүү шилжсэн	672,207	(340,200)	(332,007)	-	
Шатлал 2-руу шилжсэн	(2,025,484)	2,025,494	-	-	
Шатлал 3-руу шилжсэн	(266,810)	(1,156,068)	1,422,878	-	
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	(230,529)	14,894	20,509	(195,126)	
Бүтцийн өөрчлөлтийн нөлөө	-	-	-	-	
Данснаас хассан дүн	-	-	-	-	
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	106,630	(214,640)	(138,946)	(246,956)	
2021 оны 12 сарын 31	379,703,869	255,510	1,201,073	381,160,452	
ЗҮЦХА-н сан					
2021 оны 1 сарын 1	21,140	587	285,366	307,093	

Намэгдсэн	1,476,063	-	-	1,476,063
Хасагдсан	(1,401,778)	(271,298)	(262,061)	(1,935,137)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	118,175	(15,309)	(102,866)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(91,147)	91,147	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(65,368)	(231,214)	296,582	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	118,175	80,529	376,847	555,551
Тооцооллын өөрчлөлт	(148,420)	377,231	(12,167)	216,644
Тайлант жигд байгуулсан	5,700	11,086	296,335	313,121
Данснаас хассан дүн	-	-	-	-
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	-	-	-	-
2021 оны 12 сарын 31	26,840	11,673	681,701	620,214

17 Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Арилжаалахаар эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө:		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй үнэт цаас, бодит үнэ цэнээрээ	9,876,322	7,310,813
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээрээ	1,020,411	-
	10,896,733	7,310,813
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө:		
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	62,065,399	44,059,005
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	61,218,970	36,628,636
Хөрөнгөөр Баталгаажсан үнэт цаас Энгийн Бонд	1,638,404	156,931
Барьцаанд байгаа Хөрөнгөөр Баталгаажсан үнэт цаас Давуу эрхтэй Бонд	3,080,174	-
	128,002,947	80,844,672

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй үнэт цаас нь Монгол Улсын хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хувьцааг илэрхийлнэ.

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалтад БИД ББСБ ХХК болон Хан-Алтай ХХК-иудын хаалттай бондууд болно.

Банк тогтмол хүүтэй ипотекийн зээлийг МИК Холдинг ХК-ийн бүрэн эзэмшлийн тусгай зориулалтын компаниудад худалдаж, МИК Холдинг ХК-ийн урт хугацаатай, хүүтэй давуу болон энгийн эрхтэй ипотекийн зээлээр баталгаажсан үнэт цаас хүлээн авсан. МИК Холдинг ХК-ийн гаргасан ипотекийн зээлээр баталгаажсан энгийн үнэт цаас нь Монгол Улсын Үнэт цаасны тухай хуулийн дагуу, арилжааны банкууд хамгийн багадаа 3 жил эзэмших үүрэгтэй урт хугацаатай үнэт цаас юм.

Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас нь Үнэт Цаасны Санхүүжилтийн корпорациас гаргасан давуу болон энгийн эрхтэй, урт хугацаат, хүүтэй бонд. Банк нь тогтмол хүүтэй, буцаан худалдан авах санхүүжилттэй бизнесийн зээлийг Үнэт Цаасны Санхүүжилтийн корпорацийн хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасаар сольж авсан.

18 Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөс бусад хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл:		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Монголбанкны үнэт цаас	517,515,755	737,541,744
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй барьцаанд тавьсан Монголбанкны үнэт цаас (4)	250,771,751	88,014,308
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын бонд	55,817,874	30,675,417
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн барьцаанд байгаа Засгийн газрын бонд (1)	133,666,349	111,084,298
	957,771,729	967,315,767
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмч (2)	120,466	118,385
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй Засгийн газрын бонд (3)	68,223,496	67,467,667
Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас Давуу эрхтэй бонд	-	318,930
	68,223,496	67,786,597

(1) 2022 оны 8 сарын 9-ны өдөр Банк нь Нидерландын ЭФ СИ СИ Секюритиз Би Ви -ээс 23 сая долларын, 4.46%-ийн хүүтэй 2023 оны 8-р сарын 19-ний өдөр дуусах хугацаатай зээл авсан. Энэхүү гэрээгээр Банк нь Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын бондын нэрлэсэн үнийг 42.5 сая долларын дүнгээр бүртгэсэн (2021: 36.8 сая доллар).

(2) Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчид хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй компаниудад хөрөнгө оруулалт хийснийг бүртгэсэн. Удирдлагууд үнэ цэнийг нь бодитоор үнэлэгдэхгүй гэж үзсэн учир хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийг өртгөөр нь бүртгэсэн. Үнэлгээний аргачлалаас гарсан бодит үнэ цэнийн тооцооллын шинж чанар нь ач холбогдол багатай байсан. Энэхүү хөрөнгө оруулалтын зах зээл бага бөгөөд банк нь ойрын хугацаанд худалдан борлуулах сонирхол байхгүй.

(3) Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэгсэл нь Засгийн газраас гаргасан "Эрдэнэс Тавантолгой" ХК-ийн жилийн 10 хувийн хүүтэй, 2023, 2024 онуудад дуусгавар болох үнэт цаас юм. Үнэт цаасны нэрлэсэн үнэ 67.0 тэрбум төгрөг байна.

(4) Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй барьцаанд тавьсан Монгол банкны үнэт цаас нь Монгол банктай хийсэн репо хэлцлийн барьцааг илэрхийлнэ (Тодруулга 26)

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд хамаарах санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний системийг үндэслэн 12 сарын хугацаатай ба жилийн эцсийн ангиллын ангилал дээр үндэслэн зээлийн эрсдэлийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдсэнээр хэмжсэн Банкны өрийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийг харуулав. Харуулсан дүн нь ЗҮЦХА-ийн нийт нөөц юм. Банкны дотоод үнэлгээний систем, үнэ цэнийн бууралтын хэмжилтийн талаарх мэдээллийг нарийвчлан Тодруулга 37 дээр тайлбарласан болно.

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31					
	Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
АА- аас А зэрэгтэй	0.002 - 0.022%	-	-	-	-	-
Ваа- аас Ва зэрэгтэй	0.108 - 0.519%	-	-	-	-	-
В зэрэгтэй	2.37%	957,771,729	-	-	-	957,771,729
Саа-ээс С зэрэгтэй	12.00%	-	-	-	-	-
Үнэлэгдээгүй	-	-	-	-	-	-
Нийт		957,771,729	-	-	-	957,771,729

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31					
	Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
АА- аас А зэрэгтэй	0.002 - 0.022%	-	-	-	-	-
Ваа- аас Ва зэрэгтэй	0.108 - 0.519%	-	-	-	-	-
В зэрэгтэй	2.41%-2.78%	967,315,767	-	-	-	967,315,767
Саа-ээс С зэрэгтэй	12.00%	-	-	-	-	-
Үнэлэгдээгүй	-	-	-	-	-	-
Нийт		967,315,767	-	-	-	967,315,767

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл болон хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдсэн өрийн хэрэгслийн холбогдох ЗҮЦХА-ын нөөц, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт ба нийт дансны үнийн өөрчлөлтийг харьцуулбал дараах байдалтай байна.

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31			
	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл		Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	
	Бодит үнэ	ЗҮЦХА	Бодит үнэ	ЗҮЦХА
2022 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр	967,315,767	1,014,264	69,021,211	1,234,614
Нэмэгдсэн	23,364,579,802	529,871	-	-
Хасагдсан	(23,387,869,454)	(312,839)	(2,015,322)	(771,399)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт (Тодруулга 35)	(16,498,437)	-	-	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	611,837	-	1,680,822	-
Валютын ханшны тохируулга	29,632,214	-	-	-
2022 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх үлдэгдэл	957,771,729	1,231,296	68,686,711	463,215

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31			
	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл		Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	
	Бодит үнэ	ЗҮЦХА	Бодит үнэ	ЗҮЦХА
2021 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр	1,217,540,739	1,053,691	-	-
Нэмэгдсэн	17,996,666,501	250,176	67,340,389	1,234,614
Хасагдсан	(18,242,157,747)	(299,604)	-	-
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт (Тодруулга 35)	(6,610,210)	-	-	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	1,913,980	-	1,680,822	-
Валютын ханшны тохируулга	(37,496)	-	-	-
2021 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх үлдэгдэл	967,315,767	1,014,263	69,021,211	1,234,614

19 Бусад хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Бусад санхүүгийн хөрөнгө		
Өрийн бичиг	6,236,600	7,436,601
Бусад авлага	14,401,162	6,692,491
Хасах нь: үнэ цэнийн бууралтын сан	(12,621,477)	(13,482,505)
	8,016,285	646,587
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө		
Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө	15,014,328	19,111,533
Хасах нь: үнэ цэнийн бууралтын сан	(13,685,082)	(9,124,811)
	1,329,246	9,986,722
Хангамжийн ба бусад бараа материал	3,380,201	2,849,606
Урьдчилж төлсөн зардал	5,554,075	7,633,295
Эргэлтийн бус хөрөнгө оруулалт / ҮХСанхүүжилт	-	150,569
	8,934,276	10,633,490
Нийт бусад хөрөнгө	18,279,807	21,266,799

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Бусад санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан		
1-р сарын 1-нээр	13,482,505	13,104,912
Тайлант жилд байгуулсан	533,093	798,206
Буцаасан дүн	(1,398,915)	(420,582)
Тайлант жилд байгуулсан, цэвэр (Тодруулга 10)	(866,822)	377,624
Сангаас хаагдсан авлага		-
Валютын ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	5,794	(31)
12-р сарын 31-ний байдлаарх үлдэгдэл	12,621,477	13,482,505
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө үнэ цэнийн бууралтын сан		
1-р сарын 1-нээр	9,124,811	5,571,061
Тайлант жилд байгуулсан	11,727,236	5,323,348
Буцаасан дүн	(7,085,345)	(1,769,598)
Тайлант жилд байгуулсан, цэвэр (Тодруулга 9)	4,641,891	3,553,750
Сангаас хаагдсан хөрөнгө	(81,620)	-
12-р сарын 31-ний байдлаарх үлдэгдэл	13,685,082	9,124,811

Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн төлбөрийг барагдуулах зорилгоор хураан авсан үл хөдлөх хөрөнгийг хэлнэ. Банк адгээр хөрөнгийг ойрын ирээдүйд борлуулах төлөвлөгөөтэй байгаа бөгөөд бусад санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэний бууралтын сан нь хураан авсан хөрөнгөд хамаарна.

20 Борлуулах зориулалттай хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Барилга болон үл хөдлөх хөрөнгө		
1-р сарын 1-нээр	6,762,299	4,593,611
Нэмэгдсэн	15,185,652	6,782,299
Хасах нь: Тайлант жилд зарагдсан	(7,663,867)	(3,421,465)
Хасах нь: ӨБҮХХ-рүү шилжсэн	(1,389,971)	(1,172,146)
Борлуулах зориулалттай хөрөнгийн үлдэгдэл	12,894,113	6,762,299

21 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	2,848,500	2,364,878
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн үлдэгдэл	2,848,500	2,364,878

22 Үндсэн хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	Барилга	Компьютер, тоног төхөөрөмж	Тавилга, эд хогшил /Тоног төхөөрөмж	Тээврийн хэрэгсэл	Дуусаагүй барилга	Нийт
Өртөг/дахин үнэлгээгээр						
2021 оны 1 сарын 1-ээр	80,797,181	35,986,898	37,632,553	8,483,324	5,271,661	168,171,417
Нэмэгдсэн	-	5,886,447	3,490,639	-	2,583,219	11,960,305
Данснаас хассан	-	(2,344,478)	(1,488,267)	(29,044)	-	(3,861,789)
Борлуулсан	-	-	-	-	-	-
Дуусаагүй барилгаас шилжсэн	4,920,296	-	9,930	-	(4,930,226)	-
Дахин ангилал	-	-	-	-	-	-
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгөд шилжсэн (Тодруулга 21)	(2,472,782)	-	-	-	-	(2,472,782)
2021 оны 12 сарын 31-ээр	83,244,695	39,528,667	39,644,855	8,454,280	2,924,654	173,797,151
Нэмэгдсэн	-	9,584,278	3,183,463	90,000	2,755,702	15,613,443
Данснаас хассан	(239,352)	(2,016,825)	(1,690,927)	-	-	(3,947,104)
Борлуулсан	-	-	-	-	-	-
Дуусаагүй барилгаас шилжсэн	1,880,078	-	-	-	(1,880,078)	-
Дахин ангилал	-	(955,703)	955,703	-	(78,266)	(78,266)
2022 оны 12 сарын 31-ээр	84,885,421	46,140,417	42,093,094	8,544,280	3,722,012	185,386,224
Хуримтлагдсан элэгдэл						
2021 оны 1 сарын 1-ээр	3,060,109	24,503,151	15,761,317	5,201,625	-	48,526,202
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 11)	1,681,008	7,646,990	3,147,583	671,639	-	13,147,220
Данснаас хассан	-	(2,341,045)	(1,316,908)	(29,044)	-	(3,686,997)
Борлуулсан	-	-	-	-	-	-
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгөд шилжсэн (Тодруулга 21)	(107,904)	-	-	-	-	(107,904)
2021 оны 12 сарын 31-ээр	4,633,213	29,809,096	17,591,992	5,844,220	-	57,878,521
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 11)	1,741,071	7,393,290	3,513,371	535,649	-	13,183,381
Данснаас хассан	(16,451)	(2,016,825)	(1,690,926)	-	-	(3,723,202)
2022 оны 12 сарын 31-ээр	6,358,833	35,185,561	19,414,437	6,379,869	-	67,338,700
Дансны цэвэр дүн						
2022 оны 12 сарын 31-ээр	78,526,588	10,954,856	22,678,657	2,164,411	3,722,012	118,046,524
2021 оны 12 сарын 31-ээр	78,611,482	9,719,571	22,052,863	2,610,080	2,924,654	115,918,630

Барилга нь бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн ба 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр эдгээр барилгуудыг өртгөөр нь бүртгэсэн бол 55,939 сая төгрөг (2021 онд 55,945 сая төгрөг) байх байсан.

23 Биет бус хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	Программ хангамж	Программ хангамжийн эрх	Газар ашиглах эрх	Нийт
Өртөг/дахин үнэлгээгээр				
2021 оны 1 дүгээр сарын 1-ний үлдэгдэл	3,441,853	8,922,184	1,071,939	13,435,976
Нэмэгдсэн	-	1,109,742	-	1,109,742
Данснаас хассан	(244,044)	(717,549)	-	(961,593)
2021 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл	3,197,809	9,314,377	1,071,939	13,584,125
Нэмэгдсэн	832,700	243,547	-	1,076,247
Данснаас хассан	-	(18,074)	-	(18,074)
2022 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл	4,030,509	9,539,850	1,071,939	14,642,298
Хуримтлагдсан хорогдуулалт				
2021 оны 1 дүгээр сарын 1-ний үлдэгдэл	2,965,383	5,024,817	-	7,990,200
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 11)	247,115	677,628	-	924,743
Данснаас хассан	(244,043)	(717,550)	-	(961,593)
2021 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл	2,968,455	4,984,895	-	7,953,350
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 11)	83,199	683,242	-	766,441
Данснаас хассан	-	(18,075)	-	(18,075)
2022 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл	3,061,654	5,650,062	-	8,701,716
Дансны цэвэр дүн				
2022 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл	978,855	3,889,788	1,071,939	5,940,582
2021 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл	229,354	4,329,482	1,071,939	5,630,775

2022 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар Банк нь өр төлбөрийн барьцаанд тавьсан болон өмчлөх эрх нь хязгаарлагдсан биет бус хөрөнгө байхгүй.

24 Ашиглах эрхтэй хөрөнгө ба түрээсийн өглөг

Банк нь өөрийн үйл ажиллагаанд ашигладаг салбар оффисын талбайг түрээслэх гэрээтэй. Эдгээр түрээс нь дунджаар гурван жилийн түрээсийн хугацаатай байдаг. Банкны түрээсийн гэрээний дагуу хүлээсэн үүрэг нь түрээслүүлэгчийн өмчлөх эрхээр баталгаажсан болно.

Банк нь 12 сар болон түүнээс бага хугацаатай АТМ талбай болон гражуудыг түрээсэлдэг бөгөөд бага үнэтэй түрээсийн хувьд оффис төхөөрөмжүүд (жишээлбэл, компьютер)-ийг түрээсэлдэг. Банкны хувьд "богино хугацаат түрээс" болон "бага үнэ цэнэтэй түрээс" гэсэн түрээсийн чөлөөлөлтүүдийг эдгээр хөрөнгийн хувьд ашигласан.

Ашиглах эрхийн хөрөнгө ба түрээсийн өр төлбөрийн жилийн хөдөлгөөний дүнг доор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Ашиглах эрхийн хөрөнгө	Түрээсийн өглөг
2021 оны 1-р сарын 1-нээр	3,195,398	4,011,845
Нэмэгдсэн	479,609	479,609
Тайлант жилийн элэгдэл (Тодруулга 11)	(3,821,726)	-
Хүүгийн зардал (Тодруулга 6)	-	344,982
Түрээсийн төлбөр	-	(4,601,859)
2021 оны 12 сарын 31	53,279	234,557
Нэмэгдсэн	-	-
Тайлант жилийн элэгдэл (Тодруулга 11)	(32,706)	-
Хүүгийн зардал (Тодруулга 6)	-	7,572
Түрээсийн төлбөр	-	(44,989)
2022 оны 12 сарын 31	20,573	197,130

Түрээсийн өр төлбөрүүдийн эргэн төлөгдөх хугацааны дүн шинжилгээг 35-р тодруулгад тусгасан болно. Банк нь 2022 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилд богино хугацааны түрээсэнд 286,213 мянган төгрөг, бага үнэ бүхий хөрөнгөд 404,760 мянган төгрөгийн түрээсийн зардлыг хүлээн зөвшөөрөв (2021: 623,774 мянган төгрөг, 412,191 мянган төгрөг тус тус). Түүнчлэн Банк нь 2022 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилд 109,801 мянган төгрөгийн хувьсах түрээсийн төлбөртэй байсан (2021: 318,474 мянган төгрөг).

25 Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах данс	41,998,833	39,956,999
Банк санхүүгийн байгууллагын хугацаагүй хадгаламж	-	5,743,468
Банк санхүүгийн байгууллагын хугацаат хадгаламж	273,534,258	70,252,332
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламжийн дүн	316,533,091	115,952,799

2022 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжид дотоод, гадаадын банк болон бусад санхүүгийн байгууллагуудын харилцах болон хугацаатай хадгаламжийн дансыг оруулсан болно. 2022 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн хугацаатай хадгаламжид жилийн 1%-аас 4.5 %-ийн хүүтэй 3-аас 547 хоногийн хугацаатай гадаадын ам.долларын хадгаламж болон 8%-аас 14.5%-ийн (2021:1%-ээс 13.0%) хүүтэй, 31-ээс 730 хоногийн (2021: 90-с 730 хоног) хугацаатай дотоодын санхүүгийн байгууллагуудын төгрөгийн хадгаламж багтсан.

26 Repo хэлцэл

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагаанд банк нь үнэт цаас эзэлж, зээлдүүлдэг ба буцаан худалдан авах (repo) хэлцлээр худалдаж мөн буцаан худалдах хэлцэл ("урвуу repo")-ийн хүрээнд үнэт цаас худалдан авч болдог.

Зээлсэн үнэт цаас ба урвуу repo хэлцэлүүд

Дараах хүснэгт нь зээлсэн үнэт цаас ба урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүдийн бэлэн мөнгөөрх барьцаан дахь санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан хуримтлуулсан хүүгийн хамт төлсөн мөнгийг нэлтэн харуулсан ба энэ нь Банкнаас авсан зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ.

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Монголбанк	253,049,417	87,820,042
ЭФ СИ СИ Секюритиз Би.Ви	80,180,796	85,989,651
Нийт санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө	333,230,213	153,809,693

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр Банк нь Монголбанкттай богино болон урт хугацаат буцаан худалдан авах гэрээ байгуулсан бөгөөд 7.0% болон 6.5% -ийн хүүтэй 87.8 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Монголбанкны үнэт цаасыг худалдсан.

Банк нь 2022 оны 8-р сарын 09-ний өдөр Нидерланд улсын ЭФ СИ СИ Секюритиз Би Ви -ээс буцааж худалдан авах нөхцөлтэй, нэг жилийн хугацаатай буцаан худалдан авах гэрээ хийсэн. Энэхүү ЭФ СИ СИ Секюритиз Би Ви-тэй хийсэн гэрээнд Банк нь Засгийн газрын үнэт цаасыг буцааж худалдан авах нөхцөлтэй америк доллар авсан. Монголбанкттай 253.0 тэрбум төгрөгийн урт хугацаат болон овернайт repo хэлцэл хийсэн.

27 Харилцагчдын харилцах, хадгаламж

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Засгийн газар		
-Харилцах данс	464,183,811	296,776,419
- Хугацаагүй хадгаламж	-	21,279,539
- Хугацаат хадгаламж	21,747,047	14,120,430
Хувийн сектор		
-Харилцах данс	108,807,545	121,768,002
- Хугацаагүй хадгаламж	110,871	9,224,690
- Хугацаат хадгаламж	60,377,487	42,230,491
- Баталгааны эх үүсвэр	7,665,224	10,963,114
Иргэд		
-Харилцах данс	238,690,526	239,726,382
- Хугацаагүй хадгаламж	250,275,006	373,514,054
- Хугацаат хадгаламж	1,597,502,996	1,727,195,924
Нийт харилцагчдын харилцах, хадгаламж	2,749,360,513	2,856,798,045

28 Зээлээр авсан эх үүсвэр

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Засгийн газрын байгууллагуудаас зээлээр авсан санхүүжилт		
Сангийн яам	53,910,044	80,210,910
Монголбанк	81,207,286	84,194,700
Сангийн яам/Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны банк	21,442,253	26,508,641
Зээлийн батлан даалтын сан/Азийн хөгжлийн Банк	16,543,152	19,007,564
Хөдөлмөрийн үйлчилгээний төв/ Хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний төв	16,432,365	5,130,812
ЖДУ-ийг дэмжих сан	1,131,428	1,878,820
Монголын Ипотекийн Корпораци	298,309	408,176
Бусад	41,969,300	35,036,698
Нийт зээлээр авсан санхүүжилт	234,934,137	252,376,321

Дээрх эх үүсвэрүүд нь барьцаагүй болно.

Зээлийн гэрээнүүдийн ихэнх нь тодорхой шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж байхыг банкнаас шаарддаг ба тус нөхцөлүүдийг дараах төрлүүдэд ангилан үзүүлж болно:

- Өөрийн хөрөнгийн харьцаа (эрсдэлээр жигнэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа, 1 дүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа)
- Санхүүгийн эрсдэлийн холбогдох харьцаа үзүүлэлтүүд (гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа, нийт гадаад валютын нээлттэй позиц, нэгж гадаад валютын арилжааны эрсдэлийн харьцаа, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа,)
- Зээлийн харьцаа (нэг зээлдэгчийн болон өөрийн хөрөнгийн харьцаа, холбоотой талын зээлийн харьцаа болон нийт томоохон нөлөөллийн харьцаа)
- Бусад харьцаа (эргэлтийн бус хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа, чанаргүй зээл болон нийт зээлийн харьцаа гэх мэт)

Биелүүлсэн байх шаардлагатай харьцаа үзүүлэлтүүдийг хангаагүй тохиолдолд холбогдох зээлийн үүрэг биелэгдээгүйд тооцогдох буюу зээл нь нэхэмжилсэн үед төлөгдөх шаардлагатай болно. Тиймээс харьцаа үзүүлэлтүүдийн биелэлтэд Банк төлөвлөлт шинжилгээний хэлтсээрээ дамжуулан сар болгон хяналт тавин ажилладаг.

Санхүүгийн газар нь Банкны гүйцэтгэлийн тайланд үндэслэн биелүүлсэн байх шаардлагатай харьцаа үзүүлэлтүүдийг, гүйцэтгэлээрх үзүүлэлтүүдтэй харьцуулж үр дүнг нь Актив, пассивын удирдлагын хороонд тайлагнадаг. 2022 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь зээлийг нэн даруй буцаан төлөх шаардлагатай нөхцөл үүсэхүйц гэрээний ямарваа нөхцөлийг зөрчөөгүй болно.

29 Бусад өр төлбөр

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Өглөг ба хуримтлагдсан зардал	14,751,755	8,322,777
Клирингийн түр саатал	11,556,879	6,991,746
Бусад шимтгэл хураамж	51,846	533,453
Нийт бусад өр төлбөр	26,360,480	15,847,976

Хойшлогдсон клирингийн төлбөр тооцоо болон картын өглөг нь бэлэн мөнгө болон төлбөр тооцоотой хамааралтай байдаг. Холбогдох төлбөр нь дараа ажлын өдөрт бүрэн төлөгддөг.

30 Энгийн хувьцаа, бусад нөөц ба ногдол ашиг

30.1 Энгийн хувьцаа

2022 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар банкны бүртгэсэн, гаргасан, эргэлтэд байгаа болон дүрмийн сан нь 188,774,162.6 мянган төгрөг байна. Банкны дүрмийн дагуу хувьцаа/дүрмийн сан нь тус бүр нь 250 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй 755,096,250 энгийн хувьцаанаас бүрдэнэ.

Хувьцааны тоо өөрөөр заагаагүй бол	Энгийн хувьцаа	
	2022	2021
Зөвшөөрөгдсөн болон гаргасан хувьцаа	755,096,250	178,000
Энгийн хувьцааны тоо ширхэг (Нэг бүр нь 1,000,000 төгрөг)	-	178,000,000
Энгийн хувьцааны тоо ширхэг (Нэг бүр нь 250 төгрөг)	188,774,063	-

2021 оны 12-р сарын 31-нээр Банк нэг бүр нь 1,000,000 төгрөгийн 178,000 ширхэг энгийн хувьцаатай байсан.

2022 оны 06 -р сарын 30-ны өдрийн Хувьцаа эзэмшигчийн хурлаар Банкны энгийн хувьцааг "1:4000" харьцаатай хувааж нэмэлт 43,096,250 ширхэг хувьцааг олон нийтэд санал болгох шийдвэр гаргасан, ингэснээр энгийн хувьцааны тоо 178,000 ширхэгээс 755,096,250 ширхэг болж, 754,918,250 ширхэгээр нэмэгдсэн.

Нэгж энгийн хувьцааны нэрлэсэн үнэ 1,000,000 төгрөгөөс 250 төгрөг болж өөрчлөгдсөн.

30.2 Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

Нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг тооцохдоо цэвэр ашгийг тухайн жилийн энгийн хувьцааны тоонд хуваана.

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Тайланг жилийн цэвэр ашиг	97,294,843	45,747,688
Энгийн хувьцааны тоо	755,096,250	178,000
Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг	0.129	257.0

30.3 Нэмж төлөгдсөн капитал

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	2021 оны 12 сарын 31
Нэмж төлөгдсөн капитал	14,852,725	-
Нийт дүн	14,852,725	-

30.4 Бусад нөөц

Мянган төгрөгөөр	Нийгмийн хөгжлийн сан	Нөөцийн сан	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх хэрэгслүүдийн сан	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Нийт бусад нөөц
2022 оны 01-р сарын 01-нээр	766,804	693,669	5,241,714	22,666,025	29,368,212
Нийгмийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт	(37,950)	-	-	-	(37,950)
Хорогдуулалт	-	-	-	(79,353)	(79,353)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн цэвэр өөрчлөлт	-	-	(16,498,437)	-	(16,498,437)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгслийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн цэвэр өөрчлөлт (Тодруулга 10)	-	-	217,033	-	217,033
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдсэн хойшлогдсон татвар (Тодруулга 12)	-	-	1,246,274	-	1,246,274
2022 оны 12-р сарын 31	728,854	693,669	(9,793,416)	22,586,672	14,215,779

Мянган төгрөгөөр	Нийгмийн хөгжлийн сан	Нөөцийн сан	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх хэрэгслүүдийн сан	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Нийт бусад нөөц
2021 оны 01-р сарын 01-нээр	804,182	693,669	10,229,587	22,666,025	34,393,463
Нийгмийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт	(37,378)	-	-	-	(37,378)
Хорогдуулалт	-	-	-	-	-
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн цэвэр өөрчлөлт	-	-	(6,610,210)	-	(6,610,210)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгслийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн цэвэр өөрчлөлт (Тодруулга 10)	-	-	(39,428)	-	(39,428)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд	-	-	1,661,765	-	1,661,765

бүртгэгдсэн хойшлогдсон
татвар (Тодруулга 12)

2021 оны 12-р сарын 31	766,804	693,689	5,241,714	22,666,025	29,368,212
------------------------	---------	---------	-----------	------------	------------

31 Мөнгөн гүйлгээний нэмэлт тодруулга

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Болон мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 13)	726,543,239	260,965,959
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийн дүн (Тодруулга 14)	231,538,852	28,534,316
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Монголбанкны үнэт цаас - 3 сараас доош хугацаатай	450,766,401	737,541,744
Мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийн нийт дүн	1,408,848,492	1,017,042,019
Хасах нь: Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагаанд зарцуулахгүй Монголбанкинд заавал байршуулах нөөц (Тодруулга 13)	(252,064,041)	(218,258,855)
Хасах нь: Гадаадын банк ба санхүүгийн байгууллага дахь олон улсын төлбөрийн картны барьцаа (Тодруулга 14)	(958,350)	(784,971)
Мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр дүн	1,155,826,101	797,998,193

Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөрийн тохируулга:

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Зээлээр авсан эх үүсвэр		
01-р сарын 01-нээр	252,376,321	227,021,274
<i>Мөнгөн хөдөлгөөн</i>		
Татсан	611,597,875	274,843,524
Эргэн төлөлт	(638,050,626)	(250,173,749)
Хүүгийн төлөлт	(6,456,396)	(6,383,780)
<i>Мөнгөн бус хөдөлгөөн</i>		
Гэрээний нөхцөл өөрчлөлтийн ашиг		(990,005)
Хорогдуулсан хүү	-	863,345
Тайлант жилийн хүүгийн зардал	6,714,912	7,201,098
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	6,752,051	(5,386)
12-р сарын 31-нээр	234,934,137	252,376,321
Түрээсийн өглөг		
1-р сарын 1-нээр	234,557	4,011,845
Мөнгөн бус намагдэл	-	479,609
хүүгийн зардал	7,572	344,962
Түрээсийн өглегийн хүүгийн хэсэгт хамаарах төлөлт	(7,572)	(344,962)
Түрээсийн өглегийн үндсэн хэсэгт хамаарах төлөлт	(37,427)	(4,256,897)
12-р сарын 31-нээр	197,130	234,557

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтийн алдагдал	-	14,920,894
Санхүүгийн өр төлбөрийн гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтийн ашиг	-	(990,005)
Гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтийн цэвэр алдагдал	-	13,930,889
Гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтийн алдагдлын хорогдуулсан хүү	-	(11,292,902)
Гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтийн ашгийн хорогдуулсан хүү	-	863,345
Гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтийн хорогдуулсан цэвэр хүү	-	(10,429,557)

32 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг

Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад Банк бол харилцагчдынхаа хэрэгцээг хангахын тулд балансаас гадуурх эрсдэлтэй санхүүгийн хэрэглүүрийн нэг хэсэг юм. Янз бүрийн түвшний зээлийн эрсдэл бүхий эдгээр хэрэгслүүр нь санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдаагүй.

12-р сарын 31-ний байдлаар нэрлэсэн буюу гэрээний дүн дараах байдлаар байсан:

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Зээлтэй холбоотой болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг		
Эх үүсвэргүй баталгаа	3,057,910	3,341,728
Аккредитив	90,277	593,238
Олгогдоогүй зээл	4,300,508	10,148,186
	7,448,695	14,083,153
Хөрөнгөтэй холбоотой үүрэг		
Үндсэн хөрөнгө	587,686	1,779,543
Нийт үүрэг болон болзошгүй өр төлбөр	8,036,381	15,862,696

Болзошгүй өр төлбөр

Баталгаа нь тусгай үйл явдал тохиолдоход харилцагчийн өмнөөс голдуу тендерийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор төлбөр хийх үүргийг Банканд ногдуулдаг байна. Баталгаа, нь зээлийн эрсдэлтэй ижил эрсдэлийг агуулдаг. Эдгээр гүйлгээний улмаас материаллаг алдагдал гарахгүй гэсэн хүлээлттэй байна.

Үүрэг

Үүрэг гэдэг нь Банкны зүгээс зээл олгох, зээлийн шугам нээх гэрээт үүргүүдийг хүлээснийг илэрхийлдэг. Ийм үүргүүд нь тогтсон дуусах хугацаа эсвэл цуцлах бусад төрлийн заалтуудтай байдаг. Зээл олгох үүрэг нь хэрэгжээгүй байтал тус үүргийнх нь хугацаа нь дууссан байж болох тул гэрээнд заасан дүн нь ирээдүйн мөнгөний шаардлагыг илэрхийлдэг гэсэн ойлголт биш юм.

33 Урьдчилан тооцоолоогүй нөхцөл байдал

Татвар, хууль эрх зүйн асуудал

Монгол Улсын татварын тогтолцоо харьцангуй шинэ бөгөөд хууль тогтоомж, албан ёсны мэдэгдэл, шүүхийн шийдвэрт байнга өөрчлөлт ордог, заримдаа ойлгомжгүй, зөрчилтэй, янз бүрээр тайлбарлагддаг онцлогтой. Торгууль ногдуулах эрх бүхий татварын алба татварыг хянаж, шалгадаг.

Удирдлагын зүгээс Банк нь бүх дүрэм журмыг дагаж мөрдөж, татварын бүх өр төлбөрөө бүрэн барагдуулсан гэж үзэж байна.

Банкны эсрэг гаргасан хууль ёсны арга хэмжээ, гомдлын улмаас үүсэх эцсийн хариуцлага, хэрэв байвал, нь банкны санхүүгийн байдал, цаашдын үйл ажиллагааны үр дүнд ноцтой сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй гэж удирдлага үзэж байна.

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар тус банкны эсрэг гаргасан ямар нэгэн хууль ёсны үйлдэл, гомдол байхгүй байна.

Иймд банк нь тухайн татвар, хууль эрх зүйн асуудалтай холбоотой асуудлаар ямар нэгэн заалт оруулаагүй болно.

Даатгал

Монгол Улсад даатгалын салбар хөгжлийн шатандаа байгаа бөгөөд дэлхийн бусад улс орнуудад түгээмэл байдаг даатгалын хамгаалалтын олон хэлбэрүүд харахан нэвтэрч орж ирээгүй байна. Бизнесийн тасалдал болон банкны хөрөнгө ба банкны үйл ажиллагаатай холбоотой осол тохиолдлын улмаас эд хөрөнгө, байгаль орчинд учирсан хохиролд хамаарах гуравдагч талын өр төлбөрийн талаар Банк нь даатгалд бүрэн хамрагдаагүй байна. Банк холбогдох бүх даатгалд бүрэн хамрагдах хүртэл, тодорхой хөрөнгөд учирсан хохирол, ноцтой эвдрэл нь банкны үйл ажиллагаа болон санхүүгийн байдалд ноцтой сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй.

34 Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

НББОУС 24 Холбоотой Талуудын Тодруулгын дагуу талуудын нэг нь нөгөө талдаа хяналт тавих эсхүл санхүүгийн болон үйл ажиллагааны шийдвэр гаргахад чухал нөлөө үзүүлэх чадвартай бол талуудыг холбоотой тал гэж үзнэ. Энэхүү санхүүгийн тайлангийн зорилгоор холбогдох талуудад хувьцаа эзэмшигчид, банкны удирдлагын гишүүд, тэдгээртэй холбоотой болон тэдний хяналтад байдаг бусад этгээд, аж ахуйн нэгжүүд орно.

Бизнесийн үйл ажиллагааны явцад олон тооны банкны ажил гүйлгээг холбоотой талуудтай хийдэг. Үүнд зээл, хадгаламж болон бусад ажил гүйлгээ орно. Эдгээр ажил гүйлгээ нь арилжааны нөхцөл болон зах зээлийн ханшаар хийгдсэн.

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны үр дүнд дээр дурдсан үлдэгдэл дүнгүүд үүссэн болно. Холбоотой талуудын төлсөн болон хүлээн авсан хүү нь ердийн арилжааны хүүгээр тооцогдсон. Тайлант жилийн эцсээр зээл болон урьдчилгаанаас бусад үлдэгдэл дүн барьцаа хөрөнгөгүй болно. 2021 болон 2022 оны 12 сарын 31-ээр бусад холбоотой талуудын өглөг эсвэл авлагын дүнд ямар нэгэн хүлээн авсан эсвэл гаргасан баталгаа байхгүй. Банк нь НББОУС 24-ийн өөрчлөлт болох "Төрийн оролцоот байгууллагуудын хувьд шаардлагатай тодруулгын хэсэгчилсэн хөнгөлөлт" хэсгийг хэрэгжүүлсэн. Иймд төрийн оролцоот байгууллагуудтай хийсэн дангаар материаллаг бус ажил гүйлгээнүүд нь санхүүгийн тайлангийн тодруулгад тусгагдаагүй болно.

Банкны гол удирдах албан тушаалтнуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Тайлант хугацааны турш Банкны захирлууд болон Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн гишүүдэд олгосон нийт олговрын дүнг дараах хүснэгтээс харна уу. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
<i>Бовино хугацааны тэтгэмж:</i>		
Цалин ба бусад тэтгэмж	790,898	2,051,986
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	158,779	398,702
Бонус болон бусад тэтгэмжүүд	487,281	1,018,716
Нийт	1,436,958	3,469,404

Банкны захирлууд болон гол удирдах албан тушаалтнуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон зээл	1,463,172	2,950,460
Гол удирдах албан тушаалтнуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	7,478,050	10,524,547

Гол удирдах албан тушаалтнууд Банкны бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны хүрээнд энгийн нөхцөлтэйгөөр (бусад харилцагчид болон ажилтнууд ижил үйлчилгээ авахад санал болгодогтой ижил хүү болон барьцааны нөхцөл) Банкаас үйлчилгээгээ авдаг. Эдгээр ажил гүйлгээнүүдэд энгийн ажил гүйлгээнийхээс ялгарах онцлог эрсдэл байхгүй байна. Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон зээл болон урьдчилгаа нь барьцаатай бөгөөд жилийн 5.0%-иас 28.8% (2021: 5.0%-иас 36%) хувийн хүүтэй ба 1-ээс 20 хүртэл жилийн эргэн төлөгдөх хугацаатай байна. Уг санхүүгийн жилд эдгээр зээлээс олсон хүүгийн орлого нь 58.9 сая төгрөг болно (2021 онд 107.0 сая төгрөг).

Гол удирдах албан тушаалтнуудын харилцах, хадгаламж нь жилийн 0.0%-иас 12.3%-ийн хүүтэй байсан (2021 онд 0.0%-иас 10.2% байсан). Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр харилцах, хадгаламжид 13.7 сая төгрөгийн Хүүгийн зардал төлсөн (2021 онд 25.6 сая төгрөг).

Банкны хувьцаа эзэмшигчидтэй хийсэн ажил гүйлгээ

Тайланг жилийн эцсийн байдлаар Банк нь бизнесийн ердийн үйл ажиллагааныхаа хүрээнд дараах голлох ажил гүйлгээнүүдийг Банкны хувьцаа эзэмшигчидтэй хийсэн байна. 12 сарын 31-нээрх балансын үлдэгдлийг доор харуулав.

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Харилцах, хадгаламж	(26,526,745)	(12,244,245)
Зээлээр авсан эх үүсвэр	(53,910,044)	(80,210,910)
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй засгийн газрын үнэт цаас	189,484,223	141,759,715

Хувьцаа эзэмшигчдийн харилцах, хадгаламж нь жилийн хүүгийн түвшингүй (2021: Хүүний түвшингүй байсан) Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр харилцах, хадгаламжид хүүгийн зардал төлөгдөөгүй (2021 онд хүүгийн зардалгүй байсан)

Хувьцаа эзэмшигчдээс авсан зээл нь жилийн 3%-иас 7.3%-ийн (2021: 1.5% -иас 7.3%) хүүтэй байсан. Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр зээлд 4,343.0 сая төгрөгийн хүүгийн зардал төлсөн (2021 онд 3,570.0 сая төгрөг).

Монголбанктай хийсэн ажил гүйлгээ

12 сарын 31-ээрх балансын үлдэгдэлийг доор харуулав.

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 13)	676,357,622	205,185,650
Төв банкны үнэт цаас (Тодруулга 18)	768,287,505	825,556,052
Зээлээр авсан эх үүсвэр (Тодруулга 28)	(81,207,286)	(84,194,700)

Уг санхүүгийн жилд Монголбанкнаас авсан хүүгийн орлого болон төлсөн хүүгийн зардлыг доор харуулав. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
<i>Хүүгийн орлого:</i>		
Монголбанк дахь харилцах	10,358,273	4,717,491
Төв банкны үнэт цаас	54,884,418	56,737,058
	65,242,691	61,454,549
<i>Хүүгийн зардал:</i>		
Зээлээр авсан эх үүсвэр (Тодруулга 28)	626,770	943,259

Бусад Төрийн оролцоот байгууллагуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

12 сарын 31-ээрх балансын үлдэгдэлийг доор харуулав.

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	(455,387,069)	(319,951,794)
Зээлээр авсан эх үүсвэр	-	-
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	(31,983,104)	(14,730,849)
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй Засгийн газрын үнэт цаас	68,223,496	67,467,667
Хөрөнгөөр баталгаажсан Үнэт цаас, Давуу эрхтэй бонд	-	318,930
Хөрөнгөөр баталгаажсан Үнэт цаас Энгийн бонд	-	156,931
Бусад хөрөнгө: Авлага	6,236,601	7,436,601

Уг санхүүгийн жилд бусад төрийн оролцоот байгууллагуудаас авсан хүүгийн орлого болон төлсөн хүүгийн зардлыг доор харуулав.

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
<i>Хүүгийн орлого:</i>		
Засгийн газрын бонд	6,684,430	4,586,182
Хөрөнгөөр баталгаажсан Үнэт цаас Давуу болон Энгийн бонд	-	36,201

Уг санхүүгийн жилд Төрийн оролцоот байгууллагуудаас авсан хүүгийн орлого ба төлсөн хүүгийн зардал нь тэг ба 3,224 сая төгрөг байсан (2021 онд тэг ба 5,690 сая төгрөг байсан).

35 Бодит үнэ цэнийн хэмжилт

Банкны Эрсдэлийн удирдлагын газар нь БҮЦБДО-оор илэрхийлэх бирж дээр худалдаалагддаггүй арилжааны болон хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас, деривативууд, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө (барилга байгууламж), борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө гэх мэтийн бодит үнэ цэнийг үнэлэх, хэмжих бодлого, журмыг тодорхойлдог.

Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу дахин хэмжих буюу дахин үнэлэх шаардлагатай хөрөнгө, өр төлбөрийн үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тайлант хугацаа бүрд Эрсдэлийн удирдлагын газар дүн шинжилгээ хийдэг. Энэхүү дүн шинжилгээний хувьд Эрсдэлийн удирдлагын газар нь үнэлгээний тооцоолол дахь мэдээллийг гэрээ болон бусад холбогдох баримт бичигтэй тулгаж хамгийн сүүлийн үнэлгээнд ашигласан гол орцыг шалгадаг. Эрсдэлийн удирдлагын газар нь банкны хөндлөнгийн үнэлгээчидтэй хамтран хөрөнгө, өр төлбөр бүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг холбогдох гадаад эх үүсвэртэй харьцуулж, өөрчлөлт нь үндэслэлтэй эсэхийг тодорхойлдог.

Бодит үнэ цэнээр хэмжигдсэн санхүүгийн болон санхүүгийн бус хөрөнгө, өр төлбөрийг бодит үнэ цэнийн шатлалын дагуу дор харуулав. Энэхүү шатлалыг санхүүгийн болон санхүүгийн бус хөрөнгө, өр төлбөрийг санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг хэмжихэд ашигласан орцын ач холбогдлын дагуу гурван түвшинд бүлэглэдэг. Бодит үнэ цэнийн шатлал нь дараах түвшинтэй байна.

- Түвшин 1: ижил хөрөнгө эсхүл өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дээрх тогтоосон үнэ (тохируулаагүй)
- Түвшин 2: Хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд шууд (үнээр) эсхүл шууд бусаар (үнээс үүдэлтэй) ажиглах боломжтой Түвшин 1-д багтсан тогтоосон үнийн саналаас бусад орц
- Түвшин 3: Зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлаагүй (ажиглах боломжгүй орцууд) хөрөнгө, өр төлбөрийн орцууд.

Санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө болон санхүүгийн байгууллагын байршуулсан хөрөнгө

Нэг сарын дотор төлөгдөх хугацаатай хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд эдгээр санхүүгийн хэрэглүүрийн төлөгдөх хугацаа харьцангуй богино байгаагаас шалтгаалан дансны үнэ нь бодит үнэ цэнэтэй ойролцоо байна. Нэг сараас дээш төлөгдөх хугацаатай хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд бодит үнэ цэнийг тухайн жилийн эцсийн зах зээлийн ханшаар дискаунталж ирээдүйн мөнгөн урсгалын өнөөгийн үнэ цэнийг тооцоолно.

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Хэвэгч хүүтэй хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ нь ихэвчлэн түүний дансны үнэ байдаг. Тогтмол хүүтэй хэрэглүүрийн тооцоолсон бодит үнэ цэнийг ижил төстэй зээлийн эрсдэлтэй, үлдсэн төлөх хугацаатай шинэ хэрэглүүрийн одоогийн хүүг дискаунталж авахаар хүлээгдэж буй ирээдүйн мөнгөн урсгалд үндэслэнэ. Үнэ цэнэ нь буурсан зээлийн бодит үнэ цэнийг барьцаа хөрөнгийн борлуулалтаас хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалд үндэслэн тооцдог. Барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг мэргэжлийн өндөр түвшинтэй, мэргэшсэн хөндлөнгийн үнэлгээчдийн гүйцэтгэсэн үнэлгээнд үндэслэнэ.

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжсэн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

Идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагдсан хорогдуулсан өртгөөр хэмжсэн үнэт хөрөнгө оруулалтын цаасны бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо зах зээлийн үнийг ашигласан. Идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагдаагүй үнэт цаасны хувьд бодит үнэ цэнийг жилийн эцсийн зах зээлийн ханшаар дискаунталж тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалын өнөөгийн үнэ цэнээр тооцоолсон.

Санхүүгийн байгууллага болон харилцагчдын харилцах ба хадгаламж

Санхүүгийн байгууллага болон харилцагчдын хадгаламжийн бодит үнэ цэнийг ижил төстэй хугацаа, нөхцөлтэй хадгаламжид санал болгож буй хүүгийн хэмжээг мөрдөж дискаунталсан мөнгөн гүйлгээний аргыг ашиглан тооцоолдог. Нэхэмжилсний дагуу төлөх хадгаламжийн бодит үнэ цэнэ нь тайлант өдөр төлөх ёстой мөнгөн дүн юм.

35.1 Бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэглүүр

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31			Нийт
	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	
Санхүүгийн хөрөнгө				
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Төв банкны үнэт цаас	-	768,287,505	-	768,287,505
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын бонд	189,484,223	-	-	189,484,223
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт, өртгөөр	-	-	120,466	120,466
<i>Арилжаалахаар эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээрээ	-	-	-	-
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээр	9,876,322	1,020,411	-	10,896,733
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	-	-	62,065,399	62,065,399
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	-	-	61,218,970	61,218,970
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Энгийн Бонд	-	-	1,638,404	1,638,404
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	-	-	3,080,174	3,080,174
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	111,739,529	-	111,739,529
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	-	15,034,433	-	15,034,433
Санхүүгийн бус хөрөнгө				
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	-	-	78,526,587	78,526,587
Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгө	-	-	2,848,500	2,848,500
Нийт	199,360,545	896,081,878	209,498,500	1,304,940,923
Санхүүгийн өр төлбөр				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	-	2,286,265	-	2,286,265
Нийт	-	2,286,265	-	2,286,265
Мянган төгрөгөөр				
	2021 оны 12 сарын 31			
	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
Санхүүгийн хөрөнгө				
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Төв банкны үнэт цаас	-	825,558,052	-	825,558,052
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын бонд	141,759,715	-	-	141,759,715
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт, өртгөөр	-	-	118,385	118,385
<i>Арилжаалахаар эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээрээ	7,310,813	-	-	7,310,813
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө:</i>				

Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	-	-	44,059,005	44,059,005
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	-	-	36,628,636	36,628,636
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Энгийн Бонд	-	-	156,931	156,931
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	165,894,981	-	165,894,981
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	-	759,107	-	759,107
Санхүүгийн бус хөрөнгө				
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	-	-	78,611,482	78,611,482
Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгө	-	-	2,364,878	2,364,878
Нийт	149,070,528	992,210,140	161,939,317	1,303,219,985
Санхүүгийн өр төлбөр				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	-	1,549,920	-	1,549,920
Нийт	-	1,549,920	-	1,549,920

Тайлант хугацаанд Түвшин 1,2 болон 3 дугаар түвшний хооронд хөдөлгөөн хийгдээгүй.

Бодит үнэ цэнийг хэмжих зорилгоор ашигласан арга, үнэлгээний техник нь өмнөх тайлант хугацаатай харьцуулахад өөрчлөгдөөгүй байна.

Хөрөнгийн бирж дээр арилжаалагддаг хөрөнгө оруулалт

Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй бүх үнэт цаас, бондыг Монгол улсад үйл ажиллагаа явуулдаг Банкууд гаргаж арилжаалдаг.

Хөрөнгийн бирж дээр ажилжаалагддаггүй өрийн үнэт цаас

Хөрөнгийн бирж дээр арилжаалагддаггүй өрийн үнэт цаасны бодит үнэ цэнийг санхүүгийн хэрэглүүрийн ирээдүйн мөнгөн гүйлгээг дискаунтлахын тулд зах зээлийн өнөөгийн ханшийг ашигладаг үнэлгээний техник ашиглан хэмждэг.

Хөрөнгийн бирж дээр ажилжаалагддаггүй өмчийн хөрөнгө оруулалт

Хөрөнгийн бирж дээр арилжаалагддаггүй өмчийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо банк нь зах зээлийн болон орлогын аргыг хослуулан ашигладаг. Зах зээлийн арга ба орлогын арга нь олон нийтэд арилжаалагддаггүй өмчийн хөрөнгө оруулалтын нийтлэг үнэлгээний арга юм. Зах зээлийн аргын хүрээнд банк нь ижил төрлийн буюу харьцуулах боломжтой үнэт цаастай холбоотой зах зээлийн ажил гүйлгээний үр дүнд бий болсон үнэ болон бусад холбогдох мэдээллийг ашигладаг. Орлогын аргын хүрээнд ирээдүйд олох дүнг өнөөгийн дүн рүү хөрвүүлдэг (жишээ нь, дискаунталсан мөнгөн гүйлгээний загвар). Ашигласан гол орцууд нь ихэвчлэн ажиглагдах боломжтой байдаг тул зах зээлийн аргыг илүүд үздэг.

Деривативууд

Деривативуудыг хөрөнгийн бирж эсхүл хөрөнгийн биржийн бус зах зээлийн аль алин дээр арилжаалж үед банк нь тайлангийн өдрийн хаалтын үнийг ашиглана.

Банкнаас оруулсан деривативууд нь ихэвчлэн идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагддаггүй. Эдгээр гэрээний бодит үнэ цэнийг зах зээлийн ханш (Түвшин 2) гэх мэт ажиглах боломжтой зах зээлийн орцыг хамгийн их ашигладаг үнэлгээний техник ашиглан тооцоолдог. Банкнаас оруулсан ихэнх деривативууд Түвшин 2-т багтдаг ба гадаад валютын форвард хэлцлүүдээс бүрддэг. Гадаад валютын форвард хэлцэл дэх банкны дериватив хөрөнгийн цөөн хэсэг нь Түвшин 3-д ангилагддаг.

2022 болон 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх 2-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тооцсон аргачлал болон түүнд ашигласан мэдээлэл:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ		Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан суурь
	2022	2021		
Санхүүгийн хөрөнгө				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Төв банкны үнэт цаас	768,287,505	825,556,052	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээр	1,020,411	-	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	15,034,433	759,107	Хүүгийн паритетийн шинжилгээ	Бодлогын хүү, ЛИБОР хүү, валютын ханш
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	111,739,529	165,894,981	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	2,286,265	1,549,920	Хүүгийн паритетийн шинжилгээ	Бодлогын хүү, ЛИБОР хүү, валютын ханш

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх 2-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тооцох аргачлалд өөрчлөлт ороогүй.

3-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тооцоход ашигласан мэдээллийн боломжит өөрчлөлтийн бодит үнэ цэнэд үзүүлэх нөлөөлөл:

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31			Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан суурь
	Бодит үнэ	Боломжит өөрчлөлтийн хувь	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт		
Санхүүгийн хөрөнгө					
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	62,065,399	1%	+/- 620,654	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	61,218,970	1%	+/- 612,190	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Энгийн Бонд	1,638,404	1%	+/- 16,384	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	3,080,174	1%	+/- 30,802	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмч	120,466	1%	+/- 1,205	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Санхүүгийн бус хөрөнгө					
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	78,526,587	10%	+/- 7,852,659	Зах зээлийн үнийн ба өртгийн арга	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн үнийн арга
Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгө	2,848,500	10%	+/- 284,850	Өртгийн арга	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга

2021 оны 12 сарын 31					
Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ	Боломжит өөрчлөлтийн хувь	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан суурь
Санхүүгийн хөрөнгө					
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	44,059,005	1%	+/- 440,590	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	36,628,636	1%	+/- 366,286	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Энгийн Бонд	156,931	1%	+/- 1,569	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	0	1%	+/- 30,802	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй эмч	118,385	1%	+/- 1,184	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Санхүүгийн бус хөрөнгө					
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	78,611,482	10%	+/- 7,861,148	Зах зээлийн үнийн ба өртгийн арга	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн үнийн арга
Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгө	2,364,876	10%	+/- 236,486	Өртгийн арга	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга

3-дугаар түвшингийн санхүүгийн хэрэгслүүдэд орсон хөдөлгөөнийг доорх хүрснэгтүүдэд харуулав:

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд		
1-р сарын 1-нээр	44,059,005	37,231,214
Худалдан авалт	13,837,100	5,305,600
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага, цэвэр хөдөлгөөн	4,169,294	1,522,191
12-р сарын 31-нээр	62,065,399	44,059,005
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд		
1-р сарын 1-нээр	36,628,636	4,753,243
Худалдан авалт	124,532,400	50,373,400
Борлуулсан	(102,928,900)	(18,940,900)
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага, цэвэр хөдөлгөөн	2,986,834	442,893
12-р сарын 31-нээр	61,218,970	36,628,636

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Энгийн Бонд		
1-р сарын 1-нээр	156,931	-
Худалдан авалт	1,459,500	154,400
Борлуулсан	-	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага, цэвэр хөдөлгөөн	21,973	2,531
12-р сарын 31-нээр	1,638,404	156,931
Мянган төгрөгөөр		
2022 он		
2021 он		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмч		
1-р сарын 1-нээр	118,385	119,658
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	2,081	(1,273)
12-р сарын 31-нээр	120,466	118,385
Мянган төгрөгөөр		
2022 он		
2021 он		
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Давуу Бонд		
1-р сарын 1-нээр	-	-
Худалдан авалт	7,282,600	-
Борлуулсан	(4,222,500)	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага, цэвэр хөдөлгөөн	40,074	-
12-р сарын 31-нээр	3,080,174	-
Мянган төгрөгөөр		
2022 он		
2021 он		
Дахин үнэлсэн хөрөнгө		
1-р сарын 1-нээр	78,611,482	77,737,072
Худалдан авалт	-	2,447,514
Тайлант жилийн элэгдэл-Ашиг алдагдлын тайланд	(1,725,620)	(1,573,104)
Данснас хассан	(239,353)	-
12-р сарын 31-нээр	76,646,509	78,611,482
Мянган төгрөгөөр		
2022 он		
2021 он		
Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгө		
1-р сарын 1-нээр	2,364,878	-
Худалдан авалт	-	2,364,878
Дахин үнэлгээний нэмэгдэл	483,622	-
12-р сарын 31-нээр	2,848,500	2,364,878

Бодит үнэ цэнэ болон дансны үнийн хооронд ихээхэн зөрүүтэй үед Банкны санхүүгийн хэрэгслийг дансны болон бодит үнэ цэнээр нь харьцуулан дараах хүснэгтээр харууллаа.

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31	
	Дансны үнэ	Бодит үнэ
Санхүүгийн хөрөнгө		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,756,886,973	1,854,263,116
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй засгийн газрын үнэт цаас	68,223,496	68,223,496
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Үнэт Цаас Давуу Эрхтэй Бонд	-	-
Нийт	1,825,110,469	1,922,486,612
Санхүүгийн өр төлбөр		
Зээлээр авсан эх үүсвэр	234,934,137	234,934,137
Нийт	234,934,137	234,934,137

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31	
	Дансны үнэ	Бодит үнэ
Санхүүгийн хөрөнгө		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,071,252,367	2,056,954,538
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй засгийн газрын үнэт цаас	67,467,667	67,467,667
Хөрөнгөөр Баталгаажсан үнэт цаас давуу эрхтэй бонд	318,930	318,930
Нийт	2,139,038,964	2,124,741,135
Санхүүгийн өр төлбөр		
Зээлээр авсан эх үүсвэр	252,376,321	252,376,321
Нийт	252,376,321	252,376,321

36 Хөрөнгө, өр төлбөрийн төлөх хугацааны дүн шинжилгээ

Доорх хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөр хэзээ нөхөгдөх эсхүл барагдуулахыг тооцоолсон дүн шинжилгээг үзүүлэв. Банкны гэрээний дискаунтлаагүй эргэн төлөлтийн үүргийн талаар Тодруулга 37.3-г үзнэ үү.

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31		
	12 сараас доош	12 сараас дээш	Нийт
Хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монгол банк дахь харилцах	726,396,277	-	726,396,277
Банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хөдгаламж	231,538,852	-	231,538,852
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	15,034,433	-	15,034,433
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	220,324,444	1,648,302,058	1,868,626,502
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	10,896,733	-	10,896,733
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	-	128,002,947	128,002,947
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	802,911,961	154,859,768	957,771,729

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	-	120,466	120,466
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэгсэл	-	68,223,496	68,223,496
Бусад хөрөнгө	18,279,807		18,279,807
Борлуулах зорилготой хөрөнгө	12,894,113	-	12,894,113
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө	-	2,848,500	2,848,500
Үндсэн хөрөнгө	-	118,046,524	118,046,524
Биет бус хөрөнгө	-	5,940,582	5,940,582
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	-	20,573	20,573
Нийт хөрөнгө	2,038,276,620	2,126,384,914	4,164,641,534

Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	275,314,281	40,218,810	315,533,091
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,849,227,620	900,132,893	2,749,360,513
Рено хэлцэл	244,486,683	88,743,530	333,230,213
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	2,286,265	-	2,286,265
Зээлээр авсан эх үүсвэр	104,437,896	130,496,241	234,934,137
Бусад өр төлбөр	19,330,649	7,029,831	26,360,480
Түрээсийн өглөг	197,130		197,130
Орлогын татварын өр төлбөр	1,186,135	-	1,186,135
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	-	5,334,391	5,334,391
Нийт	2,496,476,659	1,171,995,696	3,668,432,355
Цэвэр дүн	(458,200,039)	954,409,218	496,209,179

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31		
	12 сараас доош	12 сараас дээш	Нийт
Хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монгол банк дахь харилцах	250,920,691	-	250,920,691
Банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	28,534,316	-	28,534,316
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	759,107	-	759,107
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	249,277,745	1,987,869,603	2,237,147,348
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	-	7,310,813	7,310,813
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	-	80,844,572	80,844,572
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	838,882,914	128,432,853	967,315,767
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	-	118,385	118,385
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэгсэл	471,197	67,315,400	67,786,597
Бусад хөрөнгө	11,280,077	9,986,722	21,266,799
Борлуулах зорилготой хөрөнгө	6,762,299	-	6,762,299
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө	-	2,364,878	2,364,878
Үндсэн хөрөнгө	-	115,918,630	115,918,630
Биет бус хөрөнгө	-	5,630,775	5,630,775
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	53,279	-	53,279
Нийт хөрөнгө	1,385,941,625	2,405,792,631	3,792,734,256

Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	115,873,495	279,304	115,952,799
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	2,494,486,129	362,311,916	2,856,798,045
Репозит	153,809,693	-	153,809,693
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	1,549,920	-	1,549,920
Зээлээр авсан эх үүсвэр	128,950,809	123,425,512	252,376,321
Бусад өр төлбөр	7,037,031	8,810,945	15,847,976
Түрээсийн өглөг	234,557	-	234,557
Орлогын татварын өр төлбөр	4,865,246	-	4,865,246
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	-	2,815,761	2,815,761
Нийт	2,906,606,880	497,643,438	3,404,250,318
Цэвэр дүн*	(1,519,665,255)	1,908,149,193	388,483,938

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн тодорхой ангиллыг гэрээний үүрэг дээр үндэслэсэн байна. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдлүүд дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

37 Эрсдэлийн удирдлага

Банкны үйл ажиллагаа нь санхүүгийн янз бүрийн эрсдэлд өртдөг бөгөөд эдгээр үйл ажиллагаа нь тодорхой хэмжээний эрсдэл эсхүл хосолсон эрсдэлд дүн шинжилгээ хийх, үнэлэх, хүлээн зөвшөөрөх, удирдах зэргийн хамардаг.

Эрсдэлийг таньж тодорхойлох, хэмжих, хяналт тавих, эрсдэлийн хязгаарлалт болон бусад хяналт зэргээр дамжуулан эрсдэлийг удирддаг. Эрсдэлийн удирдлагын энэхүү үйл явц нь банкны тасралтгүй ашигт ажиллагаанд чухал ач холбогдолтой бөгөөд банкны ажилтан тус бүр өөрийн үүрэг хариуцлагатай холбоотой эрсдэлийг хариуцдаг. Банк нь зээлийн эрсдэл, хөрвөх чадварын эрсдэл, зах зээлийн эрсдэлд өртдөг бөгөөд эдгээрийг арилжааны болон арилжааны бус эрсдэл гэж хоёр ангилдаг. Мөн үйл ажиллагааны эрсдэлд өртдөг.

Эрсдэлийг хянах бие даасан үйл явц нь байгаль орчин, технологи, үйлдвэрлэлийн өөрчлөлт зэрэг бизнесийн эрсдэлийг оруулаагүй болно. Тэдгээрийг банкны стратеги төлөвлөлтийн үйл явцаар хянадаг.

Эрсдэлийн удирдлагын бүтэц, зохион байгуулалт

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын ерөнхий тогтолцоог хариуцах ба эрсдэлийн удирдлагын бодлого, эрсдэл хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийг тусгасан зээлийн бодлогыг батлах үүрэгтэй.

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн дэргэдэх эрсдэлийн удирдлагын хороо(ТУЗЭУХ)

ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн удирдлагын хороо нь ТУЗ-өөс Банкны эрсдэлд өртөх түвшинд хяналт тавих үүрэг хариуцлагаа биелүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж ажилладаг. ТУЗЭУХ нь эрсдэлийн удирдлагын ерөнхий аргачлал, эрсдэлийн стратеги, зарчмуудыг баталдаг.

ТУЗЭУХ нь банкны эрсдэлийн удирдлагын үндсэн чиг хандлагыг тодорхойлж, стратеги, бодлого, зарчмыг батлах ба гүйцэтгэх удирдлага эрсдэлийн удирдлагын бодлогыг банкны үйл ажиллагаанд мөрдүүлж, хэрэгжүүлж ажилладаг.

Эрсдэлийн Удирдлагын Хороо (ЭУХ)

Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь эрсдэлийн стратеги боловсруулах, хэрэгжүүлэх зарчим, хамрах хүрээ, бодлого, хязгаарлалтыг бүхэлд нь хариуцдаг. Мөн эрсдэлийн үндсэн асуудлуудыг хариуцаж, холбогдох эрсдэлийн талаар гаргасан шийдвэрийг удирдаж, хянаж байдаг. Банкны хувьд төв ЭУХ болон салбарын ЭУХ гэсэн хоёр түвшний эрсдэлийн хороо үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Дотоод аудит

Банкны хэмжээнд эрсдэлийн удирдлагын үйл явцыг дотоод аудитын алба жил бүр шалгадаг ба тус журам нь шаардлага хангаж байгаа эсэх болон банк нь уг журмыг дагаж мөрдөж байгаа эсэхийг шалгадаг. Дотоод аудитын газар нь эдгээр бүх үнэлгээнээс гарсан үр дүнгийн талаар Банкны удирдлагатай хэлэлцэж, илрүүлсэн зөрчил, дутагдал болоод өгсөн зөвлөмжүүдийн талаар ТУЗ болон ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн удирдлагын хороонд тайлагнадаг.

Гүйцэтгэх удирдлагын хороо

Гүйцэтгэх удирдлагын хороо нь Банкны нийт гүйцэтгэх удирдлагуудаас бүрдэнэ. Тус хороо нь эрсдэлийн ерөнхий удирдлагын талаарх дотоод удирдамж, бодлого, журмыг боловсруулж, дотоод хяналтын тогтолцоог бүрдүүлж, банк даяар жигд ажиллагааг хангах үүрэгтэй.

Актив пассивын удирдлагын хороо (АПУХ)

Актив пассивын удирдлагын хороо нь санхүүжилтийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг төвлөрсөн удирдлагаар хангах, Банкны хувьд эргэн төлөлтийн хугацаа болон хүүгийн түвшинг үр дүнтэй удирдан зохион байгуулах үүрэгтэй.

Банкны хөрөнгө зохицуулалтын газар нь хөрөнгө, өр төлбөр болон санхүүгийн ерөнхий бүтцийг удирдах үүрэгтэй. Хөрөнгө зохицуулалтын газар нь Банкны санхүүжилтийн болон хөрвөх чадварын эрсдэлийг хариуцах үүргийг хүлээнэ. Банкны бодлого дээр тусгаснаар дотоод аудит нь банканд нэг удаа аудитаар орох бөгөөд банкны үйл ажиллагааны хангалт болон хэрэгжилтийг шалгадаг. Дотоод аудит нь шалгалтын үр дүнг удирдлагатай зөвлөлдөх бөгөөд судалгааны үр дүн болон зөвлөмжийг ТУЗ-д мэдээлдэг.

Зээлийн хороод

Зээлийн хороод нь дотоод журмаар тодорхойлсон эрх хэмжээний хүрээнд зээлийн шийдвэр гаргадаг. Зээлийн хороод нь дараах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

- Зээлийн багц дахь чанар, бүтэц болон эрсдэлтэй багцыг тогтмол хянах,
- Салбар тус бүрээр болон газарзүйн байршлын хувьд олгогдох зээлийн хэмжээг тогтоон батлах,
- Зээлийн бодлого, журмыг батлах
- Зээлийн ангилал болон сан байгуулах түвшин хэмжээг батлах,
- Зээлийн хүсэлт/өргөдөл батлах,

Эрсдэлийн удирдлагын газар нь бодлогын газар нь доор дурдсан хэлтсүүдээр дамжуулан эрсдэлийн бодлого, холбогдох журмын хяналт тавина.

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн хэлтэс

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн хэлтэс нь эрсдэлтэй холбоотой бодлого, журмыг нэвтрүүлэх болон хэрэгжүүлэх, хараат бус хяналтын үйл явцыг хангах үүрэгтэй.

Тус хэлтэс нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн зарчмуудыг дагаж мөрдөх, үйл ажиллагааны эрсдэлийн нөлөөллийг тодорхойлох, хэмжих, болзошгүй үүрэг хариуцлагыг эрсдэлийн удирдлага, тайлагналын системд оруулах үүрэгтэй.

Бизнесийн эрсдэлийн хэлтэс

Бизнесийн эрсдэлийн хэлтэс дараах үндсэн үүргийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

1. Зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ, судалгаа хийх

- II. Зээлийн эрсдэлийн түвшинг тогтоохын тулд зээлийн өргөдөлд бие даасан эрсдэлийн үнэлгээг хийх
- III. Зээлийн багцыг хянах болон зээлийн багцын эрсдэлийг салбар тус бүрээр болон газар зүйн байршлын хувьд хэт төвлөрүүлэхгүй байх
- IV. Олон төрлийн аргачлал ашиглан Банкны зээлийн багцын эрсдэлийг бууруулах

Эрсдэлийн хэмжилт ба тайлагналын тогтолцоо

Банкны эрсдэлийг статистикийн загварт үндэслэсэн эцсийн бодит алдагдлын тооцоолол болох хэвийн нөхцөлд үүсэх хүлээгдэж буй алдагдал болон урьдчилан тооцоолоогүй алдагдлыг тусгах аргыг ашиглан хэмждэг. Загварууд нь эдийн засгийн орчныг тусгаж тохируулсан түүхэн туршлагаас гаргаж авсан магадлалыг ашигладаг. Банк нь мөн тохиолдож болох үйл явдлуудын хамгийн муу тохиолдлын хувилбаруудыг хэрэгжүүлдэг.

Эрсдэлд хяналт тавих, хянах нь үндсэндээ банкнаас тогтоосон хязгаарлалтад үндэслэн хийгддэг. Эдгээр хязгаарлалтууд нь Банкны бизнесийн стратеги, зах зээлийн орчин болон банкны хүлээн зөвшөөрөхөд бэлэн байгаа эрсдэлийн түвшинг тусгаж, сонгосон салбаруудад нэмэлт ач холбогдол өгдөг. Мөн банк нь бүх төрлийн эрсдэл, үйл ажиллагааны нийт эрсдэлтэй холбоотой эрсдэл даах чадварыг хянаж, хэмждэг.

Эрсдэлд дүн шинжилгээ хийх, хянах, илрүүлэхийн тулд бүх бизнес нэгжүүдээс цуглуулсан мэдээллийг судалж, шалган боловсруулалт хийдэг. Тус мэдээллийг Төлөөлөн Удирдах зөвлөл, Эрсдэлийн удирдлагын хороо, бизнес нэгж бүрийн захирал нарт танилцуулдаг. Уг тайланд зээлийн эрсдэл, зээлийн хэмжигдэхүүний таамаглал, хязгаарлалт, эрсдэлийн үнэ цэнэ, хөрвөх чадварын харьцаа болон эрсдэлийн профайлын өөрчлөлтүүдийг багтаана.

Салбар, харилцагч болон газарзүйн эрсдэлийн нарийвчилсан тайланг сар бүр гаргана. Зээлийн алдагдлын хасагдуулга зохистой эсэхэд дээд удирдлага улирал тутам үнэлгээ хийнэ. Банкны эрсдэлийг үнэлэх, дүгнэлт гаргахад шаардлагатай бүх мэдээллээр хангах зорилготой эрсдэлийн дэлгэрэнгүй тайланг Төлөөлөн Удирдах зөвлөлд улиралд нэг удаа танилцуулна.

Банкны бүх түвшний эрсдэлийн тайлангуудыг тусгайлан бэлтгэж, бүх бизнесийн нэгжийг өргөн хүрвэтэй, шаардлагатай, шинэчлэгдсэн мэдээллээр хангана.

Зах зээлийн хязгаарлалтыг ашиглах, эрсдэлийн дүн шинжилгээ, өмчийн хөрөнгө оруулалт, хөрвөх чадвар болон бусад эрсдэлийн талаар өдөр бүр Төлөөлөн Удирдах зөвлөл болон банкны бусад холбогдох ажилтнуудад мэдээлэл өгнө.

Эрсдэлийг бууруулах

Эрсдэлийн ерөнхий удирдлагын хүрээнд хүүгийн хувь хэмжээ, гадаад валют, өмчийн эрсдэл, зээлийн эрсдэлийн өөрчлөлтөөс үүдэлтэй эрсдэлийг болон урьдчилан тооцоолсон ажил гүйлгээнээс үүсэх эрсдэлийг удирдахын тулд банк нь дериватив болон бусад хэрэглүүрийг ашигладаг.

Банк зээлийн эрсдэлээ бууруулахын тулд барьцаа хөрөнгийг идэвхтэй ашигладаг.

Хэт их эрсдэлийн төвлөрөл

Олон тооны өрсөлдөгч тал ижил төстэй бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг, эсхүл ижил газарзүйн бүс нутагт үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа эсхүл ижил төстэй эдийн засгийн онцлогтой байдаг нь эдийн засаг, улс төрийн болон бусад нөхцөл байдлын өөрчлөлтөд гэрээний үүргээ биелүүлэх чадвар нь ижил төстэй нөлөөлөл үзүүлэхэд төвлөрөл үүсдэг. Төвлөрөл нь тухайн салбар эсвэл газарзүйн байршилд нөлөөлж буй хөгжилд банкны гүйцэтгэлийн харьцангуй мэдрэмтгий байдлыг илэрхийлдэг.

Эрсдэлийн хэт төвлөрлөөс зайлсхийхийн тулд банкны бодлого, журамд төрөлжсөн багцыг баримтлахад чиглэсэн тусгай удирдамжийг тусгасан байдаг. Зээлийн эрсдэлийн тодорхойлогдсон төвлөрлийг зохих ёсоор хянаж, удирддаг.

37.1 Зээлийн эрсдэл

Банк нь зээлийн эрсдэлд өртдөг бөгөөд энэ нь эсрэг тал нь үүргээ биелүүлээгүйгээс банканд санхүүгийн хохирол учруулах эрсдэл юм. Зээлийн эрсдэл нь банкны бизнесийн хамгийн чухал эрсдэл юм; Тиймээс

удирдлага зээлийн эрсдэлд өртөх эрсдэлээ сайтар зохицуулдаг. Зээлийн эрсдэл нь үндсэндээ зээл, урьдчилгаа авахад хүргэдэг зээлийн үйл ажиллагаа, банкны активын багцад өрийн үнэт цаас болон бусад үнэт цаасыг оруулах хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанаас үүсдэг.

Банк харилцагч талуудын зээлийн төлбөрийн чадвар дахь өөрчлөлтийг эрт үе шатанд илрүүлэх (барьцаа хөрөнгийг тогтмол шалгах гэх мэт) зорилгоор зээлийн чанарын хяналтын үйл явцыг нэвтрүүлсэн. Зээлийн чанарын хяналтын процесс нь Банканд болзошгүй алдагдлыг тодорхойлох, засах арга хэмжээнүүдийг эртхэн авах боломжийг олгодог.

Банк өөрийн зээлийн үйл ажиллагааг сайн туршлагад нийцүүлэх горим болон зээлийн журмыг тогтмол шалгаж, сайжруулж ажилладаг.

37.1.1 Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ

Доорх тайлбар нь энэ тайланд банкны үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ, хэмжилтийн аргачлалыг хэрхэн тусгасныг харуулав. Үүнийг нягтлан бодох бүртгэлийн чухал бодлогын хураангуйтай хамт унших хэрэгтэй (Тодруулга 4.4.6-г үзнэ үү).

Зээлийн эрсдэл нэмэгдэх

Тайлангийн өдөр бүрд, банк нь санхүүгийн хэрэглүүрийн зээлийн эрсдэлийг анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш нэмэгдсэн эсэхийг үнэлнэ. Үнэлгээ хийхдээ, банк нь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжээг өөрчлөхийн оронд санхүүгийн хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй хугацаанд үүсэх эрсдэлийн өөрчлөлтийг ашиглана.

Банк нь зээлийн эрсдэл нэмэгдсэн эсэхийг үнэлэхийн тулд тоон болон хэтийн төлөвийн чанарын шалгуурыг авч үзнэ.

Хугацаа хэтэрсэн төлөвөөс илүүтэй хэтийн төлөвийн мэдээлэл (салангид эсхүл хамтын үндсэн дээр) нь байхгүй бол банк нь анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш зээлийн эрсдэл нэмэгдсэн эсэхийг тодорхойлохын тулд хугацаа хэтэрсэн зээлийн мэдээллийг ашиглана.

Харилцагчдад олгох зээл ба урьдчилгааны шалгуур

Харилцагчдад олгох зээл, урьдчилгаа төлбөрийн шалгуурыг дараах байдлаар үзүүлэв. Зээлийн эрсдэл нэмэгдсэнийг тодорхойлох бүх шалгуур үзүүлэлтүүд ижил жинтэй байна.

- 30 хоног хугацаа хэтэрсэн. Хугацаа 30-аас дээш хоног хэтэрсэн нь зээлийн эрсдэл нэмэгдсэнийг илтгэнэ.
- Хугацаа хэтэрсэн - 30 хоногоос бусад. Тайлангийн өдөр 30 өдрөөс бага хугацаа хэтэрсэн хэдий ч сүүлийн 6 сарын хугацаанд хамгийн багадаа 60-аас дээш хоног хэтэрсэн нэг тохиолдол байвал зээлийн эрсдэл нэмэгдсэн гэж үзнэ.
- 12 сарын дефолтын магадлалтай холбоотой өөрчлөлт. 12 сарын дефолтын магадлалын өөрчлөлтийг нь ашиглалтын хугацааны дефолтын магадлалын өөрчлөлтийн хүчин зүйл гэж үзнэ. Энэ нь зээлийн эрсдэл нэмэгдэж байгааг харуулж байна. Банк дотоод зээлийн үнэлгээний системтэй үед энэ шалгуурыг ашиглана.
- Ашиглалтын хугацааны дефолтын магадлалтай холбоотой өөрчлөлт. Ашиглалтын хугацааны дефолтын магадлалтай холбоотой өөрчлөлт нь зээлийн эрсдэл нэмэгдэж байгааг харуулж байна. Банк нь дотоод зээлийн үнэлгээний системтэй үед энэ шалгуурыг ашиглана.
- Сүүлийн 12 сарын хугацаан дах дефолт (Шатлал 3). Тайлангийн өдөр зээлийн үлдэгдэл дүнг дефолт гэж ангилаагүй болон сүүлийн 12 сарын хугацаанд Шатлал 3-д дор хаяж нэг удаа орсон тохиолдолд зээлийн эрсдэл нэмэгдсэн гэж тооцно.
- Туршилтын хугацаатай олгосон зээл. Туршилтын хугацаанд (сайжруулалтын дараах хугацаа) зээлийн хугацаа хэтэрсэн эсхүл чанаргүй зээл болох тохиолдолд зээлийн эрсдэл нэмэгдсэн гэж үзнэ. Энэ тохиолдолд зээл нь 30 хоногоос дээш хугацаа хэтэрсэн эсхүл зээлийг төлөх шинж төлөвгүй байна.

Санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгийн шалгуур

Зээлийн байгууллага болон бусад санхүүгийн байгууллагад тавигдах шалгуурыг дараах байдлаар үзүүлэв. Зээлийн эрсдэлийн өсөлтийг тодорхойлох бүх шалгуур үзүүлэлтүүд ижил жинтэй байна.

- 30 хоног хугацаа хэтэрсэн. Хугацаа 30-аас дээш хоног хэтэрсэн нь зээлийн эрсдэл нэмэгдсэнийг илтгэнэ.
- Корреспондент болон харилцах дансны хувьд хугацаанаас 7 хоног хугацаа хэтрэлт. 7 хоногоос дээш хугацаа хэтрэх нь зээлийн эрсдэл нэмэгдэж байгааг илтгэнэ.
- Хугацаа хэтэрсэн - 30 хоногоос бусад. Тайлангийн өдөр 30 өдрөөс бага хугацаа хэтэрсэн хэдий ч сүүлийн 6 сарын хугацаанд хамгийн багадаа 60-аас дээш хоног хэтэрсэн нэг тохиолдол байвал зээлийн эрсдэл нэмэгдсэн гэж үзнэ.
- Хөндлөнгийн зээлжих эрсдэлийн оноо/үнэлгээний түвшингийн өөрчлөлт. Энэ шалгуурын хувьд банкны үнэлгээг харгалзан үзнэ. Гурван том зээлжих үнэлгээний агентлагуудаас (Standard & Poor's, Moody's, Fitch) олгосон зээлийн үнэлгээ оноонд өөрчлөлт гарсан нь зээлийн эрсдэл нэмэгдэж байгааг харуулж байна. S & P зэрэглэл B2 (S&P) (эсвэл Moody's, Fitch-тэй дүйцэхүйц) -ээс эхлэн нэг түвшинд буурах бүрд зээлийн эрсдэлийн өсөлтийг харгалзан үздэг. Санхүүгийн байгууллага нь үнэлгээний агентлагт аж ахуйн нэгжийн зэрэглэл тогтоодоггүй, Банк нь түүнтэй адилтгах дотоод үнэлгээний системгүй тохиолдолд тухайн улсын бүрэн эрхт байдлын зэрэглэлд тохирсон банкны дефолтыг харгалзан үзнэ.
- 12 сарын дефолтын магадлалтай холбоотой өөрчлөлт. 12 сарын дефолтын магадлалын өөрчлөлтийг нь ашиглалтын хугацааны дефолтын магадлалын өөрчлөлтийн хүчин зүйл гэж үзнэ. Энэ нь зээлийн эрсдэл нэмэгдэж байгааг харуулж байна. Банк дотоод зээлийн үнэлгээний системтэй үед энэ шалгуурыг ашиглана.
- Ашиглалтын хугацааны дефолтын магадлалтай холбоотой өөрчлөлт. Ашиглалтын хугацааны дефолтын магадлалтай холбоотой өөрчлөлт нь зээлийн эрсдэл нэмэгдэж байгааг харуулж байна. Банк нь дотоод зээлийн үнэлгээний системтэй үед энэ шалгуурыг ашиглана.
- Сүүлийн 12 сарын хугацаан дах дефолт (Шатлал 3'). Тайлангийн өдөр зээлийн үлдэгдэл дүнг дефолт гэж ангилаагүй болон сүүлийн 12 сарын хугацаанд Шатлал 3-д дор хаяж нэг удаа орсон тохиолдолд зээлийн эрсдэл нэмэгдсэн гэж тооцно.

Хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны шалгуур

Үнэт цаасны шалгуурыг дараах байдлаар үзүүлэв. Зээлийн эрсдэлийн нэмэгдэлтийг тодорхойлох бүх шалгуур үзүүлэлтүүд ижил жинтэй байна.

- 12 сарын дефолтын магадлалтай холбоотой өөрчлөлт. 12 сарын дефолтын магадлалын өөрчлөлтийг нь ашиглалтын хугацааны дефолтын магадлалын өөрчлөлтийн хүчин зүйл гэж үзнэ. Энэ нь зээлийн эрсдэл нэмэгдэж байгааг харуулж байна. Банк дотоод зээлийн үнэлгээний системтэй үед энэ шалгуурыг ашиглана.
- Ашиглалтын хугацааны дефолтын магадлалтай холбоотой өөрчлөлт. Ашиглалтын хугацааны дефолтын магадлалтай холбоотой өөрчлөлт нь зээлийн эрсдэл нэмэгдэж байгааг харуулж байна. Банк нь дотоод зээлийн үнэлгээний системтэй үед энэ шалгуурыг ашиглана.
- Хөндлөнгийн зээлжих эрсдэлийн оноо/үнэлгээний түвшингийн өөрчлөлт. Энэ шалгуурын хувьд тухайн улсын зэрэглэлийг Засгийн газрын үнэт цаас, аж ахуйн нэгжийн үнэт цаасны хувьд банкны зэрэглэлийг харгалзан үзнэ. Гурван том зээлжих эрсдэлийн үнэлгээний агентлагуудаас (Standard & Poor's, Moody's, Fitch) олгосон зээлийн үнэлгээ оноонд өөрчлөлт гарсан нь зээлийн эрсдэл нэмэгдэж байгааг харуулж байна. S & P зэрэглэл B2 (S&P) (эсвэл Moody's, Fitch-тэй дүйцэхүйц) -ээс эхлэн нэг түвшинд буурах үед зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийг харгалзан үздэг. Үнэт цаас гаргагч нь үнэлгээний агентлагт банкны үнэлгээгүй, Банк нь түүнтэй адилтгах дотоод үнэлгээний системгүй тохиолдолд тухайн улсын бүрэн эрхийн зэрэглэлд тохирсон банкны дефолтыг харгалзан үзнэ.

Бууралтын шатлалаас гарах шалгуур

Зээлийн эрсдэл нэмэгдсэн эсэхийг үнэлэхэд Банкнаас ашигладаг шалгуур үзүүлэлтүүдийн аль нь ч илрээгүй бол бол туршилтын хугацааг ашигласан зээлээс бусад тохиолдолд Шатлал 2-оос Шатлал 1 рүү шилжүүлнэ.

Зээлийн эрсдэлийн зэрэглэл

Банк эрсдэлд өртөх эрсдэл тус бүрийг зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд тооцдог бөгөөд энэ нь төлбөрийн чадваргүй болох эрсдэлийг урьдчилан таамаглах боломжтой гэж тодорхойлсон төрөл бүрийн өгөгдөлд тулгуурлан, зээлийн туршлагатай үнэлэмжийг ашигладаг. Зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийг чанарын болон тоон үзүүлэлтээр тодорхойлох ба (үндсэндээ хугацаа хэтэрсэн хоногоос шалтгаална: Хугацаа хэтрээгүй санхүүгийн хөрөнгийг өндөр зэрэглэл, 30-аас доош хоног хугацаа хэтэрсэн - стандарт зэрэг, 30-аас дээш хоног, 90 хоногоос доош хугацаа - стандартын бус буюу доод зэрэглэл болон 90 хоногоос дээш хугацаа хэтэрсэн - чанаргүй зэрэг) хүчин зүйлүүд нь төлбөрийн үүргээ биелүүлээгүй байх эрсдэлийг илэрхийлдэг. Эдгээр хүчин зүйлүүд нь эрсдэлийн шинж чанар болон зээлдэгчийн төрлөөс хамаарч өөр өөр байдаг.

Доорх хүснэгтэд Банкны үнэлгээний систем болон хөндлөнгийн үнэлгээний зураглалыг харуулав.

Дотоод үнэлгээ	Дотоод үнэлгээний тайлбар	Олон улсын хөндлөнгийн үнэлгээний агентлагын (S&P) үнэлгээ
A	Маш сайн	AAA-A
B	Сайн	Вaa-Вa
C	Хэвийн бус	B
D	Эргэлзээтэй	Сaa-C
E	Муу	-
Үнэлэгдээгүй	Үнэлэгдээгүй	-
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	-

Хамтад нь болон салангид үнэлгээ

Банк хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг салангид тооцоолдог хөрөнгийн ангилалд дараах зүйлс багтана:

- Санхүүгийн хөрөнгийн зэрэглэлээс үл хамааран Шатлалт 3-д ангилагдах зээл
- Томоохон ба өвөрмөц эрсдэлүүд
- Банкны хугацаа хэтэрсэн эр, репо хэлцлээр барьцаалсан үнэт цаас, хорогдуулсан өртөг/БҮЦБДО-р бүртгэх өрийн хэрэглүүр зэрэг мөнгөн сан, арилжаа болон банк хоорондын харилцаа
- Зээлд тулгуурласан өрийн бүтцийн өөрчлөлтийн үр дүнд анхны зээлийг данснаас хасаж, шинэ зээлийг хүлээн зөвшөөрсөн үед худалдан авсан болон үүссэн зээлийн үнэ цэнийн бууралт гэж ангилагдсан эрсдэлүүд.

Эдгээр хөрөнгөд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг салангид тус тусад нь тооцоодоггүй ба банк нь доор тайлбарласны дагуу зээлийн эрсдэлийн дундын шинж чанарт үндэслэн сегмент рүү бүлэглэнэ.

- Зээлийн төрөл (жишээлбэл, байгууллагын, мөргөйжийн, зээлийн карт, хэрэглээний зээл гэх мэт)
- Харилцагчийн төрөл (жишээлбэл, хувь хүн, хуулийн этгээд эсхүл салбарын төрлөөр),
- Барьцаа хөрөнгийн төрөл (жишээлбэл, эд хөрөнгө, авлага гэх мэт),
- Валют
- Бусад холбогдох шинж чанарууд.

Дефолтын тодорхойлолт ба сайжруулалт

Зээлдэгч гарааны төлбөрөө төлөх хугацаа 90 хоног хэтэрсэн тохиолдолд Банк санхүүгийн хэрэглүүрийг хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоолохдоо Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралт) гэж авч үзнэ.

Банк нь банк хоорондын төлбөрийг төлөгдөөгүй гэж үзэж, тусдаа гэрээнд тусгагдсаны дагуу шаардлагатай төлбөрийг ажлын цаг дуусах хугацаанд барагдуулаагүй тохиолдолд яаралтай арга хэмжээ авдаг.

Харилцагч нь дефолт болсон эсэхийг үнэлэх чанарын үнэлгээний хүрээнд банк нь төлбөр хийх боломжгүй байгааг илтгэх янз бүрийн тохиолдлуудыг авч үздэг. Ийм үйл явдал тохиолдоход Банк тухайн үйл явдал нь харилцагчийг дефолт болсон гэж үзэхэд хүргэх эсэхийг сайтар судалж үздэг ба иймээс хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллыг Шатлал 3 эсхүл Шатлал 2-ын аль тохирохоор үнэлнэ. Ийм үйл явдлууд дараах байдлаар байж болно:

- өр барагдуулах зорилгоор шүүхэд нэхэмжлэл гаргах, гүйцэтгэх буюу албадан гүйцэтгэх,
- зээлдэгчийн тусгай зөвшөөрлийг цуцалсан,
- үндсэн зээлдэгч үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд зээлдэгч нь хамтран хариуцагч байх,
- нэг эрсдэл дээр олон дахин бүтцийн өөрчлөлт хийх,
- зээлдэгч тогтвортой, хангалттай мөнгөн гүйлгээг бий болгох ирээдүйн чадварын талаар үндэслэлтэй санаа зовниж байгаа бол,
- зээлдэгчийн нийт хөшүүргийн түвшин мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн эсвэл хөшүүрэгт ийм өөрчлөлт хийх үндэслэлтэй хүлээлт байгаа; алдагдлын улмаас тайлант хугацаанд өөрийн хөрөнгө 50%-иар буурсан;
- өөрийн үйлчилгээний хамрах харьцаа нь өөрийн тогтвортой байдлыг хангахгүй байгааг харуулж байна
- гол үйлчлүүлэгч эсвэл түрээслэгчээ алдах,
- холбогдсон харилцагч дампуурлаа зарласан,
- материаллаг хэсэгтэй бүтцийн өөрчлөлт хийх (цэвэр өнөөгийн үнэ цэнэ (NPV) алдагдал),
- зээлийн байгууллага эсвэл консорциумын удирдагч дампуурал/төлбөрийн чадваргүй болох ажиллагааг эхлүүлсэн

Банкны бодлого нь санхүүгийн хэрэглүүрийг "сайжруулсан" гэж үзэх ба иймээс дор хаяж гурван сар дараалан үндсэн шалгуурын аль нь ч байхгүй тохиолдолд Шатлал 3-аас гаргахаар дахин ангилдаг. Сайжруулалтын дараа хөрөнгийг Шатлал 2- эсхүл Шатлал 1 гэж ангилах эсэх нь сайжруулалтын үеийн зээлийг шинэчилсэн зэрэг болон энэ нь анхдагч хүлээн зөвшөөрөлттэй харьцуулахад зээлийн эрсдэл нэмэгдсэнийг харуулж байгаа эсэхээс хамаарна. Банкны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг "сайжруулах" шалгуур нь чанаргүй эрсдэлийн 12 сарын шаардлагаас бага зэрэг хатуу чанга байна.

Зээлд өөрчлөлт оруулах

Зарим тохиолдолд Банк нь зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлийг даван туулахад нь туслах үүднээс барьцааны хөрөнгийг эзэмших, хураахыг албадахаас илүүтэйгээр зээлийн анхны нөхцөлдөө хөнгөлөлт үзүүлж, өөрчлөлт оруулдаг. Зээлдэгчийн одоогийн болон хүлээгдэж буй санхүүгийн хүндрэлийн үр дүнд ийм хөнгөлөлт, өөрчлөлт олгогдсон тохиолдолд банк зээлийг хүчингүйд тооцдог бөгөөд хэрэв зээлдэгч санхүүгийн хувьд эрүүл байсан бол Банк үүнийг зөвшөөрөхгүй байсан. Санхүүгийн хүндрэлийн үзүүлэлтүүд нь гэрээний үүргээ биелүүлээгүй эсвэл Зээлийн эрсдэлийн хэлтсээс гаргасан томоохон асуудлуудыг багтаадаг. Тэвчээртэй байх нь төлбөрийн зохицуулалтыг сунгах, зээлийн шинэ нөхцөлийг тохиролцох зэрэг байж болно. Нөхцөлүүдийг дахин тохиролцсоны дараа аливаа үнэ цэнийн бууралтыг нөхцөлийг өөрчлөхөөс өмнө тооцсон анхны үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хэмжинэ. Ирээдүйн төлбөрүүд гарах магадлалыг баталгаажуулахын тулд төлөгдөөгүй зээлийг хянах нь Банкны бодлого юм.

Шатлал 2 ба Шатлал 3-ын хоорондох ангилал болон үл хүлээн зөвшөөрөх шийдвэрийг тохиолдол тус бүрээр тодорхойлно.

Банк нь "сайжруулах" хугацааг хүлээснээс хойшхи 12 сарын хугацаа гэж тодорхойлдог ба энэ хугацаа нь чанаргүй эрсдэлтэй холбоотой байдаг. Хүлээлцэсний дараа санхүүгийн хүндрэлийг шууд тодорхойлох боломжгүй байдаг тул зээлийг үр дүнтэй төлөх эсэхийг тодорхойлохын тулд "сайжруулах" хугацааг ашиглах шаардлагатай. Бүх чанаргүй зээлүүд нь зээлийн төлөв байдлыг үл харгалзан (хугацаа хэтэрсэн өдөр гэх мэт) хүлээснэх хугацаа дууссаны дараа Шатлал 3-д үлдэх ёстой.

Банк нь туршилтын хугацааг "сайжруулах" хугацаанаас хойших 24 сарын хугацаа гэж тодорхойлдог бөгөөд энэ хугацаа нь нөхөн төлбөрийн эрсдэлд (ямар ч хөнгөлөлтийн хугацаа орохгүй) хамаарна. Хөрөнгийг хугацаагүй эрсдэл гэж ангилсан бол хамгийн багадаа 24 сарын туршилтын хугацаанд үлдэнэ.

Зээлийг үл хамаарах ангилалд оруулахын тулд харилцагч дараах бүх шалгуурыг хангасан байх ёстой:

- Бүх зээлийг хэвийн гэж үзэх ёстой
- Гэрээг хэвийн гэж үзсэн өдрөөс хойш хоёр жилийн туршилтын хугацаа өнгөрсөн
- Туршилтын хугацааны хагасаас доошгүй хугацаанд үндсэн зээл эсвэл хүүгийн үлдэгдлийг тогтмол төлсөн байх.
- Харилцагч нь 30 хоногоос дээш хугацаагаар хэтэрсэн зээлийн гэрээгүй.

Хэрэв их хэмжээний өөрчлөлт оруулсан бол Тодруулга 4.4.4-т тайлбарласны дагуу зээлийг данснаас хасна.

Дефолтын магадлал (PD)

Дефолтын магадлал нь зээлдэгч санхүүгийн үүргээ дараагийн 12 сарын хугацаанд (12 сарын - хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал) эсвэл үүргийн үлдсэн хугацаанд (ашиглалтын хугацааны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал) биелүүлэхгүй байх магадлалыг илэрхийлдэг. Ашиглалтын хугацааны дефолтын магадлалыг одоогийн 12 сарын дефолтын магадлал руу төлөх хугацааны профайлыг оруулах замаар боловсруулдаг. Төлөх хугацааны профайл нь зээлийн ашиглалтын хугацаанд анх хүлээн зөвшөөрөгдөх үеэс эхлэн багцын дефолт хэрхэн үүсдэгийг хардаг. Төлөх хугацааны профайл нь ажигласан түүхэн өгөгдөл дээр үндэслэсэн бөгөөд багц болон зээлийн зэрэглэлийн хүрээн дэх бүх хөрөнгийн хувьд ижил байна гэж үздэг. Үүнийг түүхэн шинжилгээгээр дэмждэг.

Дефолт болох алдагдал (LGD)

Дефолт болох алдагдал (LGD)-ыг дефолтоос хойш нөхөн сэргээхэд нөлөөлөх хүчин зүйлс дээр үндэслэн тодорхойлно. Эдгээр нь бүтээгдэхүүний төрлөөс хамааран өөр өөр байдаг.

- Барьцаатай бүтээгдэхүүний хувьд энэ нь үндсэндээ барьцаа хөрөнгийн төрөл болон төлөвлөсөн барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнэ, албадан борлуулсны улмаас зах зээл/дансны үнэд гарсан түүхэн хөнгөлөлт, эргүүлэн авах хугацаа болон ажиглагдсан нөхөн сэргээх зардалд үндэслэдэг.
- Барьцаагүй бүтээгдэхүүний хувьд дефолт болох алдагдлыг ихэвчлэн өөр өөр зээлдэгчдийн нөхөн төлбөрийг хязгаарлагдмал ялгаатай байдлаас шалтгаалан бүтээгдэхүүний түвшинд тогтоодог. Эдгээр дефолт болох алдагдалд гэрээг өрийн борлуулалт, үнэ зэрэг цуглуулах стратеги нөлөөлдөг.

Дефолт болох үеийн үлдэгдэл (EAD)

12 сарын болон ашиглах хугацааны Дефолт болох үеийн үлдэгдэл (EAD)-г хүлээгдэж буй төлбөрийн профайл дээр үндэслэн тодорхойлдог бөгөөд энэ нь бүтээгдэхүүний төрлөөс хамаарч өөр өөр байдаг.

- Гэрээний нөхцөлтэй бүтээгдэхүүний хувьд энэ нь зээлдэгчийн 12 сар эсхүл ашиглалтын хугацаанд төлөх гэрээний эргэн төлөлтөд үндэслэдэг. Үүнийг мөн зээлдэгчийн хүлээгдэж буй илүү төлбөрт тохируулна. Эрт төлөлт/дахин санхүүжилтийн таамаглалыг мөн тооцоололд тусгасан болно.
- Эргэлтийн бүтээгдэхүүний хувьд төлбөрийн үлдэгдлийг тооцож, "зээлийн хөрвүүлэх хүчин зүйл"-ийг нэмснээр дефолтын үеийн эрсдэлийг урьдчилан таамаглаж байгаа бөгөөд энэ нь үлдэгдэл хязгаарын хүлээгдэж буй бууруулах боломжийг олгодог. Эдгээр таамаглалууд нь банкны сүүлийн үеийн дефолтын өгөгдөлд дүн шинжилгээ хийсний үндсэн дээр бүтээгдэхүүний төрөл болон одоогийн хязгаарын ашиглалтын хүрээнээс хамаарч өөр өөр байна.

Хэтийн төлөвийн мэдээлэл

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцох аргын тоймыг Тодруулга 4.7.6 дах тооцоолол, таамаглалд тусгасан. Бүрэн бүтэн, үнэн зөв байдлыг хангахын тулд Банк нь гуравдагч талын эх сурвалжаас (ДБ, МБ, Засгийн газар гэх мэт) ашигласан өгөгдлийг авдаг. Макро эдийн засгийн хүчин зүйлсийн нөлөөллийг бий болгохын тулд банк сонгосон макро эдийн засгийн хүчин зүйлс болон урьдчилан таамагласан олон хувилбарт (суурь, өсөх ба сөрөг) жинг тодорхойлдог. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын макро эдийн засгийн тохируулгыг тооцоолохын тулд Банк өөрийн загварт эдийн засгийн орц болгон өргөн хүрээний урьдчилсан мэдээллүүдийг ашигладаг, Үүнд:

- ДНБ-ий өсөлт/бууралт
- ДНБ
- Гадаадаас цэвэр урсгал шилжүүлэг
- Ажилгүйдэл
- Банкны чанаргүй зээлийг нийт зээлд харьцуулах
- Худалдааны өсөлт
- Аж үйлдвэрийн өсөлт
- Барилгын өсөлт
- Хөдөө аж ахуйн өсөлт
- Валютын албан ёсны ханш
- Инфляц
- Үл хөдлөх хөрөнгийн үнэ (Улаанбаатар дах дундаж үнэ) (зөвхөн ашигласан үзүүлэлтүүдийг үлдээнэ үү)

37.1.2 Барьцаа болон бусад зээлийн нэмэлт материал

Шаардлагатай барьцаа хөрөнгийн хэмжээ, төрөл нь зээлийн эрсдэлийн үнэлгээнээс хамаарна. Барьцаа хөрөнгийн төрөл бүрийн хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал, үнэлгээг хамарсан удирдамжууд байдаг.

Авсан барьцааны үндсэн төрлүүд нь дараах байдалтай байна:

- Үнэт цаасны зээл олгох болон урвуу репо хэлцэл, бэлэн мөнгө эсхүл үнэт цаас
- Арилжааны зээл, үл хөдлөх хөрөнгө, хөдлөх хөрөнгө, тоног төхөөрөмж, бараа материал, дансны авлага, онцгой тохиолдолд засгийн газрын баталгаа
- Орон сууц болон бусад барьцаа хөрөнгийн хэрэглээний зээл
- Орон сууцны үл ипотек

Удирдлага нь барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнийг хянаж, үндсэн гэрээний дагуу нэмэлт барьцаа шаардана.

Банк санхүүгийн ямар нэгэн хэрэгсэл эзэмшдэггүй ба барьцаа хөрөнгөөс шалтгаалан алдагдлын хасагдуулгыг хүлээн зөвшөөрдөггүй.

Банкууд урт хугацааны санхүүжилт, зээл олгох нь ерөнхийдөө барьцаатай байдаг, салангид тусдаа зээлүүлж барьцаагүй байдаг. Зээлийн алдагдлыг багасгахын тулд банк холбогдох салангид зээл, урьдчилгаа төлбөрийн үнэ цэнийн бууралтын үзүүлэлтүүд илэрсэн даруйд эсрэг талаас нэмэлт барьцаа авна.

Зээл, урьдчилгаанаас бусад санхүүгийн хөрөнгийн барьцаанд байгаа барьцааг тухайн хэрэглүүрийн шинж чанараар тодорхойлно. Ерөнхийдөө, санхүүгийн байгууллага тэр дундаа Банкнуудад зээл, урьдчилгаа олгоход барьцаа хөрөнгө шаарддаггүй. Үл хамаарах зүйл бол буцаан худалдан авах гэрээ, үнэт цаасны зээлийн гүйлгээний дагуу авсан барьцаа юм. Өрийн үнэт цаас болон бусад үнэт цаас нь барьцаагүй байдаг.

37.2 Зах зээлийн эрсдэл

Зах зээлийн эрсдэл гэдэг нь зээлийн хүү, гадаад валютын ханш зэрэг зах зээлийн хувьсагчдын өөрчлөлтөөс шалтгаалж санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ эсхүл ирээдүйн мөнгөн гүйлгээ өөрчлөгдөх эрсдэл юм. Банк нь зах зээлийн эрсдэлд өртөх эрсдэлийг арилжааны болон арилжааны бус багц гэж ангилдаг. Арилжааны багцын зах зээлийн эрсдэлийг эрсдэлийн хувьсагчдын хоорондын харилцан хамаарлыг тусгасан Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR) аргачлалд үндэслэн удирдаж, хянадаг. Арилжааны бус нөхцөл байдлыг бусад мэдрэмжийн шинжилгээг ашиглан хянаж удирддаг.

37.2.1 Зах зээлийн эрсдэл – Арилжаа (бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлаар тодорхойлсон санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийг багтаасан)

Төлөөлөн Удирдах зөвлөл нь хүлээн зөвшөөрч болох эрсдэлийн түвшний хязгаарыг тогтоосон. Банк нь зах зээлийн нөхцөл байдлын янз бүрийн өөрчлөлтийн хэд хэдэн параметр, таамаглалд тулгуурлан эзэмшиж буй зах зээлийн эрсдэлийн байр суурийг үнэлэх, эдийн засгийн болзошгүй алдагдлыг тооцоолохын тулд Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR) аргачлалыг ашигладаг. Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR) нь багцын

зах зээлийн үнэд өгөгдсөн итгэлийн түвшин болон тодорхой хугацааны туршид гарч болзошгүй сөрөг өөрчлөлтийг тооцоолох замаар санхүүгийн эрсдэлийг хэмжихэд ашигладаг арга юм. Банк хүүгийн түвшин, зөрүү болон хэлбэлзлийн эрсдэлд бүрэн шугаман бус Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR) загварыг ашигладаг. Эдгээр тооцоолол нь вариаци/ковариацийн матрицаас гаргаж авсан Монте-Карлогийн симуляци дээр үндэслэсэн болно. Валютын ханштай холбоотой Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR) -ийн хувьд Банк вариаци/ковариацийн загварыг ашигладаг. Өмчийн эрсдэлийг нэг хүчин зүйлийн загвар ашиглан тооцдог.

Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR) аргачлалын зорилго ба хязгаарлалт

Банк нь сүүлийн таван жилийн түүхэн мэдээлэлд үндэслэн арилжааны багцын зах зээлийн үнэд гарч болзошгүй өөрчлөлтийг үнэлэхийн тулд симуляцийн загваруудыг ашигладаг. Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR) загварууд нь зах зээлийн хэвийн орчинд зах зээлийн эрсдэлийг хэмжихэд зориулагдсан. Загварууд нь зах зээлийн хэвийн орчинд нөлөөлж буй эрсдэлт хүчин зүйлд гарсан аливаа өөрчлөлт нь хэвийн тархалтын дагуу явагдана гэж үздэг. Тархалтыг экспоненциал жигнэсэн түүхэн өгөгдлийг ашиглан тооцоолно. Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR)-ийн хэрэглээ нь хязгаарлагдмал байдаг, учир нь энэ нь зах зээлийн үнийн түүхэн хамаарал, хэлбэлзэлд суурилдаг бөгөөд ирээдүйн үнийн хөдөлгөөн статистикийн тархалтыг дагаж болно гэж үздэг. Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR) нь мэдээлэл өгөхийн тулд түүхэн өгөгдөлд ихээхэн тулгуурладаг бөгөөд эрсдэлт хүчин зүйлсийн ирээдүйн өөрчлөлт, өөрчлөлтийг урьдчилан таамаглах боломжгүй байдаг тул эрсдэлийн хүчин зүйлсийн өөрчлөлт хэвийн тархалттай нийцэхгүй бол зах зээлийн томоохон өөрчлөлтүүдийн магадлалыг дутуу үнэлж болно. Мөн эрсдэлт хүчин зүйлсийн талаарх таамаглал болон тодорхой хэрэглүүрийн эдгээр хүчин зүйлсийн хоорондын хамаарлаас шалтгаалан Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR)-ийг дутуу эсвэл хэтрүүлэн тооцож болно. Хэдийгээр өдрийн турш байр суурь өөрчлөгдөж болох ч Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR) нь зөвхөн ажлын өдөр бүрийн төгсгөлд багцын эрсдэлийг илэрхийлдэг бөгөөд 99%-ийн итгэлийн түвшингээс хэтэрч болзошгүй алдагдлыг тооцдоггүй.

Практикт арилжааны бодит үр дүн нь Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR)-ийн тооцоололос ялгаатай байх бөгөөд ялангуяа тооцоолол нь зах зээлийн хүнд нөхцөлд ашиг, алдагдлын бодит үзүүлэлтийг өгдөггүй. Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR) загваруудын найдвартай байдлыг тодорхойлохын тулд бодит үр дүнг тогтмол хянаж, таамаглал болон VaR тооцоололд ашигласан параметруудийн үнэн зөвийг шалгадаг. Мөн зах зээлийн эрсдэлийн байр суурийг банк зах зээлийн эрс тэс үйл явдлыг тэсвэрлэхийн тулд тогтмол стрессийн төстэд хамруулдаг.

Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR)-ийн таамаглал

Банкны хэмждэг Эрсдэлд өртөх үнэ (VaR) нь зах зээлийн эрсдэлийн одоогийн байр суурийг нэг өдрийн турш өөрчлөөгүй тохиолдолд хэтрүүлэхгүй учир болзошгүй алдагдлын 99%-ийн итгэлийн түвшинг ашиглан тооцоолсон тооцоо юм. 99%-ийн итгэлийн түвшинг ашиглах нь нэг өдрийн дотор VaR үзүүлэлтээс давсан алдагдал дунджаар зуун хоногт нэгээс илүүгүй байх ёстой гэсэн үг юм.

VaR-ын хязгаар ба алдагдлын хэмжээ нь удирдлагаас тогтоож өгсөн хязгаарт байгаа эсэхийг тогтмол шалгаж үздэг. Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хэрэгсэл дээр нэг өдрийн хугацаанд гарч болох алдагдлын хэмжээг VAR аргаар тооцоолж гаргасныг дор үзүүлэв. Үүнд:

Мягган төгрөгөөр	Түүхэн Симуляци	Монте Карло Симуляци
2022 – 12 сарын 31	(554,115)	(560,089)
2022 – Өдөр бүрийн дундаж	(287,755)	(283,867)
2022 – Хамгийн дээд	(912,898)	(904,982)
2022 – Хамгийн доод	(87,913)	(108,490)
2021 – 12 сарын 31	(224,180)	(230,154)
2021 – Өдөр бүрийн дундаж	(371,540)	(371,453)
2021 – Хамгийн дээд	(601,772)	(605,992)
2021 – Хамгийн доод	(199,845)	(204,929)

Дараах хүснэгтэд гадаад валютын эрсдэлд өртөж болох Банкны хөрөнгийн дүнг 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар үзүүлэв. Хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнг гадаад валют тус бүрээр бүлэглэн үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31				
	Төгрөг	Америк доллар	Евро	Бусад	Нийт
Валютаарх санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	513,001,397	186,240,178	5,476,270	21,678,432	726,396,277
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	196,388,296	29,209,892	991,218	4,949,446	231,538,852
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,868,283,818	342,684	-	-	1,868,626,502
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – арилжаалах зориулалттай	10,896,733	-	-	-	10,896,733
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	128,002,947	-	-	-	128,002,947
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх ерийн хэрэгсэл	768,287,505	189,484,224	-	-	957,771,729
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	103,350	-	17,116	-	120,466
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх ерийн хэрэгсэл	68,223,496	-	-	-	68,223,496
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	12,765,546	2,248,867	-	-	15,034,433
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	7,888,803	127,194	-	288	8,016,285
Нийт	3,573,861,891	407,653,059	6,484,604	28,628,166	4,014,627,720
Өр төлбөр					
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	114,266,585	200,849,324	320,754	96,428	315,533,091
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	2,550,280,155	170,860,522	5,832,987	22,386,849	2,749,360,513
Бусад зээлээр авсан эх үүсвэр	196,388,492	38,545,645	-	-	234,934,137
Рело	253,049,417	80,180,796	-	-	333,230,213
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	2,286,265	-	-	-	2,286,265
Түрээсийн өглөг	197,130	-	-	-	197,130
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	25,499,211	208,416	610	198,793	25,907,030
Нийт	3,141,967,255	490,644,703	6,154,351	22,682,070	3,661,448,379
Цэвэр дүн	431,894,636	(82,991,644)	330,253	3,946,096	353,179,341

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31				
	Төгрөг	Америк доллар	Евро	Бусад	Нийт
Валютаарх санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	209,167,524	8,845,131	5,102,594	27,805,442	250,920,691

Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	235	16,456,773	4,888,530	7,388,778	28,534,316
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,231,652,436	5,494,912	-	-	2,237,147,348
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – арилжаалах зориулалттай	7,310,813	-	-	-	7,310,813
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	80,844,572	-	-	-	80,844,572
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	825,556,052	141,759,716	-	-	967,315,767
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	103,350	-	15,035	-	118,385
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэгсэл	67,786,597	-	-	-	67,786,597
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	-	759,107	-	-	759,107
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	318,184	280,080	48,323	-	646,587
Нийт	3,422,739,763	173,595,718	9,864,482	35,194,220	3,641,384,183
Өр төлбөр					
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	96,249,022	9,479,999	529,189	9,694,579	115,952,799
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	2,703,152,661	123,246,955	8,672,876	21,725,553	2,856,798,045
Бусад зээлээр авсан эх үүсвэр	184,665,990	67,710,331	-	-	252,376,321
Репо	87,820,042	65,989,651	-	-	153,809,693
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	1,549,920	-	-	-	1,549,920
Түрээсийн өглөг	234,557	-	-	-	234,557
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	15,447,117	311,052	53,966	35,841	15,847,976
Нийт	3,089,119,309	266,737,988	9,256,041	31,455,973	3,396,569,311
Цэвэр дүн	333,620,454	(93,142,270)	598,441	3,738,247	244,814,872

37.2.2 Зах зээлийн эрсдэл – Арилжааны бус

Хүүгийн түвшний эрсдэл

Тодорхой хугацааны заагуудад хүүгийн түвшинг тохируулж өгч байх шаардлагатай позицууд хоорондоо таарамжгүй болох үед хүүгийн эрсдэл бий болдог. Банкны зээлийн болон санхүүжилтийн, хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанууд нь хүүгийн эрсдэлийг бий болгодог. Хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлт нь Банкны хүүгийн цэвэр орлогод тэр даруй нөлөөлдөг бол урт хугацаанд Банкны өөрийн хөрөнгөд нөлөөлдөг (Банкны хөрөнгө, өр төлбөр, тэнцлийн гадуурх зүйлсийн эдийн засгийн үнэ цэнэд нөлөөлөх учраас). Тодорхой хугацаанд байж болох хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлтийн хязгаарыг Банкны удирдлага тогтоож өгдөг. Позицуудыг өдөр бүр хянаж байдаг ба хөджинг стратеги хэрэгжүүлэх замаар позицийг хязгаарын хүрээнд удирдаж ажилладаг.

Дараах хүснэгтэд Банкны орлогын тайлангийн зүйлүүдийн, бусад бүх хувьсагчууд тогтмол байх үед хүүгийн хувь хэмжээний зохистой, боломжит өөрчлөлтүүдэд үзүүлэх мэдрэмжийг харуулав. Орлогын тайлангийн мэдрэмж гэж нэг жилийн хүүгийн цэвэр орлогод хүүгийн өөрчлөлт (2022 оны 12 дугаар сарын 31 ба 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хөвөгч хүүгийн өөрчлөлт)-ийн үзүүлэх нөлөөллийг хэлнэ.

Мянган төгрөгөөр	Өсөлт (Бууралт)	Цэвэр хүүгийн орлогын мэдрэмж	
		2022 он	2021 он
Валют			
Евро	+/- 120	613	632
Америк доллар	+/- 120	3,384,613	660,228
Төгрөг	+/- 120	5,662,113	3,286,234
Бусад	+/- 120	136,153	31,953

Валютын эрсдэл

Гадаад валютын эрсдэл гэдэг нь санхүүгийн хэрэгслүүдийн үнэ цэнэ гадаад валютын ханшийн сөрөг өөрчлөлтийн улмаас хэлбэлзэх эрсдэл юм. Банкны удирдлага гадаад валютын позицууд дээр хязгаар тогтоож өгдөг ба тэдгээрийг тогтмол хянадаг. Үүнээс гадна Банк нь гадаад валютын эрсдэлийг удирдах, хэмжих үйл ажиллагаандаа VaR загварыг хэрэглэдэг. VaR нь тодорхой хугацаанд ба өгөгдсөн итгэлцлийн түвшинд багцын зах зээлийн үнэд гарч болох өөрчлөлтийг ойролцоолон тооцоолох замаар санхүүгийн эрсдэлийг хэмжихэд ашиглагддаг арга юм.

37.3 Хөрвөх чадварын эрсдэл

Төлбөрийн чадварын эрсдэл гэдэг нь хэвийн болон стрессстэй нөхцөл байдалд Банк төлбөрийн үүргээ биелүүлэх боломжгүй болох эрсдэл юм. Энэхүү эрсдэлийг хязгаарлахын тулд удирдлага нь үндсэн хадгаламжийн баазаас гадна төрөлжүүлсэн санхүүжилтийн эх үүсвэрүүдийг зохион байгуулж, хөрвөх чадварыг харгалзан хөрөнгийг удирдаж, ирээдүйн мөнгөн гүйлгээ болон хөрвөх чадварыг өдөр бүр хянаж байдаг. Үүнд хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээний үнэлгээ, шаардлагатай бол нэмэлт санхүүжилт авахад ашиглаж болох өндөр зэрэглэлийн барьцаа хөрөнгө байгаа эсэх зэргийг багтаасан болно.

Банк нь бэлэн мөнгөний гүйлгээг урьдчилан тооцоолоогүй тасалдсан тохиолдолд амархан татан буугдах боломжтой, зах зээлийн өндөр чадвартай, олон төрлийн хөрөнгийн багцыг хадгалдаг.

Банк нь хангалттай хэмжээний Монгол банкнаас шаарддаг түвшнээс илүү хэмжээ бүхий хөрвөх хөрөнгөтэй байдаг. Үүнээс гадна Банк нь харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн 6% болон валютын 18%-тай тэнцэх бэлэн мөнгийг дунджаар хоёр долоо хоногийн хугацааны интервалтай Монголбанкинд заавал байршуулж байх ёстой.

Хөрвөх чадварын байдлыг янз бүрийн хувилбараар үнэлж, удирдан чиглүүлдэг бөгөөд ерөнхийдөө зах зээл, ялангуяа Банктай холбоотой стрессийн хүчин зүйлсийг харгалзан үздэг.

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэгдэл хугацаагаарх дүн шинжилгээ.

Доорх хүснэгтэд 2022 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар Банкны санхүүгийн өр төлбөрийн гэрээний дискаунтлаагүй эргэн төлөлтийн үүрэгт үндэслэсэн төлөгдөх хугацааг тоймлон харуулав. Эдгээр өр төлбөрийн хүлээгдэж буй төлбөрийн хугацааг Тодруулга 36-с харна уу. Мэдэгдэх ёстой эргэн төлөлтийг нэн даруй мэдэгдэх ёстой гэж үздэг. Банк нь олон харилцагчид эрт төлөх хүсэлт гаргахгүй гэж найдаж байгаа ба банкнаас төлбөр төлөхийг шаардаж болох бөгөөд энэ хүснэгт нь банкны хадгаламжийн хадгалалтын түүхэнд заасан хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээг тусгаагүй.

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31					Нийт
	Хугацаагүй	3 сараас доош	3-6 сар	6 сараас 1 жил	1-5 жил	
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	726,396,277	-	-	-	-	726,396,277
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	230,580,502	-	-	-	958,350	231,538,852
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	124,243,656	281,105,720	400,210,939	503,223,130	798,952,474	2,398,621,447
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – арилжаалах зориулалттай	-	-	-	-	9,876,322	9,876,322
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдалын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	-	197,069,026	-	-	6,806,919	608,835,263
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	-	705,086,000	119,252,967	-	163,118,111	987,457,079
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	-	-	-	-	-	120,466
Хорогдуулсан өртөөр бүртгэх өрийн хэрэгсэл	-	-	59,877,556	-	12,009,977	71,887,533
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	-	-	-	15,034,433	-	15,034,433
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	8,016,285	-	-	-	-	8,016,285
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	1,089,236,720	1,183,260,746	579,341,463	518,257,563	981,845,832	5,057,983,957
Бусад, банкны харилцах, хадгаламж	41,998,834	221,469,871	21,858,525	33,602,993	413,746	319,343,088
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,081,918,769	483,199,282	387,112,862	480,751,008	255,929,087	3,455,526,947
Зээлээр авсан эх үүсвэр	-	8,165,464	38,988,364	83,528,591	32,215,072	272,325,557
Түрээсийн өглөг	-	197,130	-	-	-	197,130
Рего хэлцэл	-	-	-	-	-	-
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	5,553,337	244,687,466	8,715,140,32	82,417,048	7,335	335,826,989
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	-	-	-	-	-	-
Эх үүсвэргүй гүйцэтгэлийн баталгаа	3,057,910	-	-	-	-	2,286,265
Акредитив	90,277	-	-	-	-	3,057,910
Олгодоогүй зээл	4,300,507	-	-	-	-	90,277
Хөрөнгөтэй холбоотой болзошгүй өр төлбөр	587,686	-	-	-	-	4,300,507
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	1,137,507,321	978,327,288	456,674,990	682,665,904	288,565,239	4,429,704,750
Цэвэр дүн	48,270,601	(204,933,458)	(122,666,472)	164,328,341	(593,280,593)	(628,279,207)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ

	2021 оны 12 сарын 31					Нийт
	Хугацаагүй	3 сараас доош	3-6 сар	6 сараас 1 жил	1-5 жил	
Мянган төгрөгөөр						
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	250,966,959	-	-	-	-	250,966,959
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	107,394,547	292,891,420	365,811,853	568,455,204	1,174,310,551	2,745,833,439
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	27,749,344	-	-	-	784,872	28,534,316
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – аригжаалах зориулалттай	-	-	-	-	-	-
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	-	-	-	-	196,194	236,185,516
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх ерийн хэрэгсэл	-	828,000,000	-	13,944,660	132,407,267	994,351,927
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	-	-	-	-	-	118,385
Хоргоулсан өртгөөр бүртгэх ерийн хэрэгсэл	-	-	-	471,197	78,603,103	79,074,300
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	-	759,107	-	-	-	759,107
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	646,587	-	-	-	-	646,587
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	386,756,437	1,121,650,527	365,811,853	582,871,061	1,406,302,087	4,343,976,543
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	45,700,467	23,646,085	30,485,931	18,078,416	312,667	118,223,556
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,073,251,161	552,498,172	332,466,204	588,107,451	198,414,629	3,117,259,051
Зэвлээр авсан эх үүсвэр	-	515,617	27,071,730	133,300,863	28,348,161	86,800,686
Түрээсийн өглөг	-	-	-	254,748	-	254,748
Рело хэлцэл	153,809,693	-	-	-	-	153,809,693
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	8,331,600	7,037,031	-	-	-	15,368,631
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	3,341,729	1,549,920	-	-	-	1,549,920
Эх үүсвэргүй гүйцэтгэлийн баталгаа	-	-	-	-	-	-
Аккредитив	693,238	-	-	-	-	693,238
Олгодоогүй зээл	10,148,186	-	-	-	-	10,148,186
Хөрөнгөтэй холбоотой болзошгүй өр төлбөр	1,779,543	-	-	-	-	1,779,543
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	1,296,956,617	585,246,825	390,023,865	739,741,478	227,075,447	3,698,365,352
Цэвэр дүн	910,199,180	(536,403,702)	24,212,012	156,870,417	(1,179,226,640)	(645,614,191)

37.4 Үйл ажиллагааны эрсдэл

Үйл ажиллагааны эрсдэл гэдэг нь Банкны үйл явц, боловсон хүчин, технологи, дэд бүтэц зэрэг санхүүгийн хэрэглүүрт оролцохтой холбоотой олон янзын шалтгаан, зээл, зах зээл, хөрвөх чадварын эрсдэлээс бусад гадаад хүчин зүйлээс үүдэлтэй шууд болон шууд бус алдагдлын эрсдэл юм.

Банкны зорилго нь санхүүгийн алдагдал болон банкны нэр хүндэд хохирол учруулахаас зайлсхийх, нийт зардлын үр ашигтай байдлыг тэнцвэржүүлэхийн тулд үйл ажиллагааны эрсдэлийг удирдах явдал юм.

Үйл ажиллагааны эрсдэлийг шийдвэрлэх хяналтыг боловсруулах, хэрэгжүүлэх үндсэн хариуцлагыг <Эрсдэлийн удирдлагын газар, Төлөөлөн Удирдах зөвлөл, Гүйцэтгэх удирдлага, бусад> хариуцдаг. Энэхүү хариуцлагыг дараах чиглэлээр үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын нэгдсэн стандартыг боловсруулснаар дэмждэг:

- ажил гүйлгээний бие даасан зөвшөөрөл зэрэг үүргийг зохих ёсоор хуваарилах шаардлага;
- ажил гүйлгээг нэгтгэх, хянахад тавигдах шаардлага;
- зохицуулалтын болон бусад хууль эрх зүйн шаардлага, үүнд Монгол Улсын Төв банкны дотоод хяналтын тогтолцоонд тавигдах хамгийн наад захын шаардлагыг дагаж мөрдөх;
- хяналт, журмын баримт бичиг;
- тулгарч буй үйл ажиллагааны эрсдэлийн үечилсэн үнэлгээнд тавигдах шаардлага, тодорхойлсон эрсдэлийг арилгахад чиглэсэн хяналт, журмын хангалттай байдал;
- үйл ажиллагааны алдагдлыг тайлагнах шаардлага, арилгах санал болгож буй арга хэмжээ;
- онцгой байдлын төлөвлөгөө боловсруулах;
- сургалт, мэргэжил дээшлүүлэх;
ёс зүй, бизнесийн стандарт; болон
- эрсдэлийг бууруулах.

Банкны стандартын нийцлийг Дотоод аудитын тогтмол хяналт шалгалтын хөтөлбөрөөр дэмждэг. Дотоод аудитын шалгалтын үр дүнг холбогдох банкны удирдлагатай хэлэлцэж, хураангуйг ТУЗ-д хүргүүлнэ.

38 Өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ

Банк нь бизнест учирч болох эрсдэлийг нөхөхийн тулд идэвхтэй удирддаг хөрөнгийн баазыг хадгалдаг. Банкны өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээг бусад хэмжүүрээс гадна Банкны хяналтын хорооноос тогтоосон дүрэм, харьцаа ашиглан хянадаг.

Банкны хөрөнгийн удирдлагын үндсэн зорилго нь банкны гаднаас ногдуулсан хөрөнгийн шаардлагыг хангаж, бизнесээ дэмжих, хувь нийлүүлэгчдийн үнэ цэнийг нэмэгдүүлэхийн тулд банкны өндөр зээлжих зэрэглэл, өөрийн хөрөнгийн эрүүл харьцааг хадгалах явдал юм.

Банк нь өөрийн хөрөнгийн бүтцээ удирдаж, эдийн засгийн нөхцөл байдал, үйл ажиллагааны эрсдэлийн шинж чанарыг харгалзан түүнд тохируулга хийдэг. Хөрөнгийн бүтцийг хадгалах буюу тохируулахын тулд Банк нь хувьцаа эзэмшигчдэд олгох ногдол ашгийн хэмжээг тохируулах, хувьцаа эзэмшигчдэд хөрөнгө буцаан олгох эсхүл хөрөнгийн үнэт цаас гаргах боломжтой. Өмнөх жилүүдийн зорилт, бодлого, үйл явцад өөрчлөлт ороогүй.

Монгол Улсын Төв банкнаас тогтоосон нийт хөрөнгө болон эрсдэлийн жигнэсэн хөрөнгийн хоорондох хамгийн бага харьцаа нь 12% байна.

Зохицуулалтын капитал нь хувь нийлүүлсэн хөрөнгө, хувьцааны урамшуулал, тухайн жилийн ашиг зэрэг хуримтлагдсан ашиг, ерөнхий нөөцөөс бүрдэх 1-р түвшний хөрөнгөөс бүрдэнэ. Зохицуулалтын хөрөнгийн хэмжээг Монгол Улсын Төв банкны шаардлага, Монгол Улсын нягтлан бодох бүртгэлийн стандартын дагуу тооцдог. Зохицуулалтын хөрөнгийн өөр нэг бүрэлдэхүүн хэсэг нь 2-р түвшний капитал бөгөөд үүнд дахин үнэлгээний нөөц болон бусад нөөц багтана.

Эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийг зээлийн, зах зээлийн болон үйл ажиллагааны эрсдэлийн тооцооллыг тусгасан шинж чанараар нь ангилсан эрсдэлийн жингийн шатлалаар хэмждэг.

2022, 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар Монгол Улсын Төв банкны шаардлагын дагуу тооцсон нийт хөрөнгийн хэмжээ, эрсдэл хүлээсэн хөрөнгийн хэмжээ, өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг доор харуулав.

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
Өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн харьцаа	23.9%	15.3%
Эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн харьцаа	23.9%	15.3%

Мянган төгрөгөөр	2022 он	2021 он
I-р зэрэглэлийн хөрөнгө		
Энгийн хувьцаа	188,774,063	178,000,000
Энгийн хувьцаанд нэмж төлөгдсөн капитал	14,852,725	
Бусад нөөц	693,669	693,669
Хуримтлагсан ашиг	278,566,612	181,115,726
СТОУС болон МБ-ны журмын зөрүү (1)	(18,730,946)	(18,665,389)
Нийт I-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө	463,956,123	341,144,006

II-р зэрэглэлийн хөрөнгө		
Дахин үнэлгээний нэмэгдэл	-	-
Хоёрдогч өглөг	-	-
Нийт II-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө	-	-

Нийт капитал/капиталын суурь	463,956,123	341,144,006
-------------------------------------	--------------------	--------------------

(1) Тохируулга нь голчлон Монголбанкны журмын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сан болон СТОУС-ын дагуу байгуулсан хүлээгдэж буй эрсдэлийн сан хоорондын зөрүү болно. Монголбанкны шаардлагын дагуу зөрүүг зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн тооцоололд тохируулж өгсөн болно.

12 дугаар сарын 31-ний байдлаар эрсдэлээр нь жигнэсэн хөрөнгийг эрсдэлийн ангилал тус бүрээр үзүүлбэл:

Мянган төгрөгөөр	2022 он		2021 он	
	Хөрөнгө	жигнэсэн	Хөрөнгө	жигнэсэн
%				
0	1,716,265,537	-	1,214,180,617	-
20	225,114,450	45,022,890	19,225,416	3,845,083
50	462,167,902	241,083,951	471,495,586	235,747,793
70	-	-	-	-
80	-	-	-	-
90	-	-	-	-
100	1,520,433,731	1,520,433,731	1,882,074,432	1,882,074,432
120	-	-	-	-
150	36,184,877	54,277,316	28,602,097	42,903,146
200	1,613,900	3,227,800	-	-
Тохируулгауд:				
Бүлгийн, тархалтын эрсдэлийн сан	-	-	-	(2,803,684)
Үйл ажиллагааны эрсдэлийн харьцаа	-	35,198,660	-	33,708,759
Гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа	-	38,179,132	-	37,437,829
Нийт	3,981,800,396	1,937,423,499	3,615,578,148	2,232,913,358

39 Сегмент тайлагнал

Үйл ажиллагааны сегментүүд

Банк нь үндсэн гурван үйл ажиллагааны сегментийн үндсэн дээр зохион байгуулагдсан. Эдгээр үйл ажиллагааны сегментүүдийг хянаж, сегментийн үйл ажиллагааны үр дүнд үндэслэн стратегийн шийдвэрүүдийг гаргадаг.

Хувийн банкны үйлчилгээ, харилцагчийн хувийн харилцах данс, хадгаламж, хадгаламж, хөрөнгө оруулалтын хадгаламжийн бүтээгдэхүүн, хадгаламж, зээлийн болон дебет карт, хэрэглээний зээл, ипотекийн зээлийг төлөөлдөг.

Бизнесийн сегментүүдийн хоорондын ажил гүйлгээ (арилжааны ердийн нөхцөлөөр. Санхүүжилтийг сегментүүдийн хооронд дахин хуваарилдаг бөгөөд үүний үр дүнд санхүүжилтийн зардлын шилжүүлгийг үйл ажиллагааны орлогод тусгадаг. Эдгээр сангаас авах хүүг Банкны хөрөнгийн өртөгт үндэслэн тооцдог.) Бизнесийн сегментүүдийн хооронд орлого, зарлагын бусад материаллаг зүйл байхгүй. Сегментийн хөрөнгө, өр төлбөр нь үйл ажиллагааны хөрөнгө, өр төлбөрөөс бүрдэх ба балансын дийлэнх хэсгийг бүрдүүлдэг боловч татвар, зээл гэх мэт зүйлсийг оруулаагүй болно. Дотоод хураамж, шилжүүлгийн үнийн тохируулга нь бизнес бүрийн гүйцэтгэлд тусгагдсан. Орлого хуваах гэрээг гадны үйлчлүүлэгчдийн орлогыг бизнесийн сегментэд оновчтой хуваарилахад ашигладаг.

Эдгээр бизнесүүдийн талаарх сегментийн мэдээллийг доор үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31			Нийт
	Иргэд	Бизнес	Хөрөнгө зохицуулалтын газар	
Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар бодсон хүүгийн орлого	280,242,053	17,699,846	106,824,235	404,766,134
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	163,785	-	-	163,785
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	(105,497,584)	(4,648,623)	(72,713,416)	(182,859,623)
Цэвэр хүүгийн орлого	174,908,254	13,051,223	34,110,819	222,070,296
Хураамж ба шимтгэлийн орлого	32,289,174	1,823,342	20,002	34,132,518
Хураамж ба шимтгэлийн зардал	(7,212,890)	(1,159,693)	(455,831)	(8,828,414)
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	25,076,284	663,649	(435,828)	25,304,105
Арилжааны цэвэр орлого	6,082,099	350,588	7,028,918	13,461,603
Үйл ажиллагааны бусад (зардал)/орлого	(2,360,648)	652,878	(851,536)	(2,559,306)
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн орлого/зардал	13,631,746	(9,999,759)	525,808	4,157,793
Үйл ажиллагааны зардал	(126,468,642)	(10,773,071)	(1,039,158)	(138,280,871)
Сегмент татварын өмнөх ашиг (алдагдал)	90,869,093	(6,064,494)	39,339,021	124,143,620
Орлогын албан татварын зардал	(19,637,520)	1,280,212	(8,501,469)	(26,858,777)
Тайлант жилийн ашиг	71,231,573	(4,774,282)	30,837,552	97,294,843
Нийт хөрөнгө	2,520,388,136	263,670,045	1,360,583,353	4,144,641,534
Нийт өр төлбөр	2,172,611,173	196,070,883	1,299,750,299	3,668,432,355

Мянган төгрөгөөр	2021 оны 12 сарын 31			Нийт
	Иргэд	Бизнес	Хөрөнгө зохицуулалтын газар	
Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар бодсон хүүгийн орлого	265,401,962	18,734,491	79,363,735	363,500,187
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	16,804,118	355,384	4,804,139	21,973,641
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	(119,723,081)	(6,172,213)	(64,745,227)	(190,640,521)
Цэвэр хүүгийн орлого	162,482,999	12,927,662	19,422,646	194,833,308
Хураамж ба шимтгэлийн орлого	27,543,249	1,496,991	13,367	29,053,607
Хураамж ба шимтгэлийн зардал	(5,375,678)	(876,742)	(466,211)	(6,718,631)
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	22,167,571	620,249	(452,844)	22,334,976
Арилжааны цэвэр орлого	1,932,915	83,265	1,990,461	4,006,641
Үйл ажиллагааны бусад (зардал)/орлого	(12,805,534)	(3,789,569)	(946,650)	(17,541,753)
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн орлого/зардал	(29,205,161)	(1,612,543)	(1,195,187)	(32,012,890)
Үйл ажиллагааны зардал	(101,273,398)	(8,272,085)	(1,059,940)	(110,605,423)
Сегмент татаарын өмнөх ашиг (алдагдал)	43,299,392	(43,019)	17,758,486	61,014,859
Орлогын албан татаарын зардал	(10,834,468)	10,764	(4,443,567)	(15,267,271)
Тайланг жилийн ашиг	32,464,924	(32,255)	13,314,919	45,747,588
Нийт хөрөнгө	2,497,313,653	171,047,460	1,124,373,142	3,792,734,255
Нийт өр төлбөр	2,242,051,521	111,873,718	1,050,325,078	3,404,250,318

40 Тайлагналын үеийн дараах үйл явдал

2022 оны 2 дугаар сарын 24-нд Украинд үүссэн мөргөлдөөн эрчимтэй хөгжиж, дэлхийн эдийн засагт чухал нөлөө үзүүлсэн. АНУ болон Европын орнууд Оросын эсрэг хатуу хориг арга хэмжээ авсан. Барууны гүрнүүд одоо байгаа хориг арга хэмжээгээ өргөжүүлэх талаар хэлэлцэж байна. ОХУ нь Монгол Улсын худалдааны гол түнш учраас одоогийн байдлаар авч буй хориг арга хэмжээ болон эдгээр хориг арга хэмжээг нэмэгдүүлэх нь Монгол Улсын эдийн засаг, санхүүгийн зах зээлд хүчтэй нөлөө үзүүлж болзошгүй юм. Гүнзгий хориг арга хэмжээ авсны сөрөг үр дагавар нь инфляци өндөр өсөлт бөгөөд энэ нь санхүүгийн зах зээлд бага зэрэг саад учруулж болзошгүй юм.

Төрийн банкны хувьцааны 20 хүртэлх хувийг 2022-2023 онд үе шаттайгаар олон нийтэд санал болгохоор Засгийн газрын хөтөлбөрт тусгагдсан бөгөөд өнгөрсөн онд 5 хувь, энэ онд 15 хувийн хувьцаагаа олон нийтэд нээлттэй санал болгохоор ажиллаж байна.

Удирдлага нь тайлангийн өдрөөс хойш санхүүгийн тайланд нөлөө үзүүлэх өөр бусад үйл явдал гараагүй гэж үзэж байна.

41 Орчуулга

Эдгээр санхүүгийн тайланг Монгол, Англи хэл дээр бэлтгэсэн бөгөөд Монгол болон Англи хувилбар хооронд зөрүү гарвал, Монгол хувилбарыг дагах болно.

42 Санхүүгийн тайлангийн баталгаажуулалт

2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр тасалбар болсон санхүүгийн тайланг 2023 оны 03 дугаар сарын 10-ны өдөр удирдлага батлав

Гүйцэтгэх захирал
Ө.Гантөр

Санхүүгийн газрын захирал
М.Гантуяа